

Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського
Факультет дошкільної та початкової освіти
Кафедра початкової освіти

2017

№ 7

МЕТОДИЧНИЙ ВІСНИК КАФЕДРИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДО
РОБОТИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

грудень 2017 року

**МИКОЛАЇВ
2017**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

МЕТОДИЧНИЙ ВІСНИК КАФЕДРИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

ВИПУСК 7

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДО
РОБОТИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

грудень 2017 року

**МИКОЛАЇВ
2017**

УДК 372.4+378.1
ББК 74.202.43+74.489
Д 44

Головний редактор:

Якименко Світлана – доктор у галузі освіти, професор, завідувач кафедри початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Відповідальна за випуск:

Авраменко Квітослава – докт. філософ.у галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Редакційна колегія:

Дячук Валентина – директор Миколаївської ЗОШ № 50 імені Г. Дівіної

Якименко Світлана – доктор у галузі освіти, професор, завідувач кафедри початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Ящук Інна – д. пед. н., професор Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Рецензенти:

Біда Олена – д. пед. н., професор, завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Ярошинська Олена – д. пед. н., професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

«Методичний вісник» – журнал, спрямований на інформування населення про розвиток інноваційних педагогічних систем в освіті (свідоцтво про Державну реєстрацію друкованих засобів масової інформації. – Серія МК № 564-60/P від 25.01.2008 р.; засновник – Білюк О. Г.)

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (протокол № 4 від 12.12.2017 р.).

Д 44 Підготовка майбутніх фахівців початкової освіти до роботи в умовах нової української школи: матеріали роботи викладачів та студентів над кафедральною темою № 0117U004487 (Методичний вісник кафедри початкової освіти / гол. ред. Якименко С. І. – Миколаїв: ТОВ «Іліон», 2017 – Вип. 7. – 172 с.

До збірника ввійшли матеріали викладачів кафедри початкової освіти та студентів факультету дошкільної та початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського з проблеми підготовки майбутніх фахівців початкової освіти до роботи в умовах нової української школи. Основна тематика доповідей відповідає напрямкам роботи кафедри початкової освіти; особливостям формування ключових та предметних компетентностей майбутніх учителів загальноосвітньої школи I ступеня.

УДК 372.4+378.1
ББК 74.202.43+74.489

ЗМІСТ	
Передмова	7
Секція 1. Статті викладачів кафедри початкової освіти	
Якименко Світлана <i>Реалізація принципу дитиноцентризму на засадах особистісно-орієнтованої інтегрованої технології в процесі наступності між дошкільною та початковою освітою</i>	8
Казанжи Ірина <i>Підготовка майбутніх учителів до побудови освітньої траєкторії дитини засобами педагогіки партнерства</i>	13
Тимченко Алла <i>Комп'ютерна грамотність як складова професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи</i>	17
Марущак Валентина <i>Мовленнєвий розвиток майбутніх фахівців початкової освіти</i>	20
Паршук Світлана <i>Формування загальнозначущих компетенцій випускників педагогічних спеціальностей МНУ імені В. О. Сухомлинського</i>	25
Рехтета Любов <i>Розвиток здоров'яформувальних компетентностей у процесі підготовки майбутніх учителів початкових класів</i>	28
Авраменко Квітослава <i>Математична компетентність майбутніх фахівців початкової освіти як складова їх професійної компетентності</i>	32
Білявська Тетяна <i>Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів загальноосвітньої школи I ступеня у вищому навчальному закладі</i>	36
Січко Ірина <i>До проблеми формування природничої компетентності майбутніх учителів початкових класів</i>	39
Казанжи Олександра <i>Казка як засіб формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів початкових класів</i>	44
Тарасюк Анастасія <i>Проблема гармонійного розвитку дитини у філософській та психолого-педагогічній літературі</i>	48
Іванець Наталія <i>Проблема мультикультурного виховання у сучасній науці</i>	51
Секція 2. Тези студентів-учасників проблемних груп	
Якименко Світлана, Щитініна Катерина <i>Підготовка майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності в умовах української школи засобами особистісно-орієнтованої технології</i>	55
Ейснер Діана <i>Реалізація принципу дитиноцентризму на засадах</i>	58

<i>особистісно-орієнтованої технології</i>	
Макарова Оксана <i>Ідеї дитиноцентризму у початковій школі</i>	59
Бородіна Єлизавета <i>Реалізація принципу дитиноцентризму в початковій школі на засадах «Нової української школи»</i>	61
Кучеренко Тетяна <i>Вплив суб'єктивного досвіду дитини на подальше особистісно-орієнтоване навчання</i>	63
Наумчук Світлана <i>Особистісно орієнтоване навчання: вихідні положення та умови реалізації</i>	67
Тімченко Юлія <i>Дитиноцентризм як особистісно-орієнтована модель навчання і виховання</i>	68
Бондаренко Тетяна <i>Педагогіка партнерства: проблеми та перспективи</i>	72
Войтенко Олена <i>Побудова індивідуальної освітньої траєкторії дитини як педагогічна проблема</i>	73
Патік Анна <i>Використання педагогіка партнерства у виховання молодших школярів</i>	76
Дейнега Ірина <i>Педагогіка партнерства у роботі з батьками молодших школярів</i>	77
Шипарьова Поліна <i>Цифрова грамотність педагога</i>	80
Мінакова Анастасія <i>Інформаційно-цифрова компетентність педагога як предмет обговорення : міжнародні підходи</i>	81
Рахман Нейля <i>Комп'ютерна грамотність як складова професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи</i>	84
Охрименко Юлія <i>Деонтологія в педагогіці та поняття педагогічної деонтології; її принципи та завдання</i>	86
Дубініна Світлана <i>Активізація пізнавальної діяльності як складова професійної підготовки майбутнього вчителя</i>	89
Дідан Мар'яна <i>Розвиток зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку засобом української народної рухливої гри</i>	93
Ворона Карина, Пастушенко Яна <i>Мовлення як запорука розвитку творчої особистості дитини</i>	95
Балюк Діана <i>Розвиток мовлення майбутніх учителів початкових класів</i>	98
Калачинська Олена, Матвієнко Катерина <i>Формування загальнокультурної компетентності засобами ОТМ в умовах нової української школи</i>	101

Сапсай Анна, Урсалова Наталія <i>Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів</i>	102
Бордунова Анастасія, Дмитренко Анна <i>Формування загальнокультурної грамотності учнів початкових класів засобами трудового навчання</i>	105
Андрєєва Галина, Павленко Людмила <i>Фізичний розвиток та формування здорового способу життя молодших школярів</i>	108
Дмитренко Анна, Русавська Наталія <i>Шляхи формування здорового способу життя молодших школярів</i>	110
Маткеєва Ірина, Ліптуга Володимир <i>Формування здоров'язберезувальної компетентності молодших школярів</i>	112
Ковальчук Ольга, Маринець Світлана <i>Умови формування здорового способу життя у дітей молодшого шкільного віку</i>	114
Мартинова Ольга, Загоруйко Ольга <i>Формування здорового способу життя молодших школярів засобами фізичної культури</i>	117
Громова Катерина <i>Математична компетентність як ключова компетентність вчителя нової української школи</i>	120
Михайленко Наталія <i>Реалізація формування математичної компетентності у початковій освіті</i>	121
Куракова Олена, Могилевська Оксана <i>Використання ігрового методу у навчанні математики молодших школярів</i>	125
Склянова Юлія <i>Використання навчальних проєктів у початкових класах</i>	127
Гречиха Олена <i>Культура педагогічного спілкування як показник фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи</i>	132
Слобозян Інна <i>Професійно-педагогічна комунікація як важлива складова освітньої діяльності майбутнього вчителя початкової школи</i>	134
Яковець Оксана <i>Підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування екологічної компетентності учнів</i>	136
Грущенко Валентина <i>Інноваційні підходи в освіті для сталого розвитку до формування професійних екологічних компетенцій майбутніх вчителів</i>	139
Баль Анна <i>Значення дитячої літератури для формування загальнолюдських цінностей у молодших школярів</i>	143
Фістік Софія <i>Підготовка майбутніх фахівців початкової освіти до міжкультурної комунікації</i>	144

Третьякова Віолетта <i>Діалог культур як основа міжкультурної комунікації</i>	146
Сухорева Софія <i>Міжкультурна освіта як важлива складова формування особистості</i>	147
Богачук Катерина <i>Толерантність як основна складова міжкультурної освіти</i>	149
Свистухіна Катерина <i>Гуманістичний підхід В. О. Сухомлинського в аспекті міжособистісних стосунків між вчителем та учнями</i>	151
Стасюк Вікторія <i>Позитивні відносини в системі «вчитель – учень» та учбова мотивація учнів</i>	153
Воронова Юлія <i>Толерантне спілкування між вчителем та учнем</i>	155
Дремлюга Христина <i>Структурні компоненти гармонійного розвитку дитини молодшого шкільного віку</i>	158
Свирса Любов <i>Зміст поняття «полікультурна освіта» у вітчизняній та зарубіжній педагогіці</i>	161
Прядка Анастасія <i>Мультикультурна компетентність як складова професійної компетентності майбутнього вчителя</i>	163
Науменко Юлія <i>Складові компетентнісної підготовки вчителя початкових класів до успішної професійної діяльності</i>	165
Філімонова Тетяна <i>Підготовка майбутнього вихователя до патріотичного виховання дітей старшого шкільного віку</i>	168

ПЕРЕДМОВА

Даний випуск «Методичного вісника» є результатом роботи викладачів кафедри початкової освіти над кафедральною темою № 0117U004487 «Підготовка майбутніх фахівців початкової освіти до роботи в умовах нової української школи».

До збірника ввійшли матеріали викладачів кафедри початкової освіти:

1. Якименко С. І.
2. Казанжи І. В.
3. Тимченко А. А.
4. Марущак В. С.
5. Паршук С. М.
6. Рехтети Л. О.
7. Авраменко К. Б.
8. Білявської Т. М.
9. Січко І. О.
10. Казанжи О. В.
11. Тарасюк А. М.
12. Іванець Н. В.

та студентів-учасників проблемних груп усіх викладачів кафедри початкової освіти факультету дошкільної та початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського.

Основна тематика доповідей відповідає напрямам роботи кафедри початкової освіти; присвячені проблемам підготовки майбутніх фахівців початкової освіти до роботи в умовах нової української школи; особливостям формування ключових та предметних компетентностей майбутніх учителів загальноосвітньої школи І ступеня.

Секція 1. Статті викладачів кафедри початкової освіти

Якименко Світлана,

доктор філософії в галузі освіти, професор, завідувач кафедри початкової освіти факультету дошкільної та початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ДИТИНОЦЕТРИЗМУ НА ЗАСАДАХ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ІНТЕГРОВАНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОЦЕСІ НАСТУПНОСТІ МІЖ ДОШКІЛЬНОЮ ТА ПОЧАТКОВОЮ ОСВІТОЮ

Правовим підґрунтям розвитку і функціонування дошкільної та початкової освіти в Україні є документи, прийняті міжнародними організаціями (міжнародна Конвенція про права дитини, Декларація прав дитини), Концепція Нової української школи, Державний стандарт, а також закон України про освіту. Для інтегрованої технології неперервної освіти особливо важливі такі положення цих документів: конституційне право кожної дитини як члена суспільства на охорону життя і здоров'я, одержання освіти, гуманістичної за своїм характером; бережливе ставлення до індивідуальності кожної дитини; адекватність системи освіти до рівня особливостей розвитку і підготовки дітей до школи.

Реформа Нової української школи призвела до серйозних змін у системі початкової освіти, які торкнулися як організаційної так і змістовної складової ЗОШ I ступеня.

Система дошкільної освіти становить гнучку, багатофункціональну мережу дошкільних освітніх установ ДНЗ, які надають широкий спектр освітніх послуг з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дитини, потреб сім'ї й суспільства в цілому. Все більшого поширення набуває варіативність програм, навчальних планів, що значно збагачує зміст як дошкільної так і початкової освіти. Намітилась відмова від жорстко регламентованих форм освіти, педагогічною громадськістю прийняті ідеї національної української школи.

Разом із тим зміни, які відбуваються в системі освіти, показали неготовність значної частини педагогічних кадрів до свідомого вибору варіативної освітньої програми та її адекватної реалізації, враховуючи можливостей й потреби дітей окрім того, варіативність привнесла в дошкільне виховання невиправдане захоплення предметним навчанням, а в початкову

школу – одногодинні предмети, що привело до невиправданих функцій і новоутворень, ролі провідної діяльності в їх формуванні. Так, вихователі в дошкільних установах недооцінюють значення розвитку ігрової діяльності, надмірно захоплюються різноманітними формами навчання, в котрих, зазвичай, використовуються «шкільні» технології: фронтальні заняття з окремих предметів, вербальні методи навчання знань і вмінь тощо. Тим самим здійснюється неприпустима штучна акселерація розвитку дитини «дорослішання» дошкільної освіти. Інтенсивність процесу навчання в початковій школі, завчасне формування ряду навчальних, навичок (наприклад. Курсивне письмо, вільне читання та ін.) не тільки не сприяють їх формуванню, але й гальмують розвиток, приводять до засвоєння нераціональних навичок. Поряд із цим цілеспрямоване формування навчальної (провідної) діяльності в початковій школі, звичайно, знаходиться поза увагою авторів програм і практичних працівників.

Ці проблеми посилюються тим, що явно недостатня увага приділяється фізичному вихованню і розвитку дітей дошкільного і молодшого шкільного віку, охороні й зміцненню їх здоров'я. Враховують єдиних технологічних підходів до визначення цілей, завдань змісту освіти на кожному її ступені з врахуванням їх наступності і перспективності що забезпечує повноцінний ріст вимог до тих, хто вступає до школи, зниженню якості освіти й перевантаженню дітей. Затвердження на державному рівні стандартів дошкільної та початкової освіти сприяє забезпеченню наступності й перспективності в системі освіти.

Так, підготовка до школи часто розглядається як більш раннє вивчення програми першого класу й зводиться до формування вузько предметних знань і вмінь. У цьому випадку наступність між дошкільним і молодшим шкільним віком визначається не тим, чи розвинені у молодшого школяра якості необхідні для здійснення нової навчальної діяльності чи сформовані її передумови, а наявність чи відсутність у нього певних знань з навчальних предметів. Проте проведені дослідження наших психологами і педагогами доводять, що наявність знань сама по собі не визначають успішність навчання, набагато важливіше, щоб дитина вміла самостійно їх добувати й застосовувати ці знання. Тому одним із провідних завдань інтегрованої технології при підготовці до школи – це формування у дошкільників якостей, необхідних для оволодіння навчальною діяльністю, цікавості, ініціативності, довірливості, творчого самовираження дитини та ін.

Серйозною проблемою є ігнорування окремими авторами програм і підручників закономірностей психічного розвитку дитини сенситивності різних

вікових періодів у становлення тих чи інших психічних особливостей.

Неперервна освіта – це зв'язок, узгодженість і перспективність усіх компонентів системи: цілей, завдань, змісту, методів, засобів, форм організації, виховання і навчання на кожному ступені освіти для забезпечення наступності в розвитку дитини.

Ідея неперервності освіти сьогодні більше декларується, ніж здійснюється, що актуалізує завдання, поставлені в інтегрованій технології, яка розкриває сучасні підходи до цілей і змісту неперервної освіти на перших її ступенях – дошкільної та початкової освіти.

Інтегрована технологія наступності будується на основі визначених у сучасній педагогіці цінностей освіти:

- гуманізм як ствердження норм поваги до людської особистості, доброзичливого, бережливого ставлення до кожного, виключення спонукання і насилля;
- відкритість дитини світові, який змінюється;
- самоцінність кожного віку: повнота реалізації можливостей дитини; опора на досягнення попереднього етапу розвитку;
- індивідуалізація освіти: урахування здібностей (інтересів, темпів просування дитини);
- створення умов для її розвитку незалежно від рівня початкової готовності.

Інтегрована технологія неперервної дошкільної та початкової освіти покликана:

- виділити пріоритети в змісті освіти на кожному з цих етапів вікового розвитку з урахуванням сучасної соціальної ситуації;
- визначити психологічні й педагогічні умови реалізації неперервності освіти;
- визнати внесок кожної освітньої галузі в розвиток дошкільника і молодшого школяра;
- дати вікові характеристики дитини до початку й на кінець її навчання в початковій школі.

Цілі й завчання неперервної освіти дітей дошкільного і молодшого шкільного віку.

Концептуальні цілі неперервної освіти дітей дошкільного й молодшого шкільного віку можуть бути сформульовані як:

- виховання моральної людини;

- охорона і зміцнення фізичного і психологічного здоров'я дітей;
- збереження й підтримка індивідуальності дитини, фізичний і психічний розвиток дітей.

Знання, уміння і навички розглядаються в системі неперервної освіти в якості важливого засобу розвитку дитини.

Неперервність дошкільної і початкової освіти передбачає вирішення таких пріоритетних задач

На ступені дошкільної освіти:

- залучення дітей до цінностей здорового способу життя;
- забезпечення емоційного благополуччя кожної дитини, розвиток її позитивного самовідчуття;
- розвиток ініціативності, зацікавленості, довільності, здатності до творчого самовираження;
- формування різноманітних знань про навколишній світ, стимулювання комунікативної, пізнавальної, ігрової та індивідуальної активності дітей у різних видах діяльності;
- розвиток компетентності в сфері відношення до світу, до людей, до себе; залучення дітей до різноманітних форм співробітництва (з дорослими і дітьми різного віку).

На ступені початкової освіти:

- усвідомлене прийняття цінностей здорового способу життя регуляція своєї поведінки відповідно до них;
- готовність до активної взаємодії з навколишнім світом (емоційна, інтелектуальна, комунікативна, ділова тощо.)
- бажання й уміння вчитися, готовність до освіти в основній ланці школи й самоосвіти;
- ініціативність, самостійність,

навики співробітництва в різних видах діяльності;

- удосконалення досягнень дошкільного розвитку (протягом усієї початкової освіти);

- спеціальна допомога щодо розвитку сформованих у дошкільному дитинстві якостей;

- індивідуалізація процесу навчання, особливо у випадках випереджаючого розвитку чи відставання.

Психолого-педагогічні умови реалізації неперервної освіти. Реалізація загальних цілей і завдань освіти дітей цього віку вимагає дотримання ряду психолого-педагогічних умов:

- особистісно-орієнтована взаємодія дорослих із дітьми;

- надання кожній дитині можливості вибору діяльності, партнера, засобів тощо.;

- орієнтування педагогічної оцінки на відносні показники дитячої успішності (порівняння сьогоденних досягнень дитини з її власними вчорашніми досягненнями);

- створення освітнього середовища, яке б сприяло емоційно-ціннісному, соціально- особистісному, пізнавальному, естетичному розвитку дитини і збереженню її індивідуальності;

- формування провідної діяльності як найважливішого фактора розвитку дитини, опора на гру при формуванні навчальної діяльності;

- збалансованість репродуктивної (яка відтворює готовий зразок) і дослідницької, творчої діяльності, спільних і самостійних, рухливих і статичних норм активності.

Список використаних джерел:

1. Дитячий садок. – 2008. – № 45-46 (477–478). – 50 с.

2. Початкова освіта. – 2010. – № 7 (535). – 16 с.

3. Якименко С. І. Інтегрована особистісно-орієнтована технологія – продуктивна технологія наступності дошкільної та початкової освіти: навч.-метод. посіб. / С. І. Якименко. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2016. – 302 с.

4. Якименко С. І. Формування світогляду у старших дошкільників та молодших школярів в освітньо-інтегрованому середовищі: теорія і практика : монографія / С. І. Якименко. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2017. – 640 с.

Казанжи Ірина,
*доктор філософії в галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ПОБУДОВИ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ДИТИКИ ЗАСОБАМИ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА

Прийняття нового Закону про вищу освіту в Україні, необхідність модернізації початкової освіти у зв'язку з реалізацією в життя концепції Нової української школи орієнтує на суттєве поглиблення фундаментальної і професійної підготовки випускників вищих педагогічних навчальних закладів.

У процесі підготовки вчителя початкової школи важливо уявити цілісну картину тієї професійної реальності, у яку повинен увійти випускник вищого педагогічного навчального закладу, швидко адаптуватися, забезпечити соціалізацію та формування навчальних та життєвих компетентностей дітей молодшого шкільного віку, стати лідером оновлення й високої якості освіти.

Проблемі визначення місця власної інноваційної діяльності вчителя початкової школи присвячено дослідження Захарової Л., Гребеньова І., Саранцева Г., Сергєєва Н., Рябової В., Тестова Т., Язикова О. та інших. Використання компетентнісного підходу як концептуально важливого засобу підвищення майстерності майбутніх учителів початкових класів в Україні стало предметом уваги вітчизняних (Абдуліної О., Арутюнової Г., Дубасенюк О., Вознюк О., Жукуєвої К., Іванової Є., Конапацької О., Кіт Г., Палагіної Є., Сагарди В., Шутяка В. та інших) та зарубіжних (Богучарової В., Чекер В., Чупрунова Є. та інших) учених. Формування сучасного педагогічного мислення майбутніх учителів та фундаментальна наукова підготовка педагогічних кадрів висвітлюються у наукових працях Бондаря В., Бега І., Канішевської Л., Савченко О., Кічук Н., Литвиненко С., Троцько Г. та ін.

Як зазначає Савченко О., світ, у якому доведеться жити сучасним дітям, змінюється вчетверо швидше, ніж наші школи. У класи приходять нові покоління, які живуть в інформаційному суспільстві, в цифровому середовищі, тому необхідно переосмислити самоцінність знань (знання – це скарб, а вміння вчитись – ключ до нього). Для формування у молодших школярів уміння вчитись необхідно забезпечити комплекс умов, якими є: стимулююче навчальне середовище, висококваліфікований учитель, обов'язково сприятливе родинне виховання, яке не дає зів'язнути природній допитливості малюка, і, безумовно, цілеспрямоване керівництво формуванням цих складників уміння

вчитися [3].

Індивідуальна освітня траєкторія – це персональний шлях реалізації особистісного потенціалу кожного учня в освіті. У тісній співпраці з учнем та його батьками кваліфікований педагог або група педагогів мають визначити основні нахили, таланти, здібності дитини. [4] Створення індивідуальної освітньої траєкторії перетворює учня на партнера педагога у процесі власного розвитку. Дослідники зазначають, що учень, котрий бере активну участь у розробці освітньої траєкторії, зростає, перш за все, у власних очах. Це допомагає підвищенню самоповаги, активізує інтерес дитини до нових знань, сприяє інтелектуальному розвитку та самостійності.

У сучасній педагогіці активно застосовуються два поняття – „індивідуальна освітня траєкторія” і „персональний освітній маршрут”. Ці категорії розглядаються як приватне і загальне. Індивідуальна освітня траєкторія конкретизується в маршруті. Маршрут вважається важливими компонентом, що визначає успішність роботи особистісно-розвивального середовища загальноосвітнього навчального закладу. Індивідуальна траєкторія є персональним шляхом реалізації потенціалу учня в освітньому процесі.

На думку Ш. Амонашвілі, основне завдання педагогіки партнерства – зробити дитину добровільним соратником, співробітником, одnodумцем у своєму ж вихованні, освіті, навчанні, становленні, зробити її рівноправним учасником педагогічного процесу, дбайливим і відповідальним за цей процес, за його результати [1, с. 47] Сутність означеного підходу визначалась створенням та організацією учителем міжособистісної взаємодії, яка б змінювалась в „оптимістично-гуманній атмосфері”, і вимагала б від нього майстерності та вміння ефективно спілкуватися.

Педагогіка партнерства – це могутній струмінь гуманної педагогіки. Гуманна педагогіка вбирає в себе педагогіку співробітництва, дає її філософське обґрунтування. Основні ідеї педагогіки партнерства:

- 1) увага вчителя до учнів, залучення дітей до навчання, що викликає у них радісне почуття успіху, руху вперед;
- 2) вчитель усіма засобами має вселяти в учнів упевненість у тому, що мета буде досягнена, тема – добре засвоєна;
- 3) надання учням опорних сигналів для забезпечення кращого розуміння, структурування, запам'ятовування матеріалу;
- 4) виключення всіх засобів примусу з арсеналу педагогічних засобів, зокрема оцінки;
- 5) надання дитині свободи вибору у процесі навчання;

б) застосування самоаналізу, який реалізує ідею колективного аналізу. Коли учні знають, що їхня праця буде оцінена не тільки вчителем, але й колективом, вони працюють набагато старанніше;

7) створення загальних життєвих цілей та цінностей у класі, для чого необхідно розвивати здібності та нахили дитини в діяльності, що її цікавить, давати свободу творчості.

На думку Савченко О., найважливішим завданням початкової школи є навчання тому, як вчитися, і навчання тому, як думати [3]. Досягнути цієї мети можна, якщо впливати на навчальний процес системно, поєднуючи засоби опосередкованого впливу і методики цілеспрямованого формування самостійної розумової діяльності. За цих умов можна навчити дітей самостійно вчитися, тобто розуміти та приймати мету діяльності, організовувати свою навчальну діяльність, вступати в діалог, користуватись мислительними вміннями, контролювати й оцінювати результати своєї праці, прагнути їх поліпшити, зробити перший крок до побудови індивідуальної освітньої траєкторії. Фундаментальність початкової освіти – не лише у міцно засвоєних учнями вміннях, навичках, а й ключових компетентностях, які мають стати найважливішим надбанням розвивальної шкільної освіти.

Ядром самостійної початкової діяльності є індивідуальна мислительна діяльність учня. Це той процес, до якого багато вчителів спонукають дитину коротким словом „Думай!”. Наказуючи учневі думати, мало хто уявляє повною мірою, що у цей напружений момент йому треба досить швидко і безпомилково на очах усього класу виконувати різні мислительні операції, серед багатьох способів вибрати один. Як полегшити шлях до самостійного мислення? Очевидно, слід не пускати його на самоплив, а цілеспрямовано допомагати дітям набувати успішний досвід у цій справі. Оскільки мислительних операцій багато, то найперше, щоб формувати їх, треба знати, що їх об'єднує і у чому специфіка кожної.

Для реалізації важливих завдань початкової освіти необхідно відповідним чином підготувати майбутнього вчителя. В останні роки значне місце в дослідженнях посідає проблема індивідуалізації навчального процесу, самостійного оволодіння знаннями, розробки і реалізації у підготовці студентів індивідуальних освітніх траєкторій. Різні аспекти цього процесу розглянуто в межах когнітивної і особистісно зорієнтованої парадигм (А. Бударний, А. Воронцов, А. Кирсанов, Т. Ковальова, Е. Рабунський, Н. Рибалкіна, О. Тубельський, А. Хуторський, Є. Ямбург і та інші).

Індивідуальна освітня траєкторія – це персональний шлях реалізації

особистісного потенціалу кожного студента в освіті. Під особистісним потенціалом студента тут розуміється сукупність його здібностей: пізнавальних, творчих, комунікативних. Процес виявлення, реалізації і розвитку цих здібностей студентів відбувається в ході освітнього руху студентів по індивідуальних траєкторіях. Будь-який студент здатний знайти, створити або запропонувати свій варіант рішення будь-якої задачі, що відноситься до власного навчання. Студент зможе просуватися по індивідуальній траєкторії у тому випадку, якщо йому будуть представлені наступні можливості: вибирати оптимальні форми і темпи навчання; застосовувати ті способи навчання, які найбільш відповідають його індивідуальним особливостям; рефлексивно усвідомлювати отримані результати, здійснювати оцінку і коригування своєї діяльності [2].

Висновки. Побудова індивідуальної освітньої траєкторії у навчальній діяльності майбутніх учителів засобами педагогіки співробітництва – це суттєвий внесок у підготовку сучасного вмотивованого фахівця Нової української школи. Цей напрямок науково-дослідницької діяльності взаємозбагачує викладача вищої педагогічної школи та її випускників, розкриває перспективи для формування майстрів педагогічної справи.

Список використаних джерел

1. Амонашвілі Ш. Размышления о гуманной педагогике / Ш. Амонашвілі // М.: Изд. Дом Шалвы Амонашвили, 1995. – 496 с.
2. Коростіянець Т. П. Індивідуальна освітня траєкторія – освітня програма студента / Т. П. Коростіянець // Збірник наукових праць. Сум. ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – С. 52 – 61.
3. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти: посібник для вчителів і методистів початкового навчання / О. Я. Савченко // 2 вид., К.: Богданова А. М., 2009. – 226 с.
4. Серган В. Г. Підвищення професійної компетентності педагогів [Текст] / В. Г. Серган // Завучу. Усе для роботи. – 2011. – № 1.

Тимченко Алла,
доктор філософії в галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

КОМП'ЮТЕРНА ГРАМОТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Сучасне суспільство характеризується глобальним процесом інформатизації, розробкою і освоєнням нових технологій, серед яких найбільш розповсюджені інформаційно-комунікаційні технології. Поняття комп'ютерної грамотності з'явилося разом з введенням у школу предмета інформатики. Модернізація початкової школи диктує нові вимоги до покоління педагогів, які володіють комп'ютерною грамотою, технічними і програмними засобами, орієнтуються в інформаційному просторі. Тому кожний майбутній вчитель початкових класів повинен бути підготовлений до використання ІКТ у своїй професійній діяльності, уміти творчо й нестандартно вирішувати навчально-виховні задачі, які ставить перед ними сучасна освітня практика [1].

Проблемами фахової підготовки вчителів початкових класів до використання ІКТ займалися Н. Воропай, С. Гунько, Ю. Дорошенко, І.Доніна, С. Колесніков, А. Коломієць, В. Коткова, О. Кравчук, М. Левшин, Н. Листопад, Г. Ломаковська, О. Майборода, Й. Ривкінд, Ф. Ривкінд, Ю. Первін, Л. Петухова, А. Семенов, О. Снігур, О. Співаковський та ін.

Знання основ комп'ютерної грамоти вчителем початкових класів має свою специфіку і зумовлене певними обмеженнями: гігієнічними вимогами, особливостями психології молодших школярів, відсутністю у них користувацьких навичок. Савченко О., визначаючи напрямки застосування комп'ютерів як багатофункціонального засобу навчання, вказує на два можливі шляхи: використання комп'ютера: як об'єкта вивчення і для оволодіння учнями способами застосування комп'ютера як засобу навчальної діяльності. [2, с. 357]. Перший передбачає засвоєння знань, формування умінь і навичок, які дозволять використовувати комп'ютер при вирішенні навчальних і особистісних задач. Це шлях формування елементарної комп'ютерної грамотності як складової загальноосвітньої підготовки учнів [2, с. 357] і реалізується за допомогою спеціальних курсів пропедевтики інформатики або в ході вивчення курсу «Технології». Другий – передбачає використання інформаційно-комунікаційних технологій при викладанні предметів початкової школи, в ході організації самостійної індивідуальної і групової навчальної роботи учнів.

Сучасний вчитель повинен володіти основними прийомами роботи в Інтернеті, розуміти, як організовані служби глобальної мережі, якими ресурсами можна скористатися для поповнення своїх методичних знань, як дізнатися через Інтернет про педагогічний досвід [3]. Необхідними для вчителя є знання, навички та вміння щодо організації та виконання пошуку потрібної інформації, що зберігається у веб-документах, здійснення за допомогою електронної пошти зв'язку зі своїми колегами.

Пошуки шляхів підвищення ефективності підготовки майбутніх вчителів початкової школи дали змогу вийти на гнучкі технології навчання. Інтенсивна технологія навчання перш за все передбачає нові організаційні форми взаємодії викладача та студента, а також нову систему діагностики та контролю навчального процесу. Проте, їх характерною ознакою є перенесення центру уваги у навчанні на самостійну роботу, на створення умов, які б стимулювали систематичне, активне, самостійне оволодіння знаннями.

Формування комп'ютерної грамотності учителів початкової школи не можливе в межах однієї дисципліни і вимагає уваги протягом всього навчання в університеті. У зв'язку з цим до вибіркової частини навчального плану підготовки фахівців за спеціальністю «Початкова освіта» Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського включено перелік дисциплін, вивчення яких необхідне для опанування методики викладання нової дисципліни Державного стандарту початкової освіти – «Інформатика», а саме таких навчальних курсів як: «Інформатика та сучасні інформаційні технології з методикою навчання», «Комп'ютерні технології у роботі з дітьми», «Нові інформаційні технології з методикою навчання: комп'ютерні технології». Робочими навчальними програмами на вивчення зазначених дисциплін передбачено загальним обсягом 180 годин (шість кредитів ECTS): аудиторні заняття – 60 годин, самостійна робота студента – 120 годин. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до впровадження оновленого Державного стандарту забезпечується через різноманітні форми навчальної роботи: лекції, практичні та лабораторні заняття, колоквіуми, де студенти знайомляться зі структурою стандарту, змістовими лініями навчальних програм, умовами реалізації мети, завдань та програмним забезпеченням курсів, стандартом моніторингу навчальних досягнень учнів, змістом навчання по класах. У підготовці майбутнього вчителя поряд з роз'яснювально-ілюстративними методами навчання використовуються проблемні, пошукові, дослідницькі, проектні, які спрямовані на самостійну продуктивно-перетворювальну діяльність студента щодо отримання й опрацювання

інформації, оволодіння практичними вміннями й навичками. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в навчальний процес вищої школи, якісно збагачують та доповнюють систему традиційних форм і методів навчання, забезпечують нові шляхи подачі інформації, інтенсифікують та урізноманітнюють навчально-виховний процес.

Отже, комп'ютерна грамотність як складова професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи передбачає: формування необхідних знань, умінь і навичок та накопичення особистого досвіду з практичного використання комп'ютерних технологій; формування мотивації до постійного вдосконалення своїх знань, загальнокультурну, методичну і підготовку з їх застосування в навчальному процесі, використання персонального комп'ютера та оволодіння навичками варіативного використання різного програмного забезпечення.

Список використаних джерел

1. Коваль Л. В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: технологічна складова: монографія / Л. В. Коваль. – Донецьк: Юго-Восток, 2009. – 375 с.
2. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів. – К.: Генеза, 2002. – 386 с.
3. Шиман О.І. Практичний курс з використання сучасних інформаційних технологій: навч. посіб. для студентів гуманіт. спец. пед. ВНЗ / О.І. Шиман. – Бердянськ : БДПУ, 2007. – 155 с.

Марущак Валентина,
*доктор філософії в галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

МОВЛЕННЄВИЙ РОЗВИТОК МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Розвиток мовлення є провідним принципом навчання рідної мови в початкових класах, який пронизує і об'єднує всі сторони мовленнєвої діяльності учнів. Сьогодні проблема розвитку мовлення учнів у школі є дуже актуальним. Оскільки діти не завжди можуть чітко висловити свої думки, їм бракує активного словникового запасу. Отож, завдання школи полягає у забезпеченні можливості розвивати своє мовлення на уроках.

Проблемою розвитку зв'язного мовлення займалося багато вчених, зокрема: М. Львов, О. Горошковська, Г. Лідман-Орлова, Т. Рамзаєва, Т. Ладиженська, А. Каніщенко, О. Мельничайко, М. Пентелюк, А. Венгер, П. Блонський, Л. Виготський, Л. Войтко, Д. Ельконін, О. Леонтєв, Р. Лурія та ін.

Проте дана проблема не є науково обґрунтованою у повному обсязі й тому залишається актуальною, що визначається і потребою сучасної початкової школи, оскільки проблема розвитку зв'язного мовлення учнів молодших класів, а саме збагачення словникового запасу завдяки ілюстративному матеріалу була, є і буде визначати формування мовно-національної свідомості дитини, основи якої закладаються на уроках рідної мови.

Розвиток зв'язного мовлення – провідний принцип навчання рідної мови в початкових класах. Він охоплює всі сторони мовленнєвої діяльності учнів. Програмою передбачається набуття учнями елементарних знань про мовлення: усне і писемне, діалогічне і монологічне; про особливості висловлювань, обумовлені їх комунікативними завданнями, ситуацією спілкування. Однак найважливішим завданням є розвиток уміння здійснювати всі види мовленнєвої діяльності, на що й наголошується в програмі середньої загальноосвітньої школи. Робота над правильною вимовою, чіткістю й виразністю усного мовлення, над збагаченням словника, правильним і точним вживанням слова, над словосполученням і зв'язним висловлюванням, над орфографічно грамотним письмом має стати основою кожного уроку.

Найважливішим засобом впливу на дитину, облагороджування її почуттів, душі, думок, переживань є краса і велич, сила й виразність рідного слова. Тому вчителям особливу увагу слід приділяти розвитку усного і

писемного мовлення. А для цього потрібно постійно розширювати життєвий досвід учнів: вчити їх спостерігати, уявляти, творчо мислити й відчувати, оцінювати і узагальнювати, а потім передавати словом усе побачене, почуте, пережите.

В умовах сьогодення своєчасне і повноцінне оволодіння дитиною рідною мовою, багатством її змістовних і виражальних засобів має неабияке значення для розвитку дитини. А для розвитку мовлення дитини важливе значення має навколишнє середовище (дім, школа, родина, друзі, природа) та активне спілкування школярів у навчально-виховному процесі. Адже учень, який вміє висловлювати свою думку, позбавлений багатьох комплексів, завжди активний в розмові, так як він вміє оперувати потрібними словами і мовними зворотами, у житті більш успішний. Такі школярі відчують і розуміють значення слова, правильно його вживають і вводять в речення. Учитель покликаний забезпечити мовленнєвий розвиток молодших школярів, навчити їх грамотно і правильно висловлюватись в усній та писемній формах мовлення, дотримуючись норм української літературної мови, формує звичку користуватись словником. Ця клопітка праця над формуванням і розвитком мовлення школярів вимагає чималих зусиль і підготовки вчителя початкових класів.

Учені-методисти розробили систему розвитку мовлення учнів, яка широко використовується в школі. Вона включає організацію мовних ситуацій, мовного середовища, словникову роботу, синтаксичні вправи, роботу над текстом, інтонаціями, над виправленням і вдосконаленням мовлення.

З перших днів перебування дитини в школі перед нею стоїть завдання навчитися висловлювати свої думки правильно, послідовно, точно і виразно. Тому навчальними ситуаціями слід спонукати учнів до безпосередніх висловлювань (створення власних текстів), заохочувати до складання казок, віршів, придумування своїх фіналів до казок і оповідань. А оскільки у дітей різний мовленнєвий розвиток, то ініціатором і творчим лідером стає саме вчитель.

Безумовно, мовлення фахівця з вищою освітою повинно бути чистим, бездоганим, простим, доступним для розуміння. Але проблема низького рівня мовлення майбутніх фахівців сьогодні є і вимагає негайного вирішення.

Зазвичай для опанування норм літературної мови студентам замало вивчення граматичних і правописних правил – необхідна постійна робота з різноманітними за стилями текстами, живе спілкування в професійно зорієнтованих ситуаціях. Вирішувати це завдання необхідно на спеціальних

заняттях з культури мови, а також в процесі вивчення інших лінгвістичних дисциплін, але нажалі за навчальним планом на спеціальність «Початкова освіта» відведена недостатня кількість годин на спеціальні дисципліни з української мови. Це та перша причина, за якою викладачеві складно працювати викладачеві над розвитком мовлення студента. По-друге, сучасна система навчання, що вимагає забезпечення балами за семестр, не сприяє формуванню мовленнєвих (на сам перед, усних, а також писемних умінь і навичок), тому що студент вважає, що набраною ним сума балів забезпечує достатньо для отримання оцінки. Виконані ж ним роботи мають компілятивний характер, завдяки інтернет ресурсам.

Самостійні роботи: твори, роздуми, описи, ессе, виконуються в писемній формі і лише перевіряються викладачами, і це, можливо, хоч якось розвиває писемне мовлення. На практичних заняттях студенти відповідають на питання, «зазирають» в свої записи, і тому така ситуація вимагає пошуку нових форм і прийомів навчання майбутніх фахівців початкової освіти, завдяки яким буде можливість поєднати вивчення фактичного матеріалу і розвитку мовленнєвої практики. Вдаємося не тільки до лінгвістичного (ортологічного), але й до психологолінгвістичного підходів. Психолінгвістичний підхід поєднує два напрямки: риторичний – визначається лінгвістичними характеристиками мовленнєвого повідомлення (його композицією з використанням мовних, образних засобів тощо), які підпорядковані слухачам, ситуаціям та іншим факторам; діяльнісне – залежить від рівня розвитку у студента навичок основних видів мовленнєвої діяльності.

Навчання спілкуватися, як необхідної умови формування, удосконалення, професійного зростання майбутнього фахівця, сприяло залученню студентів до активної участі в проведенні засідань Круглого столу, фольклорно-етнічного гуртка «Барви України», науково-практичних конференцій підготовці доповідей, презентацій, розробці таблиць та опорних схем, варіантів завдань, вправ до різних тем тощо. Готуючись до різних заходів, виступів, представляючи результати своєї творчості, майбутні вчителі початкової освіти навчалися спілкуватися, планувати, доречно використовувати мовні і немовні засоби виразності. Такий підхід забезпечував високий розвиток творчої психолінгвістичної мислительської діяльності, сприяв свідомому засвоєнню теоретичного матеріалу.

Особливо ефективним було виконання індивідуальних, пізнавальних, дослідницьких завдань, що передбачали створення такої мовленнєвої ситуації, яка змушувала студентів, спираючись на отримані знання з української мови.

самостійно шукати рішення. Так, організовуючи засідання Круглого столу «Походження слов'янських прізвищ, імен», студенти підготували інформаційні повідомлення про походження власних прізвищ, імен, зуміли виголосити промови чи повідомлення, завдяки дуже серйозній підготовці і відповідальності. Викладач звернула увагу студентів не тільки на правильність оформлення тексту публічного виступу, але й на виголошення промови: чіткість вимови звуків, темп мови, на паузи. Також слід враховувати і те, чи майбутні педагоги, виголошуючи доповідь, вміють ділити текст на частини – логічно, смислово окреслені такти. Важливо при побудові студентського публічного виступу на засіданні науково-практичної конференції чи засідання Круглого столу формувати звичку користуватися словниками; звертаємо увагу на основні критерії добору аргументів: істинність доказів; міцний зв'язок з твердженням (тезою), орієнтацію на обрану аудиторію, паралельне використання аргументів «за» і «проти»; образну форму у аргументації.

Успіх публічного виступу майбутнього педагога залежить від того, як він володіє своїм голосом та навичками повсякденного літературного мовлення. І зрозуміло, що студентам наголошуємо й на те, що досвідчений промовець виступаючи перед аудиторією не мусить бути самозакоханим, самозадоволеним. Викладач навчає студентів публічного виступу і дає поради щодо планування публічного виступу і виголошення промови перед аудиторією.

Таким чином, викладачі вузів працюють над розвитком мовлення майбутніх учителів початкових класів, так як їх якісна підготовка сприяє активній мовленнєвій діяльності молодших школярів у навчальному процесі. Адже виховання соціально активної, творчо багатой особистості неможливо здійснювати без опанування нею рідної мови й мовлення в усіх її функціях.

При роботі з різними типами творчих розвивальних завдань, до предметів за основу взято логічні операції, без яких неможливо розвивати мислення учнів: порівняння, узагальнення, класифікація, встановлення причинно-наслідкових зв'язків.

Отже, розвиток мовлення майбутніх фахівців початкової освіти посідає одне з головних завдань навчального процесу в цілому. Провідним завданням у цій роботі є формування вмінь висловлюватися в усіх доступних для них формах, типах і стилях мовлення. Рівень сформованості в майбутніх педагогів умінь створювати зв'язні висловлювання не достатньо великий. Про це свідчать усні та письмові відповіді студентів, в яких зустрічається різноманітні стилістичні помилки.

Науковці О. Біляєв, А. Лорін, М. Левківський, М. Пентелюк, І. Олійник, Н. Янко та інші мовленнєві помилки пояснюють 3 основними причинами: перша – тиск мовної системи – її можливостей, а мовна норма – конкретно-історична реалізація системи. Оскільки відмінність між ними існує факт її нерівномірного засвоєння під час оволодіння мовою не підлягає сумніву, системні помилки неминучі і є ознакою мовлення конкретного мовця. Друга причина – складність механізму становлення мовлення. Третя причина – недостатньо високий рівень загальної мовленнєвої культури оточуючих людей. Усі помилки, що зустрічаються у мовленні викладача, відображаються у мовленні дитини.

Варто зауважити, що проблема розвитку зв'язного мовлення майбутніх учителів початкових класів існує і потребує негайного розв'язання. Важливою умовою ефективного формування студентів будувати зв'язні висловлювання є знання і вміння застосування правил орфоєпії (під час усних висловлювань та орфоєпії і правопису) під час письмових творчих робіт. Кожному вчителю початкових класів потрібно у своїй діяльності разом з учнями удосконалювати свої комунікативні вміння. І робити це не заради самого процесу, а на благо дитини.

Список використаних джерел

1. Бадер В. Розвиток мовлення школярів під час роботи над реченням/ В. Бадер// Початкова школа. – 2000. - №8. – С. 41-44.
2. Ушакова О.С. Основные направления работы по развитию речи дошкольников/ О.С.Ушакова. – М.: Просвещение, 1994. – С. 10-21.
3. Янко Н.С. Причини стилістичних помилок та засоби запобігання ним/ Н.С. Янко// Початкова школа.- 2006.- №2. – С.8-9.

Паршук Світлана,
доктор філософії в галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

**ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОЗНАЧУЩИХ КОМПЕТЕНЦІЙ
ВИПУСКНИКІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
МНУ імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Постановка проблеми. В умовах модернізації освітнього простору істотної уваги в становленні сучасного типу особистості набуває «концепція компетенції». Ця тенденція полягає в тому, що підвищується роль когнітивних та інформаційних початків в освіті, а звідси більш адекватним стає поняття «компетенція» на відміну від «кваліфікації» [1, с. 16]. Все більший пріоритет серед вимог до випускників Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського одержують вимоги системно організованих інтелектуальних, комунікативних, моральних початків. Це дозволяє успішно організовувати діяльність у соціальному, економічному, культурному контекстах.

Аналіз остатніх досліджень. Найважливішим завданням сучасної освіти є її переорієнтація на визначення компетенцій, що забезпечують якість освіти, адекватну вимогам часу. Характеристику компетентнісного підходу знаходимо у дослідженнях учених, зокрема: М. Авдєєвої, В. Байденко, В. Болотова, Е. Бондаревської, В. Веденського, Н. Вовної, А. Вербицького, Г. Дмитрієва, Д. Іванова, І. Зимньої, В. Краєвського, К. Митрофанова, А. Петрова, В. Серікова, О. Соколової, Е. Тетюниної, А. Хуторського та ін. Як методологічна основа забезпечення цілей, змісту і якості вищої освіти компетентнісний підхід розглядається значною частиною зарубіжних дослідників: Дж. Равен, Дж. Боуден, М. Лейтер, Е. Шорт, Е. Тоффлер, Р. Уайт, А. Бермус, Р. Хайгерті, А. Мейхью та ін.

Виклад основного матеріалу. У Миколаївському національному університеті імені В. О. Сухомлинського, як і в інших європейських університетах, створена система вищої освіти, орієнтована на її входження у світовий освітній простір. Компетентнісний підхід на факультеті дошкільної та початкової освіти передбачає застосування принципово нової методології до організації змістовної та процесуальної сторін вищої освіти. Особливість полягає в створенні нової моделі освіти, яка, ґрунтуючись на результатах навчання, регулює саморозвиток студентів, викладачів, всієї системи вищої освіти. Основною метою навчальної діяльності факультету дошкільної та

початкової освіти є формування в студентів комплексу компетенцій.

Загальнозначущими компетенціями для випускників у єдиному освітньому просторі є: прогностична, естетична, екологічна, соціокультурна, комунікативна, інформаційна. Проблема формування прогностичної компетенції майбутнього фахівця обумовлена: загальними тенденціями світового розвитку й завданнями освітньої політики України на сучасному етапі протиріччя між необхідністю реалізації гуманістичної особистісно-орієнтованої парадигми освіти й традиційної освітньої парадигми, тощо. Нагальним завданням факультету дошкільної та початкової освіти є формування особистості, що здатна до прогностичного сприймання суспільних змін та власної професійної діяльності.

У культурологічній літературі **естетична компетенція** особистості трактується як складне утворення, засноване на єдності когнітивного й чуттєво-образного компонентів естетичної картини світу. Для успішного процесу формування компетенції випускника факультету дошкільної та початкової освіти вирішує низку завдань: оволодіння майбутнім педагогом основними теоретичними знаннями в сфері естетики, світової культури; формування аналітичних здатностей особистості, адекватно сприймати, аналізувати та оцінювати естетичні явища, тощо.

Формування **екологічної компетенції** особистості виступає як процес духовно-практичної діяльності суб'єкта, заснований на особистому й суспільному досвіді. Цей процес обумовлений низкою об'єктивних факторів: соціальне середовище (родина, школа, навчальні заклади, громадські організації, засоби масової інформації й інші); природне середовище (процеси і явища природи); умови освіти (екологічне виховання, самовиховання).

Соціокультурну компетенцію можна визначити як здатність особистості до опанування, збереження, відтворення та розвитку традицій, цінностей і норм людської культури. Необхідність формування компетенції обумовлена тим, що в сучасних умовах модернізації суспільства об'єктивним критерієм ефективності організації життєдіяльності людини виступає творчий продукт, особистісні соціокультурні досягнення.

Комунікативну компетенцію пов'язують із здатністю особистості орієнтуватись у різних ситуаціях, засновану на знаннях і почуттєвому досвіді індивіда; адекватним сприйманням міжособистісних відносин й умов соціального середовища.

Інформаційна компетенція у сучасних дослідженнях трактується як якісна характеристика життєдіяльності людини у сфері оволодіння, передачі,

збереження та використання інформації, і в якій пріоритетним є загальнолюдські духовні цінності [2, с. 15].

Висновки. Запропоновані наукові підходи до формування компетенцій випускників ВНЗ є теоретичною базою для створення освітнього середовища, яке б сприяло розкриттю та розвитку всіх потенційних можливостей особистості майбутнього педагога, активізації самопізнання та самовдосконалення, здатностей приймати самостійні рішення у нестандартних умовах. Актуальність проблеми, її недостатнє вирішення вимагає подальшого дослідження з метою удосконалення формування загальнозначущих компетенцій випускників факультету дошкільної та початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського.

Список використаних джерел

1. Степашкина Л. Ю. Развитие общих учебных умений и навыков как ключевой образовательной компетенции // Материали дистанційного методологічного семінару «Ключові й предметні компетенції в шкільній освіті». – М., 2005. – С. 16-25.
2. Наукове та методичне забезпечення впровадження педагогічних інновацій // Збірник наукових праці, ред. кол. Л. І. Даниленко та ін. – Херсон, 1999. – С. 5-17.

Рехтета Любов,
*доктор філософії в галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

РОЗВИТОК ЗДОРОВ'ЯФОРМУВАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Здоров'я населення багато у чому визначає майбутнє країни, її соціальний та економічний розвиток. Погіршення здоров'я населення України, особливо молоді, змусило на рівні державних структур почати активну модернізацію освіти, що знайшло своє відображення у Законі України "Про вищу освіту" (2017) [1], проєкті Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років (2015) [2], Указі Президента України № 42/2016 від 9 лютого 2016 року "Про Національну стратегію з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року "Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація" [1]. Головний висновок з цих документів – саме рухова активність сприятиме розвитку гармонійно розвиненої здорової особистості, тому важливе значення серед предметів, що вивчаються у школі, надається фізичній культурі та основам здоров'я. Це дає пошук оновлення цих предметів шляхом розробки нового освітнього стандарту, навчальних програм, розширення кола завдань, проєктів, спрямованих на контроль за станом індивідуального фізичного здоров'я та збільшення рухової активності підростаючого покоління.

Результатом підготовки майбутніх учителів початкової школи у освітнє середовище школи є здоров'яформувальна компетентність, що являє собою складну інтегровану характеристику майбутнього вчителя, яка відображає результати поетапного впливу на особистість студента в період професійної підготовки й характеризується рівнем сформованості мотивації до збереження здоров'я, формувальної діяльності в навчально-виховному процесі початкової школи, структура здоров'яформувальної компетентності складається з мотиваційного, когнітивного, операційно-діяльнісного й рефлексивного компонентів .

Мотиваційний компонент підготовки визначається характером соціально значущих мотивів і пов'язаний з формуванням здорового способу життя (ЗСЖ). Для школярів дуже важливою і потрібною є інформація про здоровий спосіб життя. Формування ЗСЖ необхідно розпочинати з перших років життя, і в цьому найбільшу роль відіграють батьки. У навчальному посібнику Т. В. Івчатова та ін. "Здоровий спосіб життя та рухова активність студентів" [2]

наводяться 8 компонентів ЗСЖ, формування перших двох з яких:

1. Дотримання правил особистої гігієни (раціональний добовий режим, загартовування організму, догляд за тілом і порожниною рота, використання зручного та якісного одягу і взуття);

2. Раціонально-збалансоване харчування – треба починати з перших місяців життя дитини. Третій компонент ЗСЖ "Оптимальний руховий режим (регулярна рухова активність середньої інтенсивності)" особливо важливий для учнів перших-четвертих класів.

Враховуючи рівень фізичної підготовленості учнів, їх інтереси та здібності, стан матеріально-спортивної бази навчального закладу, кліматичні умови, вчитель самостійно виділяє певну кількість годин на вивчення складових кожного виду рухової діяльності. ЗСЖ має цілеспрямовано й постійно формуватися протягом усього життя людини, а не залежати від обставин і життєвих ситуацій. Тільки тоді він буде важелем первинної профілактики, зміцнення і формування здоров'я, сприятиме вдосконаленню резервних можливостей організму, забезпечуватиме успішне виконання соціальних і професійних функцій – незалежно від політичних, економічних і соціально-психологічних ситуацій [2]. Як пише С. В. Гозак, [3] з аналізу проведення уроків фізичної культури: "Фізичне виховання – це не тільки уроки фізичної культури, а й широкий комплекс заходів, спрямованих на організацію здорового способу життя учнів". Аналіз літературних джерел і результати власних досліджень показують недостатню інформаційну і психологічну готовність майбутнього учителя фізичної культури в початковій школі до формування здорового способу життя серед учнів. Вивчаючи дисципліну «Методика навчання освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура» для студентів спеціальності «Початкова освіта» викладач ставить завдання донести до кожного студента, що лише він може самостійно творити своє благополуччя і здоров'я, відповідати за нього, тому що навіть найвищий рівень розвитку медичних технологій не здатен забезпечити людині здоров'я, якщо вона не візьме на себе відповідальність за те, що відбувається з нею.

Мета здоров'язбережувальних освітніх технологій — забезпечення умов фізичного, психічного, соціального та духовного комфорту, що сприяють продуктивній навчально-пізнавальній і практичній діяльності учасників освітнього процесу, заснованій на науковій організації праці та культури здорового способу життя особистості.

Майбутній учитель початкової школи має розуміти, що здоров'я учнів треба зберігати, допомагати їм ставати впевненою і щасливою людиною. З цією

метою він має вміти організувати здоров'язбережувальний навчальний процес на уроках і в позаурочний час, що сприяє створенню позитивної мотивації до здорового способу життя.

На заняттях зі студентами, розглядаючи одну зі складових навчального середовища – позакласну роботу з учнями, пропонуємо звернути увагу на участь школярів у дитячих громадських організаціях. Залучення дітей до позакласної та позашкільної роботи дає можливість педагогам вплинути на формування здорового способу життя школярів не лише під час навчального процесу, а й після його завершення.

Під час уроків та позакласної роботи майбутній педагог повинен не тільки розкрити молодшим школярам чотири основні складові здоров'я (фізична, психічна, соціальна, духовна), але й забезпечити їх належне формування.

Працюючи в початковій школі, молодий фахівець, ставитиме метою своїх уроків фізкультури прогресивні зміни об'єктивних показників функціонального стану учнів, їх фізичну підготовленість і здоров'я в цілому, як показано у концепції системи фізичного виховання в загальноосвітніх школах професором Т. Круцевич [4].

Проблема виховання інтересу до фізкультурно-оздоровчої роботи у майбутніх вчителів початкової школи і мотивація до здорового способу життя дітей залишається актуальною і вимагає подальшого вивчення.

Основними завданнями, які майбутній вчитель початкової школи повинен перед собою ставити, є: ознайомлення з правилами безпечної поведінки у навколишньому середовищі; навчання дітей опануванню власних емоцій; розвиток самоконтролю, самосвідомості, самооцінки, навички гігієни праці; показ значення сім'ї у збереженні здоров'я; привчання дітей до виконання щоденних фізичних вправ; виховання наполегливості, товаришкості.

Ці завдання можуть реалізуватись завдяки наступним методам впровадження здоров'язбережувальних освітніх технологій: змагання «Здорова сім'я», «Сильні, сміливі, спритні», «Веселі старти», свята «День здоров'я і спорту», «Свято народних ігор», рухливі, рольові та дидактичні ігри «Подоланочка», «Вовк і коза», «Голуб», «Гречка», «Лисиця і курчата»; робота в парах, індивідуальна та групова; ситуативні вправи; бесіди. Використання цих форм і методів передбачає дотримання принципу активного навчання, що забезпечує залучення кожної дитини до пізнавального процесу, набуття школярами навичок здорової міжособистісної комунікації, критичного мислення для розв'язання складних проблем, пошуку альтернативи, висловлення думок, навчання приймати рішення в ситуаціях, які загрожують

здоров'ю.

Отже, сучасний навчальний заклад має створити оптимальні умови для збереження та зміцнення здоров'я всіх учасників освітнього процесу. Майбутні вчителі початкової школи мають усвідомити, що основою всієї педагогічної діяльності в напрямку турботи про здоров'я дитини є особисте ставлення до здоров'я, позитивна мотивація, щодо здорового способу життя, формування культури здоров'я.

Формування культури здоров'я шляхом впровадження здоров'язбережувальних освітніх технологій – це надійний і доступний шлях самореалізації, розвитку свого потенціалу, шлях керування своїм здоров'ям і підтримання його на творчо активному рівні. Глибокі знання й звички щодо культури здоров'я навчають учнів цінувати життя як власне, так і людей, що їх оточують. Ми проаналізували тільки основні складові запропонованих науковцями здоров'язбережувальних освітніх технологій.

Інтеграція різних здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховний процес сприяє створенню здоров'язбережувального навчального середовища, формує в учнів початкової школи інтерес як до навчання, так і до знань про власне здоров'я та шляхи його збереження. Звичайно ми далеко не вичерпали весь перелік здоров'язбережувальних технологій, проте розглянуті конкретні приклади дають змогу говорити про дієвість створеного навчального середовища.

Зазначимо, що поняття «здоров'язбережувальний» можна віднести до будь-якої педагогічної технології, яка в процесі реалізації створює необхідні умови для збереження здоров'я основних суб'єктів освітнього процесу – учнів та вчителів. І, найголовніше, кожна педагогічна технологія має бути здоров'язбережувальною.

Список використаних джерел

1. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). –2014. – № 37–38. – Ст. 2004.
2. Івчатова Т. В. Здоровий спосіб життя та рухова активність студентів / Т. В. Івчатова, І. Б. Карпова, М. В. Дудко. – К. : КНЕУ, 2013. – 109 с.
3. Гозак С. В. На часі – збереження здоров'я дітей як державна макропрограма / С. В. Гозак // Фізичне виховання в рідній школі. – 2015. – № 2. – С. 4-5.
4. Круцевич Т. Концепция системы физического воспитания в общеобразовательных школах / Татьяна Круцевич // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2015. – №2. – С. 72 – 79.

Авраменко Квітослава,
доктор філософії в галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

МАТЕМАТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЯК СКЛАДОВА ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

У більшості країн світу та в Україні власне компетентнісний підхід було визнано основним джерелом оновлення змісту освіти, своєрідною динамічною дієвою системою, яка дозволяє особистості майбутнього вчителя трансформуватися до життєвих та професійних обставин.

Здійснений нами наліз досліджень українських та російських вчених (Г. Беленька, Н. Кузьміна, О. Овчарук, О. Савченко, В. Сластьонін та ін.) дозволяє визначити такі види професійної компетентності вчителя: психолого-педагогічна, комунікативна, предметна, соціальна, методична. Такий підхід, на нашу думку, узгоджується із структуруванням навчальних планів підготовки вчителів різних спеціальностей у вищій педагогічній освіті нашої держави.

На думку О. Пометун, під поняттям «компетентнісний підхід» розуміється «спрямованість навчального процесу на формування і розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості. Результатом такого процесу буде формування загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості.

Такий підхід, як підтверджує аналіз нормативних документів та наукових джерел, узгоджується із структуруванням навчальних планів підготовки вчителів різних спеціальностей у вищій педагогічній освіті нашої держави.

Отже, переосмислення мети та змісту професійної підготовки майбутніх учителів з позицій компетентнісного підходу актуалізує новий аспект фахової підготовки педагогів.

Важливо зазначити, що у процесі формування професійної компетентності майбутнього вчителя реалізуються різноманітні функції. Здійснений аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє нам виявити такі функції професійної компетентності майбутніх педагогів, як: аксіологічна, організаторська, комунікативна, дослідницька, рефлексивна, які, в свою чергу, реалізуються у таких її складових: мотиваційній, когнітивній, діяльнісній, рефлексивній [2-3].

Таким чином, у вітчизняній та зарубіжній педагогічній науці традиційним є визначення фахової компетенції педагогів як наперед заданої вимоги (норми)

до освітньої підготовки учнів, що забезпечує якісну діяльність у сфері освіти [2].

Доцільним вважаємо проведення детального аналізу існуючої системи професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи у сучасних вищих навчальних закладах нашої країни. З цією метою використаємо системний підхід, який дозволяє визначити окремі елементи загальної системи, властивості і функції яких визначаються їх місцем в межах цілого. Даний метод передбачає розгляд явищ об'єктивної дійсності з позиції закономірного, системного цілого та взаємодії його частин (А. Алексюк, С. Гончаренко, Н. Кузьміна, В. Сластьонін та ін.).

Крім того, використання системного підходу дає нам підстави розглядати професійну компетентність вчителів взагалі, для загальноосвітньої школи І ступеня – зокрема як окрему систему, яка складається із декількох відносно самостійних підсистем, властивості, взаємозв'язки та взаємовпливи яких визначаються їх місцем у загальних межах системи більш високого порядку.

Саме тому ми визначаємо математичну компетентність, з одного боку – самостійним компонентом фахової компетентності педагогів, а з іншого – компонента фахової компетентності. Наш висновок базується на дослідженнях Я. Гаєвець, М. Гаран, Н. Глузман, О. Онопрієнко, С. Скворцової, які присвячені проблемі виокремлення математичної компетентності вчителя як складової його професійної компетентності, визначення змістового наповнення, функцій та ін.

Проаналізуємо деякі теоретичних положення вітчизняних та зарубіжних науковців.

Слушним вважаємо позицію С. Ракова, який виокремлює математичну компетентність як уміння бачити та застосовувати математику у реальному житті, розуміти зміст і методи математичного моделювання, інтерпретувати отримані результати. Автор доводить, що математична компетентність пов'язана із такими уміннями: логічно мислити, розв'язувати математичні задачі, оперувати математичними конструкціями тощо [5].

За переконанням Л. Кудрявцева – математична компетентність – це інтегративна якість особистості, яка базується на фундаментальних математичних знаннях, практичних уміннях і навичках, що свідчать про готовність і здатність здійснювати математичну діяльність [4].

Ми погоджуємося із думкою Н. Глузман, у дослідженні якої зроблено висновок, що методико-математична компетентність вчителя – це системне особистісне утворення, що відображає інтеграцію теоретичних, практико

зорієнтованих, дослідницьких знань та умінь з математики та методики її навчання, ціннісного ставлення до методичного вдосконалення результатів своєї професійної діяльності шляхом самоосвіти, соціалізації та особистісного розвитку [1].

Отже, під математичною компетентністю вчителя загальноосвітньої школи I ступеня ми будемо розуміти таку властивість особистості педагога, що реалізується у здатності якісно здійснювати професійно-педагогічну діяльність у навчанні математики учнів початкових класів.

Формування математичної компетентності педагогів для початкової ланки освіти здійснюється під час опанування студентами навчальної дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Математика» у вищих навчальних закладах та інших дисциплін («Математика», «Дидактика», «Педагогічні технології у початковій освіті», «теоретичний курс логіко-математичної підготовки студентів») та спецкурсів («Методика розв'язання педагогічних ситуацій», «Формування критичного мислення» тощо).

Важливо зауважити, що в останні десятиліття навчальна програма «Методика навчання освітньої галузі «Математика» змінювалася несуттєво, проте зміни у навчальних програмах та критеріях оцінювання навчальних досягнень загальноосвітньої школи I ступеня, запропоновані Міністерством освіти і науки України у 2012, 2016 та 2017 роках вимагають постійного перегляду концептуальних засад підготовки педагогів даного профілю у системі сучасної вищої педагогічної освіти нашої країни.

Здійснений аналіз наукової літератури та власний досвід дозволяє визначити такі шляхи удосконалення формування математичної компетентності майбутніх учителів початкової школи у вітчизняних вищих закладах освіти:

- запровадження спецкурсів математичного змісту у процес професійної підготовки (варіативна частина навчального плану спеціальності «Початкова освіта»);

- оновлення навчально-методичного забезпечення, у тому числі – запровадження мультимедійних комплексів;

- здійснення моніторингу навчальних досягнень та рівня сформованості математичних компетенцій під час навчання ВНЗ;

- використання інтерактивних та інноваційних технологій, що сприяє єдності теоретичної та практичної складових професійної підготовки; накопиченню першого успішного практичного досвіду, що позитивно впливає на підвищення якості освіти та підготовки майбутніх педагогів до подальшої професійної діяльності.

Таким чином, результатом впровадження компетентнісного підходу у системі вищої педагогічної освіти є формування професійної компетентності майбутніх учителів загальноосвітньої школи I ступеня як своєї системи вищого порядку та математичної її складової, як підсистеми нижчого порядку, із власним змістом, структурою, функціями.

Стрімкі зміни освітніх концепцій для початкової школи вимагають постійного пошуку шляхів удосконалення формування професійного компетентності майбутніх учителів взагалі, математичної – зокрема.

Список використаних джерел

1. Глузман Н. А. Методико-математична компетентність майбутніх учителів початкових класів: монографія / Н.А.Глузман. – К.: ВИЩА ШКОЛА – XXI, 2010. – 407 с.
2. Енциклопедія освіти / Академія пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С. 408-410.
3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / За заг. ред. О. В. Овчарук [Текст]. – К. : «К.В.С.». – 2004. – 112 с.
4. Кудрявцев Л. Д. Мысли о современной математике и методике ее преподавания / Л. Д. Кудрявцев. – М.: Физматлит, 2008. – 434 с.
5. Раков С. А. Математична освіта: компетентнісний підхід з використанням ІКТ: монографія / С. А. Раков. – Х.: Факт, 2005. – 305 с.

Білявська Тетяна,
доктор філософії в галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ І СТУПЕНЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Однією із актуальних проблем сучасної педагогічної науки є модернізація системи підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності. А це відповідно зумовлює пошук таких напрямів в освіті, які б сприяли формуванню висококваліфікованих фахівців, здатних проектувати та організовувати сучасний освітній процес. Не потребує доведень теза про те, що саме від рівня підготовки майбутніх учителів початкової школи безпосередньо залежить формування та розвиток особистості молодого покоління. Тому зростають вимоги до фахової підготовки сучасного вчителя, зокрема вчителя загальноосвітньої школи І ступеня, який на початковому етапі формуватиме ключові компетентності молодших школярів.

Відомо, що запроваджено перехід до компетентнісно-орієнтованої моделі, яка визначає основним пріоритетом навчання формування ключових компетентностей на всіх рівнях освіти. Необхідно наголосити, що однією із важливих складових професійної підготовки вчителя сучасні вчені вважають комунікативну компетентність. Так, у науковій літературі маємо низку досліджень щодо цього питання. Зокрема, структуру комунікативної компетентності майбутнього вчителя висвітлили у своїх працях Н. Бібик, Н. Волкова, Ю. Вторнікова, С. Петрушин, О. Савченко та ін.; питання формування комунікативної культури вчителя відбито у дослідженнях таких науковців, як-от: Н. Гез, Т. Голанд, Т. Гоффманн, М. Лазарева та ін.; технології розвитку комунікативних умінь вчителя дослідили А. Дубаков, Г. Бушуєва, А. Капська, О. Мерзлякова, Д. Хумест та ін.; проблему формування комунікативної здатності майбутніх учителів початкової школи вивчали Є. Овсяннікова, Т. Федоренко.

Комунікативна компетентність – це здатність встановлювати та підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, що включає систему внутрішніх ресурсів, необхідних для побудови ефективної комунікації в певному колі ситуацій міжособистісної взаємодії. Вона передбачає такий рівень взаємодії з оточуючими, який дозволяє в межах своїх здібностей і соціального

статусу успішно функціонувати в суспільстві, а також включає певний життєвий досвід, ерудицію, наукові знання тощо [2, с. 35].

Зауважимо, що численні наукові джерела розглядають поняття «комунікативна компетентність» як здатність особистості орієнтуватися в ситуаціях спілкування, яка ґрунтується на певних знаннях та життєвому досвіді [2].

Комунікативну компетентність варто розглядати також у соціальному контексті. Відповідно тут видається актуальною проблема формування комунікативної здатності майбутнього вчителя в процесі навчання у вищому навчальному закладі. Тому відповідно постає питання щодо вивчення та впровадження ефективних педагогічних умов, які б сприяли підвищенню рівня комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів.

Важливою умовою формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів є організація в освітньому процесі вищої школи ефективної педагогічної комунікації між викладачами та студентами. Високий рівень комунікативної компетентності викладача безпосередньо відбивається на формуванні комунікативної здатності студентів. Адже комунікація – це процес обміну інформацією з обох сторін.

Процес комунікації складається з окремих актів, у межах яких реалізуються основні її функції: управлінська – пов'язана з успішністю функціонування певної організації (є генетично та структурно вихідною); інформативна – пов'язана з обміном інформацією та науковим аналізом змісту інформаційних повідомлень; емотивна – пов'язана з емоційними переживаннями; фактична – пов'язана зі встановленням контактів [4, с. 38].

Певним маркером процесу комунікації є наявність зворотнього зв'язку. Так, у дослідженні О. Цимбалюк спілкування поділяють залежно від типу на функціонально-рольове або особистісно зорієнтоване [5]. Функціонально-рольове спілкування є діловим видом спілкування, стандартизованим, обмеженим вимогами рольових позицій. За умов такого спілкування особисті мотиви, стосунки педагога й студента при цьому не виявляються.

Особистісно зорієнтоване спілкування є складною психологічною взаємодією, яка передбачає виконання певних нормативних функцій із виявом особистого ставлення. Налаштований на особистісно зорієнтоване спілкування викладач демонструє відкритість, доступність, надає можливість студентам висловлювати думки і почуття.

Таким чином, ключовим принципом організації педагогічного спілкування у вищому навчальному закладі є суб'єкт-суб'єктний характер

комунікації, який полягає у рівності психологічних позицій, взаємній гуманістичній установці, активності викладача і студента, готовності викладача взаємодіяти з майбутніми фахівцями.

Список використаних джерел

1. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посіб. / Волкова Н. П. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 256 с.
2. Мусатов С. Психологічний вимір педагогічної комунікації / С. Мусатов // Психолого-педагогічні та культурологічні питання гуманізації освіти: зб. наук. статей. – Рівне : Вид. О. Зень, 2007. – С. 74–81.
3. Сімоненко М. В. Полікультурна компетентність майбутнього вчителя як стандарт освіти європейського виміру [Електронний ресурс] / М. В. Сімоненко. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/6_NITSB_2010/Pedagogica/58322.doc.htm.
4. Тренінги з розвитку комунікативності вчителів / Укл. А. Дербеньова, А. Кунцевська. – Х. : Основа, 2009. – 191 с.
5. Цимбалюк О. Теоретико-методологічні засади дослідження професійної комунікативної діяльності вчителя загальноосвітньої школи у вітчизняній педагогіці (друга половина ХХ ст.) / О. Цимбалюк // Нова педагогічна думка. – 2009. – № 4. – С. 22–25.

Січко Ірина,
*доктор філософії в галузі освіти, доцент кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Сучасні вимоги до загальноосвітньої підготовки учнів початкової школи відповідно до завдань Державного стандарту початкової загальної освіти передбачають удосконалення професійної підготовки майбутніх вчителів. Важливими стають питання базової та методичної підготовки студентів до вирішення завдань, які входять до освітньої галузі «Природознавство». Йдеться про підвищення їх рівня професійної предметної природознавчої компетентності, що надалі буде проявлятися в здатності керувати навчально-виховним процесом, творчо мислити, впроваджувати нові технології в процес навчання школярів природознавства.

Державний стандарт передбачає формування природознавчої компетентності учнів шляхом засвоєння ними системи інтегрованих знань про природу, розвиток розумових здібностей та пізнавальної активності. Саме тому, підготовка майбутнього вчителя до викладання природознавства в початковій школі повинна орієнтуватися на формування особливої компетентності вчителя.

Пріоритетним напрямком вищої освіти є підготовка майбутнього вчителя до професійної педагогічної діяльності, адже, формування природознавчої компетентності учня може здійснювати лише компетентний вчитель, який повинен знати педагогічну теорію та вміти застосовувати її положення на практиці.

Питаннями формування природознавчої компетентності майбутнього вчителя початкових класів присвячено роботи Н. Бібік, О. Біди, М. Галатюка, Ю. Лінника, Л. Нарочної, О. Савченко. І хоча всі науковці були одностайними у своїй думці про те, що основною метою природничої освіти є формування природознавчої компетентності майбутнього вчителя початкової школи, що ґрунтується на науково-природничій картині світу і ставленні до природи як універсальної, унікальної цінності, це питання і досі залишається малодослідженим і вивченим, а значить актуальним на сьогодні.

Попередній аналіз наукових робіт та досліджень з даного питання дав підстави для висновку, що на науковому рівні проблема формування природознавчої компетентності студентів тільки починає знаходити

відображення у науковому доробку вчених, а розуміння сутності компетентнісного підходу, характеристики ключових і предметних компетенцій, технології їх формування і вимірювання залишаються, з нашого погляду, недостатньо обґрунтованими, а часом і суперечливими.

Як зазначає О. Савченко компетентнісна освіта більше зорієнтована на практичні результати, ніж на фундаментальність і обсяг здобутих знань (*акцент із що вивчати переноситься на те як діяти*). Особистісні досягнення є принципів важливими для життя в умовах швидких змін, впровадження нови технологій, утвердженні нових взаємовідносин освіти з ринком праці. Важливо підкреслити, що результативність освіти розглядається у зіставленні навчальних цілей, ефективності освітніх систем і вхідних ресурсів. В контексті цього змінюється місія університетів. На думку О. Савченко, компетентність – це інтегральн якість особистості, що проявляється в загальній здатності та готовності її діяти, основаної на знаннях і досвіді, які набуті в процесі навчання та соціалізації й орієнтовані на самостійну й успішну участь у діяльності [4].

Л. Коваль у своїх наукових дослідженнях наголошує на тому, що упровадження компетентнісного підходу скеровує управління навчально-пізнавальним процесом на співпрацю зі студентами, діалогічне навчання й самовдосконалення тих, хто вчить, і тих, хто навчається [2].

П. М'ясоїд наводить кілька означень компетентності, зокрема, як сукупність фізичних та інтелектуальних якостей людини і властивостей, необхідних людині для самостійного й ефективного виходу з різних життєвих ситуацій, щоб створити кращі умови для себе в конструктивній взаємодії з іншими.

За визначенням А. Маркової, компетентність – це індивідуальна характеристика ступеня відповідності вимогам професії, психічний стан, що дозволяє діяти самостійно й відповідально, володіння людиною здатністю й умінням виконувати певні трудові функції.

Приймаючи до уваги, що компетенції – це деякі внутрішні потенційні приховані психологічні утворення: знання, уявлення, програми (алгоритми) дій, системи цінностей і відносин, які за певних умов перетворюються в готовність виконувати певну діяльність, треба створювати умови для практичних дій суб'єктів навчання (середовище), під час яких основні їх ключові компетенції мали б можливість формуватися і проявлятися.

Предметна природознавча компетентність майбутнього вчителя початкових класів являє собою освоєний у процесі ознайомлення з довкіллям досвід діяльності (комплекс компетенцій), що формується на основі сукупності

уявлень, знань, умінь, ставлень та оцінних суджень до предметів та явищ природного оточення.

Отже, підготовка майбутнього вчителя відповідно до компетентнісного підходу дозволяє йому в подальшій професійній діяльності цілеспрямовано формувати в молодших школярів міжпредметні та предметні, а саме природознавчі, навчальні компетентності, що зазначаються в Державному стандарті загальної початкової освіти.

Природознавча освіта та культурно-екологічне виховання є невіддільними чинниками формування особистості молодшого школяра, його світосприйняття й світоспоглядання. Саме вони визначають основну позицію, яку надалі може зайняти людина в соціумі, у системі «суспільство-природа» – людська діяльність, її стосунки з навколишнім світом, її цілі, завдання й цінності. І саме виховна робота професійно компетентних фахівців засобами позашкільної екологічної освіти й природоохоронної діяльності покликана формувати свідому, обізнану й доброзичливу в стосунках з природою, усебічно гармонійно розвинену особистість [3].

Саме тому провідним завданням учителя початкових класів у навчальному процесі має стати формування на уроках і різноманітних заняттях, у позаурочній, позакласній, позашкільній роботі, через участь школярів у різних видах праці зацікавленості, глибокого інтересу до природних явищ і об'єктів, прищеплення поваги до всього живого й створеного людською працею, поважного й дбайливого ставлення до природи, а також формування особистого бажання примножувати своєю діяльністю красу рідного краю, землі, батьківщини.

У процесі набуття молодшими школярами природознавчої компетентності особливу увагу необхідно приділити розвитку їхньої емоційної сфери, плеканню позитивних почуттів до об'єктів природи, які, відповідно, й будуть мотивувати до здобуття природознавчих знань і вмінь, гуманної поведінки учнів у природі. Зовсім неможливо духовне становлення особистості без природного середовища. Людина розпочинає процес спілкування з природою в ранньому віці й природа поступово впливає на формування її характеру протягом усього життя. Духовні потреби людини тісно пов'язані з усвідомленням вічної та невичерпної краси світу. Тому так позитивно впливають на нас перший сніг узимку; зелені, розквітлі дерева й перші весняні квіти; яскраве сонечко, теплий дощик, спів і щебетання пташок улітку.

Сьогодні стає очевидним, що досягнення мети сучасної освіти пов'язане з особистісним потенціалом учителя, його загальною та професійною культурою,

без яких неможливе вирішення наявних проблем навчання та виховання відповідно до нових освітніх парадигм.

Першою складовою природничої компетентності вчителя природознавства вважаємо володіння необхідними знаннями, уміннями і навичками. Під необхідними знаннями розуміємо загально-професійні знання вчителя з предмета, знання методики викладання, основ психології, педагогіки і дидактики, що сприяють навчання і вихованню учнів. Чим вищий рівень знань учителя, тим вища його компетентність. В. Введенський відзначає, що вчитель зацікавлений у тому, щоб отримувати професійно-педагогічну інформацію широкого профілю: з педагогіки, психології, методики, щодо передового досвіду, для підтвердження свого індивідуального стилю професійної діяльності [1]. Перша вимога, що висувається до вчителя, полягає в тому, щоб він був науково освіченим професіоналом і знавцем техніки своєї справи раніше, ніж математиком, біологом і так далі. Вважаємо, що для вчителя дуже важливо мати широкий кругозір, який передбачає не лише великий обсяг, але і глибину знань у всіх сферах життя; глибоке розуміння окремих фактів і процесів, їхніх особливостей і закономірностей допомагають самостійному опануванню нових знань.

Загальнонаукова компетентність передбачає здатність учителя отримувати необхідну інформацію щодо наукових відкриттів, відстежувати нові розробки вчених, прогнозувати можливості їхнього застосування у навчально-виховному процесі.

Сьогодні серед компетентностей учителя можна акцентувати інформаційно-комунікаційну, яка передбачає здатність учителя орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства.

Окрім загальнонаукових і педагогічних знань, компетентність учителя передбачає глибоке знання психології, тому можемо говорити про психологічну компетентність учителя природознавства, адже без уміння використовувати психологічні методи й прийоми у спілкуванні просто неможливо працювати з дітьми.

Наступна складова компетентності учителя – уміння застосовувати теоретичні психолого-педагогічні знання в освітній практиці. Учитель, що опанував ці уміння, може застосовувати їх в своїй діяльності по-різному: за інтуїцією, використовуючи свій особистий досвід або досвід своїх колег. Уміння застосовувати теоретичні знання з практики означає, що вчитель приймає педагогічне рішення з опорою на психолого-педагогічні знання.

Ще однією складовою природничої компетентності вчителя є його професійна позиція. Основою професійної позиції вчителя є спрямованість на учня як головну цінність своєї праці. Реалізація такої позиції вчителем можлива лише за умови врахування закономірностей розвитку та використання особистісно орієнтованого навчання.

Висновок. Природнича компетентність учителя передбачає його постійний розвиток і самовдосконалення. Від рівня професійної компетентності вчителя багато в чому залежить якість освіти. Успішно вирішувати питання творчого розвитку особистості учнів можна при постійному розвитку професійної компетентності вчителя та його творчого потенціалу.

Список використаних джерел

1. Введенский В. Н. Моделирование профессиональной компетентности педагога / В. Н. Введенский // Педагогика. – 2003. – № 10. – С. 51–55.
2. Коваль Л. В. Професійна підготовка майбутніх учителів у контексті розвитку початкової світи: технологічний підхід : монографія / Л.В. Коваль. – Донецьк: ЛОНДОН-XXI, 2011. – 330 с.
3. Концепція екологічної освіти України // Директор школи. – 2002. – № 16 (208). – С. 20–29.
4. Савченко О. Я. Удосконалення професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів / Савченко О.Я. // Початкова школа. – 2001. – № 7. – С. 3–6.

Казанжи Олександра,
*доктор філософії в галузі гуманітарних наук, доцент кафедри
початкової освіти факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

КАЗКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У процесі всесвітньої глобалізації та взаємопроникнення різних культур особлива увага приділяється міжкультурній комунікації. За визначенням Е. Верещагіна, міжкультурна комунікація – це адекватне взаєморозуміння двох учасників комунікативного акту, що є приналежними до різних національних культур [2].

Міжкультурна комунікація ґрунтується на процесі символічної взаємодії між людьми, які мають специфічні культурні відмінності. Сприймання і ставлення до цих розбіжностей впливають на особливості контакту між особами різних національностей [6, с. 67—68]. Для досягнення взаєморозуміння між представниками різних культур необхідна певна сукупність знань, умінь і навичок, які є спільними для всіх учасників процесу спілкування, що отримала назву «міжкультурної компетентності».

Осібне місце в сучасній освіті, яка стала на шлях створення Нової української школи, належить проблемі формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів. За твердженням С. Радула, міжкультурна компетентність – є однією з необхідних навичок підготовки висококваліфікованого педагога, фахівця, налаштованого на міжкультурне спілкування та здатного працювати в умовах культурного різноманіття, спричиненого всесвітніми глобалізаційними процесами [5, с. 292].

Сьогодні про формування міжкультурної компетентності говорять переважно в контексті підготовки майбутніх вчителів іноземної мови, хоча, безумовно, будь-який сучасний педагог має володіти нею, а особливо вчитель початкових класів, який закладає основи світоглядних позицій особистості. На наш погляд, осібне місце посідає проблема формування міжкультурної компетентності та здатності до міжкультурного спілкування засобами народної казки, адже, за висловлюванням В. Братко «сюжети, художні образи, характери, ситуації, художні деталі казкового епосу у специфічній художній формі змальовують життя народу у певний історичний час та знаходять відбиток в іменах дійових осіб, назвах тварин і рослин, місці подій і самобутніх традиційних мовленнєвих формулах» [1, с. 20].

Казка, яка тісно пов'язана з давніми віруваннями предків й ментальними

особливостями того чи іншого народу, дає важливу інформацію щодо його культурних особливостей, що може позитивно впливати на спілкування з представниками інших країн. Таку особливість казкової оповіді необхідно враховувати в процесі формування міжкультурної компетенції майбутніх фахівців початкової школи. Аналізуючи діючу програму з літературного читання, можна відмітити, що дуже обмежена кількість народних і літературних казок зарубіжних країн представлена тут. Крім того, на сторінках сучасних підручників майже не проводиться робота з казкою як культурною спадщиною народу. Тому сьогодні особливо важливо підготувати такого фахівця, який би міг залучити учня початкової школи до культурологічної роботи з казковою оповіддю.

Як справедливо зауважує Півнюк Н. А., казка складний для розуміння жанр. На уроках літератури розуміння казки зводиться до характеристики її персонажів й доволі прямолінійного розкодування її натяків (Чого казка навчає? Які проблеми піднімає?). Не можна стверджувати, що дітям необхідна вся глибина казки, але педагогові вона потрібна, щоб знайти оптимальну форму подання дітям правильної розстановки акцентів [4, с. 40].

Отже, варто зупинитися на функціональних особливостях казки, яка є джерелом інформації про традиції та звичаї конкретного народу, малює його яскравий портрет через побут, зовнішність казкових героїв, природу.

Так, у чукотській казці «Дівчина й місяць» фігурують елементи народного побуту: нарти, чум, ковдра. Головній героїні сховатися від місяця, який хоче її вкрасти, допомагає олень, житель північних країн [3]. З казки «Тісто-богатыр» дізнаємося про життя й побут ногайців. Уже з наступного уривку можна здогадатися про це за характерними побутовими речами, героями: «Покликав хан старого пастуха й говорить йому: – Відправляй сина до лісу. Хай він привезе мені дві арби дров. Поїхав Камир-Батыр до лісу» [3, с. 152]. У казці острова Шрі-Ланка «Крокодил, шакал і старий» точно відтворене природне оточення того народу, який її склав: крокодил, змія, шакал, бугай, річка, болото [7].

Як справедливо зауважує Н. Півнюк, «портрет народа рисуется не только красками его внешней (материальной) жизни, но и описанием внутренней жизни, менталитета» [4, с. 41]. Наприклад, у європейських казках часто зустрічається мотив звернення по допомогу до померлих родичів, зокрема до матерів. Він присутній у казках, де пасербиці важко протистояти злій і жорсткій мачусі. У «Попелюшці», «Крихітці-Хаврошечці», «Василині Прекрасній» тощо відбилася віра в те, що людина має безсмертну душу. Віра у

вічне життя – важлива складова менталітету християнських народів [54].

Не можна оминати й той факт, що представники різних народів у однакових життєвих ситуаціях будуть поводитися по-різному, і те, що є цілком нормальним для одних, може бути зовсім неприйнятним для інших. Так, аналізуючи арабські казки, можемо зробити висновок, що ментальною особливістю арабів є бажання насолодитися земним життям. Зокрема, в «1001 ночі» є багато моментів, які вказують на це: ковдри, коштовний шовк, й прикраси, солодощі, подушки, в яких комфортно проводить свій час цар Шахрияр у компанії чарівної красуні Шахразида. У представників європейських народів однією з найвищих цінностей є працьовитість, тому головні позитивні персонажі західноєвропейських і слов'янських казок проявляють любов до праці на благо інших і своє, як у німецькій казці «Пані Метелиця», і в російських «Морозко», «Василина Прекрасна», і в українській «Про дідову і бабину дочку». Саме працелюбність робить героїнь цих казок щасливими.

Таким чином, варто звертати увагу студентів на те, що казки фіксують усі етнографічні нюанси, які й визначають обличчя народу, котрий їх створив.

Отже, в процесі роботи над казками під час викладання курсу «Дитяча література» для того, щоб формувати міжкультурну компетенцію студента, варто запропонувати наступні питання, відповіді на які дадуть змогу осягнути культурологічний й символічний аспект казкової оповіді: До культурної спадщини якого народу належить казка? Які факти про це свідчать (особливості природи; особливості житла; специфіка їжі; специфіка одягу; персонажі (представники різних соціальних класів). Які особливості традицій і звичаїв? Які символи наявні в казці та як вони інтерпретуються? Яким є ментальний портрет народу, представленого в казці?

Таким чином, з'ясовано, що формування міжкультурної компетентності передбачає готовність майбутнього педагога до «взаємодії з іншими системами культурної орієнтації та базується на повазі інших культурних цінностей» [5, с. 296]. Міжкультурна компетентність є здатністю розпізнавати, поважати й ефективно використовувати відмінності в сприйнятті, мисленні і поведінці своєї і чужої культури у міжкультурних контактах. Важливим засобом формування міжкультурної компетенції є казки, які дають вичерпну інформацію про культуру й ментальні особливості народу, про його життя і побут, що, безумовно, налаштовує на розуміння національної ментальності для ефективного міжкультурного спілкування.

Список використаних джерел

1. Братко В. Вивчення чарівної казки в культурологічному аспекті / В.Братко // Українська література. — №9. — с. 20-23.
2. Верещагин Е. М. Язык и культура / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. — М., 1990. — 250 с.
3. Волшебная берёза. Сказки народов СССР. — Братислава: Словрат, 1986. — 202с.
4. Пивнюк Н. А. Многовековая хранительница надежных знаний о природе и человеке (сказка) [Текст] / Н. А. Пивнюк // Русская словесность в школах Украины. — 2005. — № 5. — С. 40-45.
5. Радул С. Ідеї В.О.Сухомлинського щодо розвитку міжкультурної компетентності вчителя іноземних мов / С. Радул // Наукові записки. — Вип.123(II). — С. 291-296. — (Серія «Педагогічні науки»)
6. Садохин А. П. Культурология. Теория культуры: учеб. пособие для вузов / А. Садохин, Т. Грушевицкая / [2-е изд.]. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. — 365 с.
7. Сказки острова Ланка / пересказ Елены Хмеловой. — Братислава: Словрат, 1984. — 207 с.

Тарасюк Анастасія,
викладач кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ПРОБЛЕМА ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ У ФІЛОСОФСЬКІЙ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Одним з принципів, зазначених у Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття»), є нероздільність навчання і виховання, що полягає в їх органічному поєднанні, підпорядкуванні змісту навчання і виховання, формуванню цілісної та всебічно розвиненої особистості [1].

Це означає створення належних умов для розвитку фізично та психічно здорової особистості, її повноцінного виховання. В умовах реформації системи освіти в Україні важливу роль у формуванні особистості дитини відіграє перший рівень загальної середньої освіти – початкова освіта. Проектом нового Стандарту початкової освіти визначена мета початкової освіти.

Метою початкової освіти є гармонійний розвиток дитини відповідно до її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, виховання загальнолюдських цінностей, підтримка життєвого оптимізму, розвиток самостійності, творчості та допитливості [2].

З огляду на це, актуальним є питання гармонійного розвитку особистості дитини, адже відповідно до мети початкової освіти виникає потреба у теоретичному обґрунтуванні та визначенні головних напрямів виховання дитини молодшого шкільного віку. Саме цей вік – відповідальний етап у забезпеченні належного підґрунтя формування здорової, гармонійно розвиненої особистості.

Виховання – це складний та багатогранний процес формування людини в умовах створення оптимальних можливостей для фізичного, психологічного, соціального та духовного розвитку дитини. Найголовніша мета виховання – всебічний, гармонійний розвиток самодостатньої особистості. В людині від природи закладено величезні можливості, і вона є вигідною біологічною базою, на якій має вибудовуватися особистість. Тому ідея всебічного гармонійного виховання об’єктивно зумовлена передусім сутністю людини як найдосконалішого витвору природи.

Питанню всебічного гармонійного розвитку приділяли увагу багато науковців: Р. Оуен, В. Сухомлинський, К. Ушинський, С. Гончаренко, О. Зазимко, Д. Корольов, Г. Костюк, О. Сороката, Р. Семенова, О. Бондарчук, Н. Пінчук, Л. Помиткіна та ін.

«Гармонійний розвиток» поєднує у собі значення двох понять – «гармонія» та «розвиток». Поняття гармонії (від грець. – співзвучність, стрункість, співрозмірність, рівновага, згода) в широкому смислі вживається для відображення різноманітних аспектів організованості цілого на протипагу хаосу і безпорядку як проявам дисгармонії [3]. Всебічно і гармонійно сформована особистість є метою цивілізованого суспільства. Цей ідеал не втратив своєї значимості протягом сторіч, починаючи з афінської системи виховання, де й зародилося розуміння гармонійності людини.

Відомий швейцарський педагог Й. Г. Песталоцці метою виховання визначав різносторонній і гармонійний розвиток усіх природних здібностей дитини. Педагог наголошував, що центром виховання є формування людини, її морального обличчя, дійової любові до людей. Він надавав вирішального значення у формуванні особистості початковій освіті й вихованню.

Український педагог В. О. Сухомлинський у ґрунтовній праці «Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості» писав: «Всебічний розвиток особистості – це створення індивідуального людського багатства, яке поєднує в собі високі ідейні переконання, моральні якості, естетичні цінності, культуру матеріальних і духовних потреб... Процес виховання всебічно розвиненої, гармонійної особистості полягає в тому, що, дбаючи про досконалість кожної грані, сторони, риси людини, вихователь одночасно ніколи не випускає з поля зору ту обставину, що гармонія всіх людських граней, сторін, рис визначається чимось провідним, основним. Жива людська плоть і кров всебічно розвиненої людини втілює в собі повноту і гармонію сил, здібностей, пристрастей, потреб, в якій вихователь бачить такі сторони, риси, грані, як моральну, ідейну, громадянську, розумову, творчу, естетичну, емоційну, фізичну досконалість...» [4].

У педагогічній системі К. Ушинського важливе місце займають питання виховання, у яких він спирався на ідею гармонійного розвитку особистості. Гармонійно розвинутою педагог вважав людину, у якій поєднані розумова зрілість, моральна досконалість, фізична і естетична розвиненість, окрім цього він надавав великого значення у процесі виховання праці і релігії. Усі сторони виховання К. Ушинський розглядав як єдиний процес, де вони, як і в дійсності, переплітаються між собою і обумовлюють одна одну [5].

С. Гончаренко зазначає, що «гармонійний розвиток – це співрозмірний (збалансований) розвиток розумових, фізичних і духовних сил людини, поєднання різних сторін і функцій її свідомості, поведінки та діяльності» [6].

О. Сороката у моделі виховної системи класу «Гармонійний розвиток

гуманної, морально-духовної, творчої, життєво-компетентної особистості» виокремлює характерні риси, притаманні гармонійній особистості: відповідальність, високоморальні цінності, творчий потенціал, гуманістичні погляди, повага до людської гідності, самопізнання, самокорекція, самовиховання, активна життєва позиція творця і проектувальника власного життя, будівничого своєї країни, свідомого і гідного громадянина своєї держави [7]. Гармонійний розвиток – співрозмірний розвиток фізичних та духовних сил людини, струнке й строге поєднання різних сторін і функцій її свідомості, поведінки й діяльності.

Отже, гармонійний розвиток є загальною метою виховання особистості дитини, є ідеалом, до якого прагне суспільство. Він передбачає забезпечення єдності вимог у системі всебічного гармонійного виховання, а також єдності й узгодженості форм, засобів і методів впливу на особистість учня молодшого шкільного віку.

Список використаних джерел

1. Державна національна програма «Освіта (Україна ХХІ століття)». – К.: Райдуга, 1994. – С. 61.
2. Нова українська школа [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу до ресурсу: <http://nus.org.ua/library/> (дата звернення 16.11.2017) – Проект Державного стандарту початкової освіти.
3. Энциклопедический словарь. Под. ред Б.А. Введенского. Госуд. науч. изд-во «Большая советская энциклопедия». – Москва, 1953., Том 1. – С. 390.
4. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвинутої особистості // Вибр. твори: в 5 т. – К., 1976. – Т.1.
5. Історико-педагогічний альманах. Випуск 3. Реалізація педагогічних ідей К.Д. Ушинського в освіті сьогодні: збірн. наук. праць молодих дослідн. / за ред. О.Є. Антонової, В.В. Павленко. – Житомир ФО-П Левковець Н.М., 2015. – 226 с.
6. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997 – С. 39.
7. Сороката О. Гармонійний розвиток кожного учня / О. Сороката // Шкільний світ. – 2015. – №5 (709). – С. 10 – 16.

Іванець Наталія,
викладач кафедри початкової освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ПРОБЛЕМА МУЛЬТИКУЛЬТУРНОГО ВИХОВАННЯ У СУЧАСНІЙ НАУЦІ

Актуальність теми. Необхідність розробки питань мультикультурного виховання школярів зумовлена посиленням процесів глобалізації економіки, виникненням взаємозалежності і взаємовпливу держав, а також пошуком і створенням умов для розвитку особистості, її самореалізації в сучасному світі, що швидко змінюється. У процесі мультикультурного виховання формується уявлення особистості про різноманіття культур та їх взаємозв'язок, виховується толерантне відношення до відмінностей представників різних культур, прищеплюються національні та загальнолюдські цінності, розвиваються навички й уміння взаємодії в сучасному мультикультурному світі на основі толерантності та взаєморозуміння і, таким чином, забезпечується культурно-соціальна ідентифікація особистості.

Аналіз сучасної літератури показує, що міжкультурна взаємодія в педагогічному процесі позначається рядом синонімічних термінів. Серед них найбільш вживаними є наступні: мультикультурна освіта або кросс-культурна освіта (Дж. Бенкс, Я. Пей та ін.), полікультурна освіта (А. Белогуров, В. Макаєв, Л. Супрунова та ін.), багатокультурна освіта (Г. Дмитрієв), бікультурна освіта (М. Сіпун, У. Маккі), глобальна освіта (Р Хенві), інтеркультурна освіта (Ле Тхан Кхоі). Кожен з представлених термінів виражає базову ідею, пов'язану з заснуванням педагогічних умов для взаємодії культур в освітньому процесі, залученням молодого покоління до культурних досягнень як свого народу, так і сусідніх народів, а також усього людства. Слід зазначити, що проблема полікультурності розглядалася науковцями XIX-XX століть з різних методологічних позицій (релігійна, діалектико-матеріалістична, фрейдизм, екзистенціалізм та ін.). Всі вони зазначали, що світобачення особистості й її культура, по-перше, взаємопов'язані, по-друге, залежать від рівня і якості освіти, по-третє, визначають соціальну позицію і поведінку людини.

У 1970-1980-х рр. минулого століття в світовій педагогіці поширилися концепції мультикультурної освіти (multicultural education). Канадський вчений П. Горскі вважає, що мультикультурна освіта – це недавно виникла концепція, яка неминуче буде трансформуватися у відповідь на виклики постійно

мінливого світу.

Піонерами розробки проблем мультикультурної освіти є американські і канадські педагоги (Р. Барнхардт, К. Беннет, Дж. Бейлі, Дж. Бенкс, Д. Голлнік, К. Грант, У. Гудікунст, Е. Джексон, Я. Кім, Д. Равич, П. Шин; Дж. Гуммінз, Дж. Гей, А. Флерас, Ж. Елліо та ін.).

У світовому педагогічному співтоваристві систематично використовується термін "мультикультурне виховання" (освіта) (multicultural education). Поширений у вітчизняній педагогіці термін "полікультурне (багатокультурне) виховання (освіта)" є калькою з англійської мови та адекватний терміну "мультикультурна освіта". Так що спроби педагогічно розвести ці терміни нагадують суперечка героїв Д. Свіфта про те, з якого кінця слід розбивати куряче яйце [1].

У 1981 році американський дослідник Джеймс Бенкс запропонував концепцію полікультурної освіти, яка стала популярною у всьому світі. Згідно з дослідженнями Бенкса, полікультурна освіта досягає поставленої мети лише за умови поваги до принципу різноманітності. Етнічна різноманітність повинна враховуватись постійно. Вчений вважає, що всі учні повинні мати вільний доступ до достовірних історичних джерел, що сприятиме створенню атмосфери, пронизаної духом плюралізму. Він наполягає на тому, щоб етнічний плюралізм був присутній не лише в процесі навчання, а також у позаурочному житті школярів.

За концепцією Бенкса, школи повинні проводити програми підготовки та перепідготовки вчителів, для того, щоб допомогти педагогам проаналізувати їх ставлення до своїх та чужих етнічних груп, розширити знання про ці групи та набути необхідних знань для викладання в умовах мультиетнічного середовища.

Аналогічної думки дотримується й інший американський вчений Пол Горскі. На думку вченого, вчитель повинен поважати ідентичність кожного учня, оскільки діти приходять до школи вже наділені етнічною та індивідуальною ідентичністю. І саме в школі вони вчаться сприймати ідентичність інших однокласників. Науковець наголошує на тому, що вчителі повинні постійно приділяти увагу процесу розвитку етнічної ідентифікації, бо саме вона є основою для розвитку національної ідентичності особистості, яка вимагає гідності, справедливості та рівності всіх членів демократичного суспільства.

Пол Горскі акцентує увагу на тому, що відчуття національної ідентичності особистості є необхідним для розвитку глобальної ідентичності.

Діти з розвинутим почуттям етнічної та національної ідентичності мають більше можливостей стати кращими громадянами світової спільноти. Вчений виділяє основні умови для досягнення мультикультурності в освіті: кожен студент повинен мати рівні можливості для розкриття свого потенціалу та бути готовим до існування в інтеркультурному суспільстві; педагоги повинні організувати ефективне навчання кожного учня, не зважаючи на його культурну приналежність; навчальні заклади мають боротися з будь-яким проявом пригнічення в стінах закладу та займатися вихованням активних та обізнаних студентів; освіта повинна орієнтуватися на студентів, враховуючи їх думку; вчителям слід брати активну участь у переоцінці всіх існуючих освітніх практик та їх впливу на процес навчання, таких як методи оцінювання, тестування, підготовки підручників та навчальних матеріалів, проведення різноманітних консультацій. [5]

Концепції мультикультурної освіти фокусуються на кількох загальних принципах:

- виховання людської гідності і високих моральних якостей;
- виховання для співіснування з соціальними групами різних рас, релігій, етносів та ін;
- виховання готовності до взаємного співробітництва;
- визнання взаємної відповідальності за позитивний характер міжкультурного спілкування.

Провідною **метою** мультикультурної освіти є усунення в свідомості особистості протиріччя між системами і нормами виховання і навчання домінуючих націй, з одного боку, і етнічних меншин - з іншого. Передбачаються взаємна адаптація суб'єктів виховання, відмова більшості від культурного диктату. До числа інших цілей можна зарахувати формування уявлень про різноманіття культур і їх взаємозв'язку; усвідомлення важливості культурного різноманіття для самореалізації особистості; виховання позитивного ставлення до культурних відмінностей; розвиток умінь і навичок взаємодії носіїв різних культур. Цілі мультикультурної освіти будуються навколо чотирьох орієнтирів: соціокультурної ідентифікації особистості; освоєння системи понять і уявлень про полікультурне середовище; виховання позитивного ставлення до диверсифікованого культурного оточення; створення атмосфери позитивного психологічного клімату між усіма учасниками виховного процесу.

В цілому, можна говорити про мульти-полікультурне виховання і навчання як з наукової та практичної діяльності, спрямованої на педагогічні

рішення проблем взаємовідносин субкультур в межах загального державного простору. Така діяльність повинна враховувати культурні відмінності і включати безліч типів, моделей і ціннісних педагогічних орієнтацій, адекватних світогляду і запитам різних культурних груп населення, сполучати через освіту шляхом діалогу культурні цінності, сприяти осмисленню особистістю свого соціального, культурного, мовного, етнічного статусу. Це педагогічна концепція культурно різноманітної взаємодії, спрямованої на встановлення сприятливих відносин взаємообміну і взаєморозуміння між представниками різних культур. Концепція враховує культурну приналежність; сприяє засвоєнню знань про інші культури, усвідомлення відмінностей і подібностей між культурами, традиціями, способом життя; формує позитивне ставлення до різноманіття культур; розглядає культурне різноманіття як позитивну умову педагогічної діяльності; надає рівні освітні можливості представникам усіх культурних груп.

Основним показником успішності мультикультурної освіти є відкритість особистості іншим етнокультурним цінностям, що означає в першу чергу шанобливе ставлення до людей іншого способу життя і поведінки, бачення в культурному різноманітті джерела суспільного блага, готовність брати участь у вирішенні міжкультурних конфліктів.

Список використаних джерел:

1. Аббібулаєва Г .С. Деякі аспекти полікультурної освіти. // Педагогіка і психологія. – 2006. – № 1. – С. 75 – 84.
2. Ушинский К. Д. Человек как предмет воспитания. Опыт педагогической антропологии / К.Д. Ушинский – М.: Педагогика, 1990. – 402 с.
3. Сухомлинский В. А. Как воспитать настоящего человека: советы воспитателям/ В. А. Сухомлинский – Минск: Нар. обр., 1978. – 291 с.
4. International Dictionary of Education. Vol. 7. – Oxford, 1994. – P. 3963
5. Мілютіна О. Концептуальні підходи до полікультурної освіти школярів у розвинутих країнах світу. // Порівняльно-педагогічні студії. – 2009. – №1. – С. 48 – 56.

Секція 2. Тези студентів проблемних груп

Якименко Світлана Іванівна,

*доктор філософії в галузі освіти, професор кафедри початкової освіти
Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського;*

Щитініна Катерина,

*студентка 748 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

Постановка проблеми. В умовах гуманістичної парадигми освіти педагогічна діяльність має, з одного боку, зовнішні атрибути спільності, а з іншого – за внутрішнім змістом передбачає саморозвиток суб'єктів педагогічного процесу. А отже, великої ваги варто надати особистісній спрямованості технологій навчання майбутніх педагогів, забезпечивши тим самим особистісно-професійну поведінку, самоуправління й розвиток творчого потенціалу учасників педагогічної взаємодії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дану проблему сучасні науковці активно досліджують у різних ракурсах. Теорію та практику здійснення технологічних підходів до навчання відображено в працях П. Гальперина, Н. Талізінної, Ю. Чабанського, В. Безпалого, М. Кларіна та ін. Такі науковці, як А. Алексюк, Н. Бібік, О. Біда, Л. Коваль, С. Лисенкова С. Мартиненко, Н. Ничкало, О. Савченко, Г. Тарасенко, Л. Хомич, Л. Хоружа та ін. досліджували особливості професійної підготовки вчителя початкової школи. Інноваційним технологіям в освіті присвячені праці І. Гаврик, О. Комар, О. Пометун, С. Сисоєвої, О. Шапран, ін. Вони у своїх дослідженнях розкривають підготовку педагогічних кадрів до впровадження нововведень та формування готовності до майбутньої інноваційної діяльності.

Метою статті є дослідити та розкрити особливості впровадження особистісно-орієнтованих технологій у фахову підготовку майбутніх учителів початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Масштаб реформи “Нова українська школа” висуває нові вимоги до педагогічних працівників. Освітняни стануть ключовими провідниками змін на своїх робочих місцях у школах. Відповідно, потребує змін вся система підготовки вчителів. Одночасно з цими змінами необхідно невідкладно готувати вчителів початкових класів до роботи в Новій

українській школі. Проте, на даний час існує певна проблема – як правильно та якими засобами та методами слід готувати фахівців початкової школи нового покоління. Вивчення стану професійної підготовки майбутніх учителів в системі педагогічної освіти вказує на те, що в особистісному розвитку студента у процесі його професійної підготовки існує низка суперечностей, а саме між:

1) системою професійної підготовки вчителів технології, орієнтованої переважно на формування спеціальних знань й опанування відповідних технологій, та необхідністю розробки інноваційних дидактичних підходів і методів, що будуть забезпечувати розвиток особистості майбутнього вчителя, а також вдосконалювати здатність до саморозвитку та самореалізації;

2) масовим характером підготовки фахівців в умовах вищого навчального закладу та потребою в реалізації особистісно-орієнтованого підходу до професійної підготовки майбутнього вчителя технологій;

3) творчими й особистісними якостями майбутнього вчителя технологій, на формування яких спрямована професійна підготовка у вищому навчальному закладі, та сучасними вимогами, нормами, стандартами професійно-педагогічної діяльності.

Подолання визначених суперечностей, на нашу думку, потребує системного упровадження особистісно-орієнтованого підходу до професійної підготовки майбутнього вчителя технологій в умовах педагогічної освіти, створення сприятливих умов для його особистісного й творчого розвитку, формування професійно значущих якостей, необхідних для забезпечення успішного розв'язання завдань професійно-педагогічної діяльності.

В сучасних умовах успішності інноваційних змін у вищій освіті визначено наявність ефективності індивідуально-орієнтованого стилю спілкування між педагогом і студентом. Відмінне від авторитарного, співробітницьке спілкування може призвести до індивідуалізації процесу фахового розвитку студентів.

Реалізація демократичного стилю спілкування між викладачем і студентом залежить від специфіки педагогічної системи, значною мірою від викладача, його фахової компетентності та інших індивідуально-психологічних характеристик, а також від індивідуальних особливостей студента. Сучасний освітній простір на даному етапі дає можливість враховувати індивідуальний розвиток не тільки кожного окремого студента, а груп студентів, що володіють подібними особливостями. Для цього необхідно розробити класифікацію, створити діагностичний інструментарій, скомплектувати різнорівневі завдання, що виявляють ступінь індивідуальних здібностей студента.

Індивідуалізація фахового розвитку сприяє формуванню у студента в нього індивідуального стилю своєї навчальної діяльності, а подальшому і організації своєї професійної діяльності. Допомогти студентові сформувати цей стиль навчальної діяльності – означає допомогти йому знайти свої специфічні, оптимальні засоби пристосування до навчальних ситуацій тощо. Для цього студентам необхідно засвоїти базовий зміст освіти через різноманітні форми і методи навчання, через апробовані ними педагогічні технології. При цьому індивідуалізація навчання не повинна бути спрямована на селекцію і добір найбільш талановитих студентів і надання їм сприятливих умов розвитку. Необхідно створити таке навчально-формуєче середовище, в якому студенти могли б розвивати свої здібності, захоплення, творчий потенціал, реалізовувати потреби та інтереси [2].

Висновки. Таким чином, на нашу думку, впровадження в практику вищого навчального закладу дидактичної системи індивідуалізації навчання потребує відповідних змін в організації навчального процесу та дотримання наступних умов:

- добір студентів на основі науково обґрунтованої тестової системи;
- вмотивоване й аргументоване конструювання змісту навчання, що враховуватиме і зберігатиме зміст професійної діяльності;
- наявність детально розроблених загальних і предметних цілей навчання;
- альтернативні варіанти фундаментальних курсів і курсів за вибором;
- достатньо повна науково обґрунтована професійна модель;
- доступна методика самовивчення і вивчення особистості студента;
- структурування змісту навчання у вигляді завершених предметних модулів;
- демократизація дидактичного середовища, розвиток системи суб'єкт-суб'єктної взаємодії;
- наявність попередньої фази навчання, соціальних видів занять та пропедевтичних курсів.

Список використаних джерел

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навчальний посібник / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Комар О. А. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивних технологій. Теоретико-методичні аспекти. Монографія. – Умань: РВЦ «Софія», 2008. – 332 с.
3. Машкіна Л. А. Підготовка майбутнього педагога до реалізації особистісно-орієнтованого навчання / Л. А. Машкіна // Педагогічний дискурс. – 2013. – Випуск 14. – С. 315-318.
4. Чобітько М. Г. Концептуально-педагогічні аспекти особистісно-орієнтованої підготовки майбутнього вчителя / М. Г. Чобітько ; за ред. Г. Є. Гребенюка // Професійна та моральна культура в педагогічній системі : зб. наук. праць. – Харків, 2003. – С. 169-178.

Ейснер Діана,
*студентка 248 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*
Науковий керівник: *Якименко С. І., доктор філософії у галузі освіти,
професор Миколаївського національного університету імені
В. О. Сухомлинського*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ДИТИНОЦЕНТРИЗМУ НА ЗАСАДАХ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

Дитиноцентризм у дискурсі гуманітарних досліджень минулого і сучасності залишається в усьому світі однією з найбільш актуальних педагогічних проблем. Його актуальність зумовлена тим, що дослідження дитини, як центральної постаті у всіх процесах, пов'язаних з її вихованням, навчанням та розвитком, стосуються, насамперед, раннього періоду життя людини – дитинства [2]. Фундаментальне теоретичне осмислення дитиноцентризму здійснили Г. Ващенко, Д. Дьюї, А. Дістервег, Я. Коменський, В. Кремень, Я. Корчак, А. Макаренко, К. Роджерс, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін. У сучасній вітчизняній педагогіці ідеї дитиноцентризму знаходять своє відображення в працях І. Беха, О. Вишневського, І. Зязюна, В. Лозової, М. Левківського, О. Сухомлинської та ін.

Першим з педагогів-дослідників ще у XVII ст. найбільш повно здійснив фундаментальне теоретичне осмислення дитиноцентризму мислитель і засновник нової прогресивної педагогічної системи Я. Коменський [1]. Сутність його підходу до навчання і виховання дитини базується на твердженні: оскільки людини є частиною природи, то розвивається вона за спільними з природою законами, а, значить, і навчально-виховний процес повинен будуватися у відповідності з цими законами. Обґрунтування таким чином принципу природовідповідності у вихованні дитини дало можливість Я. Коменському точно окреслити роль вчителя у школі, яким нерідко наразі нехтують.

Отже, актуальні в наш час гуманістичні концепції виховання й навчання учнів базуються на ідеях дитиноцентризму, а саме:

- відсутність адміністративного контролю, який обмежує свободу педагогічної творчості;
- активність учнів у навчальному процесі, орієнтація на інтереси та досвід учнів, створення навчального середовища, яке б перетворило навчання на яскравий елемент життя дитини;
- практична спрямованість навчальної діяльності, взаємозв'язок особистого розвитку дитини з її практичним досвідом;

- відмова від орієнтації навчально-виховного процесу на середнього школяра і обов'язкове врахування інтересів кожної дитини;
- виховання «вільної незалежної особистості», яка «запалюється любов'ю та керується розумом» (за Д. Дьюї);
- забезпечення свободи і права дитини в усіх проявах її діяльності, урахування її вікових та індивідуальних особливостей, забезпечення морально-психологічного комфорту дитини;
- впровадження шкільного самоврядування, яке під свободою і самостійністю дитини передбачає виховання гуманістичних та демократичних ідей і світогляду, необхідних сучасному суспільству.

Отже, під дитиноцентризмом, у сучасному трактуванні цього терміну, можна розуміти особистісно-орієнтовану модель виховання дитини, призначення якої розширення її можливого життєвого шляху та саморозвитку на засадах гуманізації реального буття дитини, посилення уваги до системи її цінностей та інтересів задля формування в неї основ життєвої компетентності [2].

Список використаних джерел

1. Вишневський О. Українська освіта на шляху реформ. Актуальні питання сучасної української освіти і змісту виховання. Статті. Нариси. Концепції. – Дрогобич, 2009.
2. Кремень В. Г. Про «Дитиноцентризм», або Чому освіта України потребує структурних змін / В. Кремень // Щоденна всеукраїнська газета «День». – № 210(3130). – 19 листопада, 2009. – С. 1–6.

Макарова Оксана,

*студентка 248 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

**Науковий керівник: Якименко С. І., доктор філософії у галузі освіти,
професор Миколаївського національного університету імені**

В. О. Сухомлинського

ІДЕЇ ДИТИНОЦЕНТРИЗМУ У СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ДИТИНОЦЕНТРИЗМУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ НА ЗАСАДАХ «НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ»

Освітня система має орієнтуватися, будуватися на принципах дитиноцентризму, під яким В. Кремень розуміє не увагу «до дитини як такої – дитини абстрактної, узагальненої, а до конкретної дитини з її сутнісними характеристиками». На його думку, «це важливо на всіх етапах освітньої діяльності – починаючи від дошкільного закладу і закінчуючи університетом». Завданням гуманістичної освітньої системи: формувати дитину не як власну

копію, а «розпізнавати її єство й плекати особистість на основі такого знання», що є також єдиним шляхом «формування людиноцентристського, гуманного, демократичного й ефективного сучасного суспільства» і «єдиний шлях до щастя кожної людини». Оскільки «педагог разом із батьками має допомогти дитині пізнати й розвинути себе, і тоді, ставши дорослою, людина щонайповніше самореалізується, забезпечивши і власний успіх, бо робитиме улюблену справу й робитиме її фахово, чим забезпечить динамічний і несуперечливий розвиток країни».

Сучасна початкова школа орієнтована на дитину, яка прагне до знань. А вчителі повинні створити сприятливі умови для саморозвитку, розвитку індивідуальних творчих можливостей та самореалізації особистості. Розвиток творчої особистості потребує необхідних умов, від яких залежить становлення дитини як особистості. Цьому сприяє навчально-виховний процес з індивідуальними підходами та вимогами до кожного, надання їй максимальних можливостей для розкриття, виявлення творчих здібностей.

Найважливіше значення для розвитку особистості має колектив. Коли діти працюють разом, кожний прагне проявити себе краще. Тільки разом діти стають більш діяльними, зі своїми ідеями та думками, які вони відстоюють.

Але діти дуже швидко втомлюються. Тому вчителі – спостерігачі повинні урізноманітнювати види діяльності, а можливо їх змінювати. Учні початкової школи емоційні, вразливі, зі швидкою зміною настрою, фантазери. Всі ці якості свідчать про широкий рівень творчих здібностей. Творчий розвиток залежить від спільної діяльності вчителя – учня, від спільної діяльності батьків – дітей, які створюють простір для процесу розвитку, виховання, навчання.

Дитиноцентризм – модель виховання та навчання дитини, призначення якої розширення її життєвого шляху та саморозвитку, увага до системи її цінностей та інтересів задля формування в неї основ життєвої компетентності.

Тому головне завдання сучасної початкової школи – не вкласти в дитину максимум знань, а навчити її оперативно отримувати інформацію, яка потрібна їй у кожній конкретній ситуації, виховати її з інноваційним типом мислення, інноваційним типом культури, здатною діяти креативно.

Найважливішою ідеєю дитиноцентризму є співробітництво учнів, батьків, вчителів. «Тільки разом з батьками, спільними зусиллями вчителі можуть дати дітям велике людське щастя», – писав В. Сухомлинський. Педагогічна творчість вчителя спрямована на проектування особистості дитини, на перспективу її розвитку.

Список використаних джерел

1. Виготський Л.С. Основні проблеми дефектології.- Т. 5. -368 с.
2. Дьюї Дж. Психологія і педагогіка мислення / пер. з англ. Н.М. Никольської.
3. Захаренко О. А. Поспішаймо робити добро. – Черкаси, 1997. – 28 с.

Бородина Єлизавета

*студентка 248 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Науковий керівник: *Якименко С. І., доктор філософії у галузі освіти,*

професор Миколаївського національного університету імені

В. О. Сухомлинського

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ДИТИНОЦЕНТРИЗМУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ НА ЗАСАДАХ «НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ»

*«Є необхідність якомога більше наблизити навчання і
виховання кожної дитини до її сутності, конкретних
здібностей, майбутньої життєвої траєкторії людини. Це
явище я називаю дитиноцентризмом в освіті»*

Василь Кремень

Ідеї дитиноцентризму є основою багатьох педагогічних систем та наукових теорій різних часів. Фундаментальне теоретичне осмислення дитиноцентризму здійснили Г. Ващенко, Д. Дьюї, А. Дістервег, Я. Коменський, В. Кремень, Я. Корчак, А. Макаренко, К. Роджерс, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін. У сучасній вітчизняній педагогіці ідеї дитиноцентризму знаходять своє відображення в працях І. Беха, О. Вишневського, Н. Заєркова, Г. Гравченко, А. Колупаєва, Н. Мельник, І. Зязюна, В. Лозової, М. Левківського, О. Сухомлинської та ін.

Так, Джон Дьюї поставив дитину у центр педагогічної системи, вказуючи на те, що дитина – сонце, біля неї і повинна обертатися вся освіта; інтереси дитини стають цінностями освіти і основою організації усіх освітніх процесів; виховання та навчання дитини повинні проходити без примусу та натиску. У своїй роботі «Вік дитини» Елена Кей зазначила, що мета освіти – не передача знань, а гармонійний розвиток дитини на основі її задатків і життєвого досвіду. Нею сформульовано ведучий принцип нового виховання: «Виходячи з дитини».

Особистісно-орієнтоване навчання – організація навчання на засадах глибокої поваги до особистості вихованця, урахування особливостей індивідуального розвитку, ставлення до нього як до свідомого відповідального суб'єкта навчально-виховної взаємодії; передбачає формування цілісної

особистості, яка усвідомлює свою гідність і поважає інших людей. Особистісно-орієнтована освіта передбачає впровадження нових педагогічних технологій та ефективних форм взаємодії з дитиною, вимагає від педагога високої професійної компетентності й особистісної зрілості.

Отже, під **дитиноцентризмом**, у сучасному трактуванні цього терміну, можна розуміти особистісно-орієнтовану модель виховання дитини, призначення якої розширення її можливого життєвого шляху та саморозвитку на засадах гуманізації реального буття дитини, посилення уваги до системи її цінностей та інтересів задля формування в неї основ життєвої компетентності.

Тому головне завдання сьогодення – не вкласти в дитину максимум знань, а навчити її оперативно отримувати інформацію, яка потрібна їй у кожній конкретній ситуації, виховати її з інноваційним типом мислення, інноваційним типом культури, здатною діяти креативно. Відповідно, навчання та виховання повинно бути максимально наближеним до здібностей і особливостей конкретної дитини. В цьому полягає головна думка концепції дитиноцентризму.

Проблеми гуманно особистісного підходу знайшли своє відображення в педагогічних системах та публікаціях Ш. Амонашвілі. «Що таке справжній особистісний гуманний підхід до дитини? Це, насамперед, повага, любов. Гуманна педагогіка базується на припущеннях, в основу яких покладено Мудрість» Ш. Амонашвілі. Він визначає три закони гуманної педагогіки:

- любити кожну дитину;
- розуміти і приймати її такою, якою вона є;
- озброїтись оптимізмом у ставленні до будь-якої дитини.

А особливо цієї любові та уваги потребують діти з особливими освітніми потребами. 2017 рік – рік нових звершень в умовах інклюзивної освіти. Верховна Рада ухвалила закон "Про внесення змін до закону України "Про освіту" щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг". Президент України підписав даний закон в 146 інклюзивній школі. Держава виділила понад 209 мільйонів гривень для створення комфортних умов для навчання всіх груп дітей-інвалідів на базі загальноосвітніх шкіл. А в концепції «Нової української школи» чітко визначено напрям корекційної роботи:

«Навчання починатиметься, як правило, з шести років. Діти з особливими потребами зможуть приходити до школи з іншого віку. Тривалість перебування в початковій школі для таких дітей можна буде продовжити з доповненням корекційно-розвивального складника.» (Пункт 6: НОВА СТРУКТУРА). «Буде

запроваджено принцип «гроші ходять за дитиною», зокрема для підтримки дітей з особливими потребами, які можуть здобувати освіту інклюзивно поряд з іншими дітьми у пристосованих для цього школах».

«Новий базовий Закон «Про освіту» вперше запроваджує на законодавчому рівні розмаїття форм здобуття освіти. Законопроект передбачає дистанційну, мережеву, змішану форми здобуття освіти в інституціях, екстернатну і сімейну (домашню) форми індивідуальної освіти, педагогічний патронат з належним визнанням результатів такого навчання.» (Пункт 8: праведливе фінансування і рівний доступ).

«У Новій школі буде заохочуватися інклюзивна освіта. Для учнів з особливими потребами буде створено умови для навчання спільно з однолітками. Для таких дітей буде запроваджено індивідуальні програми розвитку, зокрема корекційно-реабілітаційні заходи, психолого-педагогічний супровід і необхідні засоби навчання.» (Пункт 9: Сучасне освітнє середовище).

Отже, проаналізувавши літературу з даної теми, ми дійшли висновку, що Нова українська школа буде розвиватися на таких основних засадах: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей. Особливої уваги в концепції приділено матеріальному та змістовому оснащенню для освіти дітей з особливими освітніми потребами.

Список використаних джерел

1. Кремень В. Г. Про «Дитиноцентризм», або Чому освіта України потребує структурних змін / В. Кремень // Щоденна всеукраїнська газета «День». – № 210(3130). – 19 листопада, 2009. – С. 1–6.
2. Крылова Н. Б. Очерки понимающей педагогики. / Н. Б. Крылова, Е. А. Александрова. – М.: Народное образование, 2003. – 448 с.
3. <http://mon.gov.ua/> Нова школа_2016/12/05/ konczipciya.pdf

Кучеренко Тетяна,

*студентка 348 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

**Науковий керівник: Якименко С. І., доктор філософії у галузі освіти,
професор Миколаївського національного університету імені
В. О. Сухомлинського**

ВПЛИВ СУБ'ЄКТИВНОГО ДОСВІДУ ДИТИНИ НА ПОДАЛЬШЕ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ

Вступ дитини до школи – це дуже важлива подія у її житті і кожна дитина

по-різному переживає це залежно від психологічної підготовки та від її суб'єктивного досвіду. Більшість дітей охоче йдуть до школи. Діти включаються в навчальну діяльність, яка стає провідною в їх житті. Перехід дітей на положення школярів зобов'язує їх вчасно вставати, приходити в школу, дотримуватись правил шкільного життя незалежно від того, хочеться чи не хочеться це робити, виконувати обов'язкові завдання, переборювати труднощі в роботі. Тому їхній суб'єктивний досвід дуже важливий на цьому етапі.

Проблему впливу суб'єктивного досвіду дитини на подальше особистісно-орієнтоване навчання вивчали: Д. Стерн, О. Таран, О. Кононко, І. Бушай, В. Бондарь, Є. Джимез та інші.

В основі особистісно-орієнтованого навчання лежить визнання індивідуальності, самобутності, самоцінності кожної дитини. Вона розглядається як індивід, наділений своїм неповторним суб'єктивним досвідом.

Суб'єктивний досвід – це досвід життєдіяльності, якого набуває дитина до школи в конкретних умовах сім'ї, соціокультурного оточення, в процесі сприйняття й розуміння нею світу речей. Суб'єктивний досвід називають також особистим або індивідуальним. Ми вважаємо, що для успішного навчання в школі кожна дитина повинна:

- Називати своє ім'я, по-батькові та прізвище.
- Знати свій вік і дату народження.
- Знати назву свого міста (села), його пам'ятні місця, домашню адресу. Знати назву нашої країни.
- Знати основні свята (Різдво Христове, Новий рік, Хрещення тощо).
- Знати дані про свою родину, про всіх членів родини, сусідів, друзів, про дитячий садок. Знати професію батьків.
- Називати види транспорту, правила пішоходів.
- Знати, що означають такі слова: добро, справедливість, чесність.
- Називати пори року, їхню послідовність, назви місяців, дні тижня.
- Називати основні кольори та відтінки, геометричні форми.
- Володіти узагальненням ("Одяг", "Овочі", "Фрукти", "Транспорт", "Дикі та свійські тварини" та ін.)
- Складати речення (з 2 слів з заданим словом). Визначити кількість слів у реченні, кількість складів у слові, кількість звуків у слові, послідовність звуків у слові. Розрізняти голосні та приголосні звуки в слові.
- Вміти орієнтуватись у просторі: верх-низ, ліворуч-праворуч.
- Вміти розповідати вірші, казки, переказувати прослухані оповідання.
- Вільно володіти діалогічною та монологічною мовою.

- Вміти чисто вимовляти всі звуки мови, розмовляти фразами, правильно їх оформлювати, не порушувати структуру складних слів [2].

Перед школою батькам майбутніх першокласників дуже важливо встигнути підготувати своїх дітей до вступу в школу. В. Мельник вважає, що це можна зробити за допомогою ось таких порад:

1. *Про навчання від «А» до «Я».* Напередодні Першого вересня у дитини виникає безліч питань про школу та про те, що його там чекає. Борг батьків – сповна задовольнити цікавість малюка і перетворити його страхи на інтерес.

2. *Граємо у школу.* Найкраще це робити граючи. Тому нехай улюблені іграшки маленького першокласника підуть до школи і будуть разом з ним учнями, а мама стане вчителькою і проведе урок. Граючи, вона познайомить малюка з основними правилами поведінки на уроці: вставати, коли вчитель входить до класу, відкривати зошит, коли скаже вчитель, піднімати руку, якщо хочеться щось сказати і т.п. Завдяки такій грі у справжній школі для першокласника не стануть незвичними ці "команди". Тому коли він їх там почує, то з легкістю з ними впорається.

3. *Казка про страхи та складнощі.* Часто батьки, намагаючись створити позитивний образ школи, розповідають дитині про неї тільки найкраще. Але в школі без складнощів не обійтись. І зіткнувшись з ними, дитина гадає, що її обдурили. Щоб такого не сталося, треба підготувати малюка до шкільних складнощів. Але не варто говорити про це прямо, інакше він може злякатися. Найкраще – вигадати історію, де головним героєм буде також, як і ваша дитина, першокласник, якому подобається ходити до школи, але не з усім вдається впоратися з першого разу. Проте герой не впадає у відчай й з успіхом долає перешкоди.

4. *«Режим - всьому голова»* [1]. Вже наразі треба вчити дітей жити за новим графіком. Тижня цілком достатньо, щоб привчити його вставати раніше, ніж звичайно. Тому якщо він, наприклад, звик підніматися о 9 ранку, то вже наразі, щоб привчити його прокидатися о 7:00-7:30, достатньо щодня віднімати від його сну по 20-30 хвилин. Але, звичайно ж, при цьому не треба забувати раніше укладати дитину спати (до речі, відпочивати першокласник повинен 10 годин).

5. *«Рюкзак та канцелярії – особлива увага»* [1]. Обов'язково треба дати майбутньому першокласникові пограти зі шкільним приладдям - хай він ще раз їх гарненько помацає і розгляне, уявивши, як вже зовсім скоро буде користуватися ними на уроках. За словами психологів, яскрава канцелярія теж

формує позитивне ставлення першокласників до школи. Також, не поспішаючи, треба спробувати зібрати рюкзак разом з малюком. При цьому не потрібно показувати йому, куди і що класти, нехай сам вибере. Так маляті буде набагато простіше запам'ятати місце своїх речей.

Отже, набутий суб'єктивний досвід дитини відіграє неабияку роль у особистісно-орієнтованому навчанні. Адже, якщо малюк не знатиме елементарних чи не виконуватиме правил поведінки, то йому буде дуже тяжко навчатися в школі. І від цього буде страждати не лише дитина, а й вчитель.

Список використаних джерел

1. Мельник В. І. Психолого-педагогічні поради батькам першокласників. / В. І. Мельник // Психолог. Шкільний світ. – 2014. - № 3. – С. 5-19.
2. http://biblioteka145.ucoz.ua/index/storinka_dlja_batkiv/0-17

Наумчук Світлана,

*студентка 448 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Науковий керівник: *Якименко С. І., доктор філософії у галузі освіти,
професор Миколаївського національного університету імені
В. О. Сухомлинського*

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ: ВИХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Однією з технологій загальнопедагогічного характеру, які впроваджуються у сучасній школі за Концепцією Нової української школи, є технологія особистісно орієнтованого навчання. Його провідна ідея полягає у визначенні дитини як неповторної, самобутньої та самоцінної людини із суб'єктивним досвідом, здібностями, інтересами, можливостями, орієнтаціями та поведінкою.

Найголовнішими ознаками особистісно орієнтованого навчання є:

- багатоваріантність програм і методик;
- організація навчання на різних рівнях складності;
- утвердження всіма засобами цінності і гідності дитячої особистості, врахування її потреб, можливостей і пізнавальних інтересів [4, с. 109].

Реалізація особистісно орієнтованої технології навчання спирається на наступні вихідні положення:

- позицію вчителя як консультанта, який здійснює розвивальну допомогу учню;
- створення вільної атмосфери, яка характеризується тим, що учні не

боятися робити помилки, вільно обговорюють проблеми, висловлюючи свої особисті думки, підходи, взаємодіють у навчанні один з одним, звертаються за допомогою і підтримкою до вчителя;

- створення умов для творчості в самостійній діяльності, виявлення особистістю пізнавальної активності, чому сприяє використання діалогічних методів навчання, імітаційно-рольова гра, заохочення прагнень учнів знаходити свої способи вирішення навчальних завдань, аналізувати способи роботи інших;

- постійна увага вчителя до аналізу і оцінки індивідуальних способів навчальної роботи, яка спонукає учнів до усвідомлення не лише результату, а й процесу своєї роботи [2].

Основною метою особистісно орієнтованого навчання є створення атмосфери становлення індивідуальності, особистісного розвитку, самореалізації, здатності до рефлексії, адаптації, самозахисту, самовиховання, самовизначення, самоствердження учнів, тощо.

Аналіз психолого-педагогічної літератури, дав змогу визначити такі основні ознаки особистісно орієнтованої навчально-виховної моделі:

- дитина виступає суб'єктом пізнання і спілкування;
- мета – розвиток особистості школяра з урахуванням його можливостей і схильностей;
- педагог ставиться до дитини як вищої цінності;
- стратегія поведінки педагога полягає у створенні таких ситуацій, які сприяють максимальному розкриттю можливостей індивідуального зростання школяра, стимулюють його внутрішні сили до творчого саморозвитку і самовдосконалення;
- кожен вихованець бачить індивідуальність у собі та в інших, має власну гідність та поважає гідність інших;
- співпраця вчителя і учнів базується за типом «дорослий-дорослий» (рівноправні позиції: учень отримує можливість виявляти самостійність мислення, незалежність, здатність до вибору тощо) [1, с. 17].

Впровадження особистісно орієнтованого підходу у навчально-виховний процес школи ефективно здійснюється за таких умов:

- у кожному учневі вчитель бачить неповторну індивідуальність;
- педагог спирається на емоційну сферу дитини, розвиває її гуманістичні почуття;
- учитель вводить учнів у різноманітні педагогічні ситуації особистісного

- вибору, співпереживання гарантованого успіху, спланованої довіри, творчості;
- здійснюється особистий контакт учня з учителем, утвердження людської гідності;
 - забезпечується звернення дитини на саму себе (самопізнання, осмислення своїх бажань, прогнозування наслідків своїх дій і вчинків, узгодження цілей діяльності із засобами їх досягнення);
 - культивуються діалогічні форми педагогічної взаємодії вчителя з учнями як домінуючого виду навчально-виховного спілкування (обмін думками);
 - забезпечується орієнтація на виявлення власних моделей учіння школяра, тобто найбільш ефективних для нього способів пізнання дійсності;
 - вихованцеві надається можливість свободи вибору того виду діяльності, де він може реалізувати себе як індивідуальність (виявити свої інтереси, потреби, здібності);
 - педагог розвиває у себе вміння співпереживати учневі, виявляти доброзичливість, ставити себе на місце учня, заглиблюватись у свій психічний світ, в особливості своєї індивідуальності, спілкування з учнем, уміння встановлювати паритетну позицію з учнем [3, с. 414–416].

Отже, особистісно орієнтоване навчання спрямоване на реалізацію сутнісної природи особистості, стимулює розкриття самотності людини та подальший поетапний розвиток її інтелектуальних можливостей, створює умови для самовизначення особистості.

Список використаних джерел

1. Алєндарь Н. Особистісно орієнтовані технології навчання молодших школярів / Н. Алєндарь // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лєси України. Педагогічні науки. – 2016. – № 1. – С. 14–19.
2. Лозова В. Теоретичні основи виховання і навчання: навч. посібник / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. – Харків: «ОВС», 2002. – 400 с.
3. Психологія і педагогіка життєтворчості / за ред. Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова, В. О. Тихоновича. – К.: ІЗМН, 1996. – 792 с.
4. Скварок О. Реалізація особистісно орієнтованого підходу до навчання у вищій школі як шлях до формування педагогічної майстерності майбутнього вчителя / О. Скварок // Молодь і ринок. – 2014. – № 11. – С. 108–111.

Тімченко Юлія,

*студентка 348 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*
Науковий керівник: *Якименко С. І., доктор філософії у галузі освіти,
професор Миколаївського національного університету імені
В. О. Сухомлинського*

ДИТИНОЦЕНТРИЗМ ЯК ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНА МОДЕЛЬ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ

На сучасному етапі розвитку суспільства освіта висуває високі вимоги до педагога. Це зумовлено новими суспільними потребами у світі на початку ХХІст.

Однією з умов стабільного розвитку та нового якісного прориву в національній системі освіти є забезпечення перебудови та оновлення змісту, форм і методів організації навчально-виховного процесу на засадах дитиноцентризму.

Ідеї дитиноцентризму є основою багатьох педагогічних систем та наукових теорій різних часів. Фундаментальне теоретичне осмислення дитиноцентризму здійснили Г. Ващенко, Д. Дьюї, А. Дістервег, Я. Коменський, В. Кремень, Я. Корчак, А. Макаренко, К. Роджерс, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін. У сучасній вітчизняній педагогіці ідеї дитиноцентризму знаходять своє відображення в працях І. Беха, О. Вишневського, І. Зязюна, В. Лозової, М. Левківського, О. Сухомлинської та ін.

Так, Джон Дьюї поставив дитину у центр педагогічної системи, вказуючи на те, що дитина – сонце, біля неї і повинна обертатися вся освіта; інтереси дитини стають цінностями освіти і основою організації усіх освітніх процесів; виховання та навчання дитини повинні проходити без примусу та натиску [1].

У своїй роботі «Вік дитини» Елена Кей зазначила, що «Мета освіти – не передача знань, а гармонійний розвиток дитини на основі її задатків і життєвого досвіду». Нею сформульовано ведучий принцип нового виховання: «Виходячи з дитини» [4].

Із виникненням нового педагогічного напрямку *педоцентризму* (гр. *país* – дитина, лат. *centrum* – центр, середовище) згідно якого організація й методи навчання визначаються лише безпосередніми, спонтанними інтересами й потребами дітей, нового наукового змісту набуло поняття дитиноцентризму: умови фізіологічного, психічного та суспільного розвитку дитини; роль гігієни у збереженні здоров'я; можливості дитини у процесі соціалізації; колективна і профілактична шкільна діяльність. Отже, дитиноцентризм – це забезпечення процесу виховання і навчання кожної дитини на основі розвитку її природних здібностей (О.А. Захаренко).

Нового значення дитиноцентризм отримує в наші дні. За словами президента НАПН України В. Кременя „На перший план виступає принцип дитиноцентризму, але не у значенні уваги до дитини як такої, до дитини абстрактної, узагальненої, що часто проголошувалося і робилося у нас раніше,

– а до конкретної дитини з її сутнісними характеристиками. Це важливо на всіх етапах освітньої діяльності: починаючи від дошкілля і закінчуючи університетом. Потрібно максимально наблизити освіту і виховання дітей до конкретної сутності кожного з них. Варто не формувати дитину під власні копії чи то батьком, чи то матір'ю, чи державою, чи кимось іншим, а розпізнати її єство і плекати особистість на його основі” [2].

Отже, під *дитиноцентризмом*, у сучасному трактуванні цього терміну, можна розуміти особистісно-орієнтовану модель виховання дитини, призначення якої розширення її можливого життєвого шляху та саморозвитку на засадах гуманізації реального буття дитини, посилення уваги до системи її цінностей та інтересів задля формування в неї основ життєвої компетентності.

Тому головне завдання сьогодення – не вкласти в людину максимум знань, а навчити її оперативно отримувати інформацію, яка потрібна їй у кожній конкретній ситуації, виховати її з інноваційним типом мислення, інноваційним типом культури, здатною діяти креативно. Відповідно, навчання та виховання повинно бути максимально наближеним до здібностей і особливостей конкретної дитини. В цьому полягає головна думка концепції дитиноцентризму.

Отже, актуальні в наш час гуманістичні концепції виховання й навчання учнів базуються на ідеях дитиноцентризму, а саме:

- відсутність адміністративного контролю, який обмежує свободу педагогічної творчості;
- активність учнів у навчальному процесі, орієнтація на інтереси та досвід учнів, створення навчального середовища, яке б перетворило навчання на яскравий елемент життя дитини;
- практична спрямованість навчальної діяльності, взаємозв'язок особистого розвитку дитини з її практичним досвідом;
- відмова від орієнтації навчально-виховного процесу на середнього школяра і обов'язкове врахування інтересів кожної дитини;
- виховання «вільної незалежної особистості», яка «запалюється любов'ю та керується розумом» (за Д. Дьюї);
- забезпечення свободи і права дитини в усіх проявах її діяльності, врахування її вікових та індивідуальних особливостей, забезпечення морально-психологічного комфорту дитини;
- впровадження шкільного самоврядування, яке під свободою і самостійністю дитини передбачає виховання гуманістичних та демократичних ідей і світогляду, необхідних сучасному суспільству.

Пріоритетом діяльності має бути не отримання учнями академічних знань, а надбання умінь життєво необхідних (компетентностей): від комунікативних (знайти спільну мову з оточуючими, друзями, вчителями, однокласниками, батьками, зовсім не знайомими людьми) до творчих (в навчально-трудовах справах).

Адже зміни в суспільному житті зумовлюють пошук шляхів виховання активної, ініціативної особистості, здатної до самостійної творчої діяльності, саморозвитку і самореалізації.

Список використаних джерел

1. Вишневецький О. Українська освіта на шляху реформ. Актуальні питання сучасної української освіти і змісту виховання. Статті. Нариси. Концепції. – Дрогобич, 2009.
2. Кремень В.Г. Про «Дитиноцентризм», або Чому освіта України потребує структурних змін / В. Кремень // Щоденна всеукраїнська газета «День». – № 210(3130). – 19 листопада, 2009. – С. 1–6.
3. Кремень В.Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору / В.Г. Кремень. – К.: Педагогічна думка. – 2008. – 424 с.
4. Левківський М.В. Історія педагогіки: навч.-метод. посібник. / М.В. Левківський – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 190 с.
5. Роджерс К. Клиент-центрированная терапия. – М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 1997. – 320 с

Бондаренко Тетяна,

*студентка 748 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*
Науковий керівник: *Казанжи І. В., доцент кафедри початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОБУДОВА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЕКТОРІЇ ДИТИНИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Педагогіка партнерства визначається як напрям педагогіки, що включає систему методів, прийомів навчання і виховання на засадах гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості. Серед педагогів, які досліджували проблему педагогіки партнерства числяться: В. Сухомлинський, Ш. Амонашвілі, І. Волков, І. Іванов, А. Макаренко, В. Караковський, С. Лисенкова та інші.

Найбільш помітним ініціатором педагогіки партнерства був доктор психологічних наук, академік Шалва Олександрович Амонашвілі. Основне завдання педагогіки партнерства, він визначав так: «зробити дитину нашим добровільним соратником, співробітником, одноступенем у своєму ж вихованні, освіті, навчанні, становленні, зробити її рівноправним учасником педагогічного процесу, дбайливим і відповідальним за цей процес, за його результати» [1].

Дуже часто для пересічної української школи виступає традиційна авторитарна педагогіка і це суперечить сьогоденним демократичним цінностям і основній базовій з них – повага до кожної людини. Окрім того, діти ХХІ століття більш динамічніші, бо отримуючи багато інформації, прагнуть її проаналізувати і хочуть, щоб їхня думка була почута [3]. А вчителі повинні навчити учнів аналізувати сприйняту інформацію, формуючи нову культуру школи. Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними й зацікавленими партнерами, рівноправними учасниками навчального та виховного процесу, відповідальними за результат.

Так як кожний учень неповторний, наділений від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями, то завдання Нової школи – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками. В основі педагогіки партнерства виступає спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками, тому Нова школа буде працювати на засадах «педагогіки партнерства» і ґрунтуватиметься на певних ідеях [2]. А саме:

навчання без примусу, що передбачає виключення всіх засобів примусу з арсеналу педагога (якості вчителя: гуманність, комунікативність, ціннісне відношення до дитини); ідея ускладненої мети полягає у тому, що перед усіма учнями ставиться складна мета, водночас учитель всіма засобами має налаштувати учнів на її досягнення, вселити в них упевненість у перемозі над труднощами; ідея опори полягає у наданні учням опорних знаків (символів, схем, таблиць) для забезпечення кращого розуміння, структурування, запам'ятовування матеріалу, а також для побудови відповіді; вільний вибір полягає у наданні дитині свободи вибору у процесі навчання, тобто учень може обирати завдання, задачу, тему твору; ідея випередження дозволяє включати у програму більш складний матеріал, об'єднувати його в блоки, починати заздалегідь вивчати складні теми, закладати перспективу вивчення теми наступного уроку; ідея великих блоків ґрунтується на тому, що у великому за обсягом блоці матеріалу (об'єднання 6–10 уроків або тем в один блок) легше встановити логічні зв'язки, виокремити головну думку, поставити та розв'язати проблему; інтелектуальне поле класу передбачає створення загальних життєвих цілей та цінностей у класі, для розвитку здібностей.

Отже, ми дійшли висновку, що сутність педагогіки партнерства полягає в створенні та організації учителем міжособистісної взаємодії, яка б здійснювалась у «гуманній атмосфері», і вимагає від педагога майстерності та вміння ефективно спілкуватися з учнями.

Список використаних джерел

1. Амонашвили Ш.А. Размышления о гуманной педагогике / Ш.А. Амонашвили – М.: Издательский Дом Шалвы Амонашвили, 1996. – 496 с.
2. Артемова В. Історія педагогіки України : Підручник. / В. Артемова – К. : Либідь, 2006. – 424 с.
3. Підласий І. П. Продуктивний педагог. Настільна книга вчителя. / І. П. Підласий. – Х. : Вид. група «Основа», 2010. – 360 с.

Войтенко Олена,

*студентка 748 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*
Науковий керівник: *Казанжи І. В., доцент кафедри початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ПОБУДОВА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЕКТОРІЇ ДИТИНИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

*Школа – це майстерня, де формується думка
підростаючого покоління, треба міцно тримати її в
руках, якщо не хочеш випустити з рук майбутнє.*

А. Барбюс

Кінець минулого і початок ХХІ століття ознаменувався остаточним відходом від застарілих уявлень про освіту, які панували в індустріальну епоху. Сьогодні стала очевидною неможливість створити універсальний образ випускника школи, якому пропонується опанувати, визначений зверху зміст освіти. Сучасна педагогіка націлює нас на сприйняття кожного учня як людини, спроможної самостійно вирішити, які знання для неї важливі, а які – ні.

Модернізація сучасного освітнього процесу припускає «дитиноцентровану» спрямованість, що означає самостійність, комфортність і індивідуалізацію програм, збільшення ступенів свободи тих, хто навчається, відносно вибору ними різних індивідуалізованих освітніх траєкторій. У свою чергу поняття «індивідуальна освітня траєкторія» примушує переглядати підходи до відбору змісту освіти і технологій навчання.

Згідно зі «Словником української мови» термін «траєкторія» (від лат. *trajectus* – переміщення, *trajectorius* – те, що стосується переміщення) означає «безперервну лінію, яку описує тіло або його точка під час руху» [1].

«Індивідуальна освітня траєкторія» – складне педагогічне поняття, яке маючи образний характер, уособлює індивідуалізований діяльнісний підхід в освіті.

Т. Коростіянець визначає «індивідуальну освітню траєкторію» як «персональний шлях реалізації особистісного потенціалу кожної дитини в освіті, тобто це є програма його індивідуальної активності, спрямованість і зміст якої визначаються його волездатністю як готовністю здійснювати свідомий вибір і діяти згідно етичній вольовій відповідальності» [5, с. 69].

Н. Суртаєва вказує, що «індивідуальна освітня траєкторія – це певна послідовність елементів навчальної діяльності кожної дитини, що відповідає її особистісним здібностям, можливостям, мотивації, інтересам, здійснюваним під час координуючої, організуючої, консультуючої діяльності вчителя» [4, с. 114].

На думку А. Хуторського, індивідуальна освітня траєкторія розглядається через персональний шлях реалізації особистісного потенціалу кожного учня в освіті. Під особистісним потенціалом учня тут розуміється сукупність його організаційно діяльнісних, пізнавальних, творчих і інших здібностей. Процес виявлення, реалізації і розвитку цих здібностей учнів відбувається в ході їх освітнього руху по індивідуальних траєкторіях [2, с. 75].

Можливість створення індивідуальної траєкторії освіти учня припускає, що учень при вивченні теми може, наприклад, вибрати один з таких підходів: образне чи логічне пізнання, поглиблене чи енциклопедичне вивчення,

ознайомлювальне, вибіркове чи розширене засвоєння теми. Збереження логіки предмета, його структури та змістовних основ буде досягтися за допомогою фіксованого обсягу фундаментальних освітніх об'єктів і пов'язаних з ними проблем, що поряд з індивідуальною траєкторією навчання забезпечать досягнення учнями нормативного освітнього рівня.

Створення індивідуальної освітньої траєкторії перетворює учня з пасивного «сприймача» готових знань на партнера педагогів у процесі власного розвитку. Дослідники зазначають, що учень, котрий бере активну участь у розробці освітньої траєкторії, зростає, перш за все, у власних очах. А це, в свою чергу, допомагає підвищенню самоповаги, активізує інтерес дитини до нових знань, сприяє інтелектуальному розвитку та самостійності [5, с.74].

На нашу думку, під час навчання батькам та дитині потрібно виробити звичку обговорювати вдома та у школі, яким шляхом краще рухатися, що потрібно для досягнення успіху, які кроки матимуть найкращий результат тощо. Не боятися вносити корективи до індивідуальної освітньої траєкторії, враховуючи розвиток школяра і розкриття у нього нових здібностей і навичок.

Учень спільно з батьками і педагогами повинен навчитися оцінювати результати своєї роботи, а в разі невдач, вміти проаналізувати і самостійно визначити помилки.

Отже, у новому тисячолітті учень сам стає ініціатором свого освітнього поступу, автором власної освітньої траєкторії, яка вибудовується всередині широкої освітньої реальності. Тому дуже важливо дослухатися до думки дитини, всіляко сприяти розкриттю її творчих здібностей і розвивати самостійність школяра.

Список використаних джерел

1. Словник української мови: Академічний тлумачний словник (1970-1980) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/trajektorija>.
2. Шадриков В. Д. Индивидуализация содержания образования: Концепция индивидуализации содержания образования / В. Д. Шадриков // Школьные технологии. – 2000. – № 3. – С. 72–83.
3. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання / К. Д. Ушинський // Вибрані педагогічні твори : у 2-х т. – К. : Просвіта, 1957. – Т. 1. – 406 с.
4. Павленко В. Н. Ситуационные управления как способ построения индивидуальной траектории обучения / В. Н. Павленко, В. В. Шевель, С. П. Визиряко // Радіоелектронні і комп'ютерні системи. – 2009. – № 3. – С. 111–115.
5. Федорук П.І. Технології побудови індивідуальної адаптивної траєкторії навчання у системі дистанційної освіти і контролю знань / П. І. Федорук, М. В. Пікуляк // Математичні машини і системи. – 2010. – № 1. – С. 68–76.

Патік Анна,
*студентка 348 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Науковий керівник: *Казанжи І. В., доцент кафедри початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА У ВИХОВАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Сьогодні у час реформ і докорінних змін в освіті одним із восьми ключових компонентів формули Нової української школи є педагогіка партнерства.

Педагогіка партнерства – напрям педагогіки, що включає собою систему методів і прийомів виховання і навчання на засадах гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості. Авторами цього напрямку є: В. Сухомлинський, Ш. Амонашвілі, І. Волков, І. Іванов, В. Караковський, С. Лисенкова, В. Шаталов та інші.

В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними й зацікавленими співниками, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Учитель має бути другом, а родина - залучена до побудови освітньої траєкторії дитини. Педагогіка партнерства визначає істинно демократичний спосіб співпраці педагога і дитини, який не відкидає різниці в їхньому життєвому досвіді, знаннях, але передбачає безумовну рівність у праві на повагу, довіру, доброзичливе ставлення і взаємну вимогливість [2].

Місія Нової української школи – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками.

За Концепцією Нової української школи основними принципами педагогіки партнерства є : повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах, стосунках; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

В Новій українській школі будуть широко застосовуватися методи викладання, засновані на співпраці (ігри, проекти (соціальні, дослідницькі), експерименти, групові завдання тощо). Учні залучатимуться до спільної

діяльності, що сприятиме їхній соціалізації та дозволить успішніше оволодівати суспільним досвідом. Буде змінено підходи до оцінювання результатів навчання. Оцінки слугуватимуть для аналізу індивідуального прогресу і планування індивідуальної швидкості, а не ранжування учнів.[4]

Отже, використання педагогіки партнерства є важливим напрямком у вихованні та навчанні молодших школярів, в основі якої лежить спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними й зацікавленими співниками, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат.

Список використаних джерел

1. Артемова В. Історія педагогіки України : Підручник. / В. Артемова -К. : Либідь, 2006. - 424 с.
2. Вишневецький О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : Посібник для студентів вищих навчальних закладів. / О. Вишневецький -Дрогобич : Коло, 2006. - 326 с.
3. Підласий І. П. Продуктивний педагог. Настільна книга вчителя. / І. П. Підласий. - Х. : Вид. група «Основа», 2010. - 360 с.
4. mon.gov.ua

Дейнега Ірина,

*студентка 348 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*
Науковий керівник: *Казанжи І. В., доцент кафедри початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА У РОБОТІ З БАТЬКАМИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Кожна конкретна система освіти та виховання, як і педагогіка загалом, повинна мати чітко поставлену мету, що відповідатиме соціальному замовленню суспільства тієї чи іншої держави. На жаль система освіти України, яка функціонувала стільки років, зараз потребує системних реформ, оновлення і осучаснення. Її головним недоліком була неймовірна перевантаженість навчальними предметами та суто теоретична спрямованість, у результаті чого українські школярі були перевантажені знаннями з різних галузей, але не мали змоги і не вміли використовувати їх у своїй практичній діяльності.

Результатом плідної роботи з оновлення системи освіти нашої держави стала концепція «Нової української школи», відповідно до якої освітні заклади України повинні працювати на засадах «педагогіки партнерства». Термін «партнерство» в більшості випадків розуміють як: систему взаємовідносин, що

відбуваються у процесі певної спільної діяльності; спосіб взаємодії, організований на принципах рівності і добровільності всіх сторін; організована форма спільної діяльності, що передбачає об'єднання осіб на відповідних умовах розподілу праці та активної участі в її реалізації; спосіб взаємовідносин, за яких зберігаються права всіх учасників спільної справи, чітко узгоджуються дії усіх сторін.

Загалом «педагогіка партнерства» розглядається як напрям педагогічного мислення і практичної діяльності, спрямований на демократизацію й гуманізацію педагогічного процесу. У ході реалізації цього напрямку педагогіки спільна діяльність учителя і учнів повинна ґрунтуватися на взаєморозумінні та гуманізмі, на єдності їх інтересів та прагнень.

Дослідженням питання побудови партнерських стосунків в освітньому середовищі займалися О. Коханова, С. Максименко, В. Моргун, Г. Татаринцева, Н.Шигонська, С. Русова, Г. Ващенко, Ш.Амонашвілі, В.Сухомлинський, І. Волков, В. Караковський, С. Соловейчик, М.Щетинин, С. Лисенкова, І. Іванов, Є. Ільїн, В. Матвеев та інші.

Основними принципами, на які спирається педагогіка партнерства є: повага до особистості; доброзичливість та позитивне ставлення; довіра у стосунках; діалог – взаємодія – взаємоповага.

Однією з найважливіших є побудова партнерських стосунків між батьками та педагогами. Основою такої співпраці має стати єдність у ставленні до дитини як до найвищої цінності.

Зміст педагогічної діяльності вчителя має спрямовуватись на підвищення готовності батьків до виховання дітей, на усвідомлення ними важливості та відповідальності батьківства, на передачу всім дорослим членам родини певної психолого-педагогічної та правової інформації, на формування в них відповідних практичних умінь і навичок.

Спільна діяльність батьків і педагогів заради інтересів дитини буде успішною лише в тому випадку, якщо вони стануть союзниками, що дасть їм змогу краще пізнати дитину, побачити її в різних ситуаціях, що допоможе дорослим усвідомити індивідуальні особливості дітей, розвивати їх природні здібності, формувати ціннісні життєві орієнтири, попереджати негативні прояви в поведінці. Важливими завданнями в діяльності педагогів є налагодження партнерських взаємин і спільних інтересів з родиною кожного учня, створення атмосфери довіри, взаєморозуміння, взаємодопомоги, співтворчості у вихованні та навчанні підростаючого покоління.

Організація роботи з батьками в сучасному навчальному закладі має

здійснюватися за такими основними напрямками:

- 1) вивчення сімей, їх виховного потенціалу;
- 2) включення батьків, усіх дорослих членів родини у навчально-виховний процес як його рівноправних учасників;
- 3) формування педагогічної культури сучасної сім'ї та організація психолого-педагогічної просвіти батьків.

Шипарьова Поліна

*студентка 348 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*
Науковий керівник: *Тимченко А. А., доцент кафедри початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ ПЕДАГОГА

Формування інформаційно-цифрової компетентності (ІЦК) вчителя початкових класів розглядається, сьогодні, як невід'ємна складова реформи системи педагогічної освіти в цілому. Основна мета якої передбачає підготовку освіченого фахівця відповідно до вимог інформаційного суспільства, формування необхідних знань, умінь і навичок та формування компонентів інформаційно-цифрової культури, таких як: вміння працювати з сучасною цифровою технікою, володіти сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями.

Зараз відбуваються якісні зміни у природі навчання аж до заснування нової педагогіки. Це пов'язується із глобалізацією, що різко актуалізує практично всі питання, пов'язані з формуванням цифрової культури, а вплив комп'ютеризації на соціальні процеси і на процеси соціалізації особистості. Отже, у ході активного запровадження в освітній процес комп'ютерних технологій виникає гостра потреба у формуванні цифрової грамотності педагога та підготовки майбутніх вчителів до формування ІКТ-компетентності школярів. Крім того, необхідність цифрової грамотності зумовлена тим, що діти, вже починаючи з дошкільного віку, активно використовують комп'ютерні засоби як для розваг, так і з навчальною метою. Часто, батьки використовують ІКТ-технології для навчання саме без участі вчителя. Тому, ігноруючи комп'ютерні методи навчання, вчитель лише створює перешкоду освітньої діяльності.

Цифрова культура педагога входить у поняття ІКТ-компетентності вчителя, володіння якою, в свою чергу, включає в себе такі риси в професійній діяльності педагога: розуміння важливої ролі ІКТ в освіті і здійснення інноваційної педагогічної діяльності на основі ІКТ; використання ІКТ для реалізації навчальної програми та оцінювання результатів навчальної діяльності учнів; вирішення комплексних задач щодо вдосконалення педагогічної практики з використанням ІКТ; володіння базовими, складними, вільно поширеними технічними та програмними засобами; організація та управління навчально-виховним процесом на основі ІКТ. Використання ІКТ для особистого та корпоративного професійного розвитку.

Незважаючи на те, що кібер-пристрої значно спрощують освітній процес та й життя людини в цілому, треба усвідомлювати наявність проблеми, викликаной стрімкою комп'ютеризацією різних сфер життя, в ході яких людина поступово втрачає свою соціальну природу. Тому перед педагогами постає завдання не стільки активно впроваджувати комп'ютерні технології, скільки наголошувати учням на тому, що не завжди слід фанатично користуватись інноваційними технологіями, надаючи перевагу все ж таки реальності. Тобто цифрова культура означає ще й доречність та осмисленість у користуванні ІКТ.

Виходячи з того, що хоча із процесом глобалізації комп'ютерних технологій людство і знаходить нові форми грамотності, але при цьому посилюється деформація комунікації у міжособистісних стосунках. Таким чином, можна зробити висновок, про актуальну задачу сучасного педагога – зберегти і розвивати природу учнів, що використовують для освіти віртуальний простір. А для цього потрібно домогтися того, щоб використання інноваційних технологій набуло більш гуманітарних рис.

Отже педагог, що володіє цифровою грамотністю, це не лише фахівець, що добре знається на ІКТ та добре розбирається у пов'язаних із цим напрямом поняттях, а вміє майстерно використовувати свої знання під час професійної діяльності, не допускаючи деструктивних наслідків у формуванні комп'ютерної компетентності своїх учнів.

Список використаних джерел

1. Рулієне Л. Н. Цифровая грамотность и гуманитарная культура педагога в инновационной образовательной практике/ Л. Н. Рулієне// Социально-гуманитарные проблемы информатизации образования. – 2016. – с. 53-58.
2. Чорних С. І., Паршиков В. І. Цифровая культура как гуманитарный феномен/ С. І. Чорних, В. І. Паршиков // Профессиональное образование в современном мире. – 2016. – С. 601-607.

Мінакова Анастасія,

студентка 348 групи факультету дошкільної та початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Науковий керівник: *Тимченко А.А. , доктор філософії у галузі освіти, доцент
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ЯК ПРЕДМЕТ ОБГОВОРЕННЯ: МІЖНАРОДНІ ПІДХОДИ

Постійний процес реформування освіти вимагає від учителя професійної компетентності, особливо у наш час, коли процес навчання не можна уявити без використання сучасних технологій. І перш за все мова йде про застосування в

навчальному процесі інформаційно-комунікаційних технологій.

Згідно з концепцією Нової української школи виділено 10 компетентностей, потрібних учневі початкової школи для успішної самореалізації в суспільстві, серед яких є інформаційно-цифрова компетентність [2].

У широкому сенсі слова компетентність педагога – це єдність його теоретичної і практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності і що характеризує його професіоналізм [1,с.13].

Інформаційно-цифрова компетентність передбачає впевнене, а водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні. Інформаційна й медіа-грамотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, роботи з базами даних, навички безпеки в Інтернеті. Розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо) [2].

Проблему формування та становлення інформаційно-цифрової компетентності на сучасному етапі модернізації освіти розглядаються в роботах А. Андрюшак, В. Білошакко, В. Виноградова, Р. Гуревича, М. Жалдака, Н. Клокар, А. Кузнєцова, В. едньова, Ю. Триуса, І. Роберт, В. Шевченка та ін. Методичні основи підготовки фахівців у системі безперервної освіти в умовах сучасного інформаційного середовища розробляються Н. Астаф'євою, Я. Болюбашем, Я. Ваграменком, М. Цветковою та ін. [3].

До поняття цифрової грамотності на рівні вчителя відносять вміння: визначати завдання і пропонувати рішення; знаходити інформацію (відомості й дані); оцінювати інформацію (відомості і дані) відповідно до цілей аудиторії; створювати власне рішення; повідомляти й обговорювати власні методи розв'язання проблеми і здобутки у її розв'язанні [1, с. 13].

Так, основні дискусії навколо поняття відбувались у рамках розробки стратегічних документів міжнародними організаціями, як, наприклад, Мінстерством освіти штату Онтаріо (Канада) (Ontario Ministry of Education and Training, 1989), CEDEFOP (2004); OECD (2007); UNESCO (2008); Вестта (2009) та ін. Дослідник Дж. Романі виділяє п'ять понять, що, на його думку, становлять зміст інформаційної компетентності: обізнаність, технологічна грамотність, інформаційна грамотність, цифрова грамотність та медіа-грамотність. Він зазначає, що у його дослідженні синонімами виступають такі поняття, як «інформаційна компетентність», «цифрова компетентність», «інформаційно-комунікаційна компетентність», що свідчить про дискусійний характер даних

понять [3].

Одним із понять, яке використовують міжнародні кола разом з ІК-компетентністю, є цифрова грамотність. Варто виділити дану категорію, адже вона фігурує у переважній кількості міжнародних документів та освітніх стандартах багатьох країн і, на нашу думку, заслуговує на увагу дослідників [1, с. 4].

Так, Європейський парламент та Рада Європейського Союзу у 2006 році назвали саме інформаційно-цифрову компетентність ключовою складовою для навчання людини протягом всього життя. Згідно з цим, цифрова компетентність передбачає впевнене та критичне використання доступних технологій інформаційного суспільства для повсякденного спілкування, роботи та відпочинку [3].

Саме поняття інформаційно-цифрової компетентності використовується в освітній системі Норвегії, яка стала першою країною, що включила до національного навчального плану, а згодом і до загального плану педагогічної освіти цифрову компетентність педагога .

Норвезький дослідник Р. Дж. Крумсвік характеризує інформаційно-цифрову компетентність вчителя як майстерність педагога застосовувати ІКТ у своїй професійній діяльності [1, с. 14]. Вчений додатково наголошує, що вчитель має також критично оцінювати подібні ресурси, використовувати їх з урахуванням педагогіки та дидактики, а також бути обізнаним із цілями використання різних навчальних стратегій та цифрової освіти студентів чи учнів. При цьому відбір матеріалів відбувається з урахуванням специфіки дисципліни, особливостей групи, а також з урахуванням конкретної теми заняття [3].

Узагальнюючи дискусійні питання щодо інформаційно-цифрової компетентності, слід зазначити, що це поняття перебуває у стані розвитку. Зокрема, дослідники різних країн притримуються однієї думки в тому, що для педагога є недостатнім володіння лише базовими технічними навичками у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, насамперед, важливою є здатність вчителя аналізувати, критично оцінювати наявні ресурси, освоювати нові ІКТ та доцільно використовувати їх у навчально-виховному процесі та у своєму індивідуальному професійному розвитку [1, с.16].

Список використаних джерел

1. Пенза Л.М., Інформаційна компетентність учителя /Л.М.Пенза //Відкритий урок.Пляеди.-2013.-№1.-с.13-16.
2. [http://mon.gov.ua/Новини%202017/04/03/newschool-presentation-new-30-03-2017-\(2\).pdf/](http://mon.gov.ua/Новини%202017/04/03/newschool-presentation-new-30-03-2017-(2).pdf/)- Концепція Нової української школи.

3. http://wiki.ciit.zp.ua/index.php/Формування_та_розвиток_ІКТ-компетентності_педагогів.–
Формування та розвиток ІКТ-компетентності педагогів.

Рахман Нейля,

*студентка 348 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*
Науковий керівник: *Тимченко А.А. , доктор філософії у галузі освіти, доцент
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

КОМП'ЮТЕРНА ГРАМОТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Проблеми професійної підготовки вчителя в галузі інформаційних технологій постійно перебувають в центрі уваги науковців.

Зокрема, проблеми формування комп'ютерної грамотності та інформаційної культури вчителів висвітлені у працях Н. Апатової, Л. Бабенко, Б. Гершунського, А. Єршова, М. Жалдака, М. Лапчика, С. Маркова, В. Монахова, Н. Морзе, В. Оксмана, Ю. Рамського, Г. Селевка та інших.

Дані сучасних досліджень – Л. Белецької, Н. Джинчарадзе, Ю. Дорошенка, М. Жалдака, Н. Морзе, О. Суховірського, М. Юсупової, С. Яшанова та ін. – засвідчують необхідність впровадження інформаційних технологій у підготовку майбутніх учителів.

Перехід початкової школи на новий зміст і зростання ролі вчителя у формуванні складових загальнокультурних компетенцій учнів зумовив необхідність дослідження питання готовності педагога до використання комп'ютера [1, с. 3].

Аналіз наукових джерел засвідчує: **по-перше**, на початку 60-х років ХХ століття став активно вживаним термін «комп'ютерна грамотність». Згідно з думкою В. Оксмана, комп'ютерна грамотність – це знання принципів роботи і можливостей комп'ютера, а також вміння їх застосовувати безпосередньо у своїй діяльності.

Н. Русакова визначає термін «комп'ютерна грамотність» як сукупність знань і вмінь, необхідних кожному індивіду для ефективного функціонування у своїй соціальній групі у всіх видах діяльності, де комп'ютерні технології застосовуються прямо чи опосередковано [2, с. 16].

Комп'ютерна грамотність (англ. *computer literacy*) — оволодіння мінімальним набором знань і навичок роботи на персональному комп'ютері [3, с. 2].

По-друге, високі темпи розвитку цієї галузі не дають можливості вчасно і

повно відображати всі прогресивні зміни, що відбуваються в ній у змісті навчальної програми й у навчальних посібниках. Тому коректно вести мову про певний освітній мінімум у підготовці студентів – майбутніх вчителів початкової школи до використання інформаційно-комунікаційних технологій [1, с. 9].

Причинами низького рівня підготовки студентів та вчителів до використання комп'ютера є: відсутність стійкої мотивації до застосування інформаційних технологій у майбутній професійній діяльності, а також потреби займатися цією діяльністю, необізнаність та недооцінка можливостей використання інформаційних технологій у професійній діяльності вчителя; недостатня увага вищих навчальних педагогічних закладів до забезпечення майбутніх учителів відповідною матеріально-технічною та методичною базою; недосконалість діючих навчальних програм вищої школи, які не враховують специфіку роботи майбутніх учителів в умовах інформаційного суспільства [1, с. 10].

По-третє, виявлення рівнів готовності майбутнього вчителя до використання інформаційно-комунікаційних технологій здійснювалося з використанням таких критеріїв:

1) зацікавленість, потреба й установка на необхідність використання інформаційно-комп'ютерних технологій у професійній діяльності (мотиваційна активність);

2) якість знань, які розкривають сутність, зміст, теорію та методику використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі молодших школярів;

3) рівень сформованості вмінь використовувати інформаційно-комунікаційні технології у майбутній професійній діяльності;

4) якість оцінювання та самооцінювання результатів підготовки до використання ІКТ у майбутній професійній діяльності [1, с. 13-14].

Підсумовуючи, зазначимо, що комп'ютерна грамотність як складова професійної підготовки вчителя зі спеціальності “Початкове навчання” є складною системою з численними зв'язками між її компонентами. Сферою застосування комп'ютера в закладах освіти досить розгалужена і включає використання комп'ютера у навчально-виховному процесі в початковій школі, з одного боку, як об'єкта вивчення (на уроках з інформатики), з другого – як засобу навчання, що забезпечує комп'ютерну підтримку при засвоєнні навчальних предметів та роботі з молодшими школярами в позаурочний час.

Список використаних джерел

1. Макаренко Л.Л. Комп'ютерна грамотність як складова професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи / Л.Л. Макаренко // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/797/3/Makarenko.pdf>
2. Попкова Е. В. Подготовка учителя естествознания к формированию информационно-компьютерной грамотности старшеклассников / Е. В. Попкова, О. С. Аранская. – Витебск : Изд-во ВГУ им. П. М. Машерова, 2003. – 189 с.
3. Ребрина В. А. Лекція на тему «Цифрова культура педагога. ІКТ-компетентності сучасного вчителя» / В. А. Ребрина // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dn.hoippo.km.ua/ckp/ckp.pdf>

Охрименко Юлія,

*студентка 748 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*
Науковий керівник: *Тимченко А.А., доктор філософії у галузі освіти, доцент
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ДЕОНТОЛОГІЯ В ПЕДАГОГІЦІ ТА ПОНЯТТЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДЕОНТОЛОГІЇ, ЇЇ ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ТА ЗАВДАННЯ

Поняття педагогічної деонтології. Деонтологія (від грецького „деонтос” - обов’язок і "логос" – вчення) – це:

- етична наука, яка вивчає проблеми обов’язку людини;
- вчення про моральні, професійні та юридичні обов’язки та правила поведінки спеціалістів по відношенню до людини, яка знаходиться у сфері виробничих і соціальних стосунків цих спеціалістів.

Поняття „деонтологія” застосовується до будь-якої сфери професійної діяльності людини: медичної, юридичної, інженерної, управлінської і, звичайно до педагогічної. Деонтологія науково обґрунтовує необхідність свідомого підпорядкування особистих інтересів потребам суспільства в гармонійному поєднанні особистого і суспільного, визначає форми професійної моралі, виконання громадянського обов’язку в конкретній галузі суспільних: життя і діяльності.

Педагогічна деонтологія-наука про професійну поведінку педагогічного працівника, про його обов’язок. Змістом педагогічної деонтології є система моральне етичних норм і принципів, необхідних педагогові для виконання своїх професійних обов’язків. [4, с. 418]

Ключовими етичними категоріями педагогічної деонтології є: обов’язок, відповідальність, справедливість, честь і гідність, гуманність, демократичність, повага, співчуття.

Основні принципи педагогічної деонтології:

- гуманне ставлення до дітей;
- піклування про їхнє здоров'я;
- надання педагогічних послуг дітям незалежно від расової, політичної та регіональної приналежності;
- повага до честі і гідності людини /дитини/;
- охорона дитячих таємниць, проблем;
- демократичний стиль спілкування з дітьми;
- діалектичний взаємозв'язок поваги та вимогливості до дитини;
- педагогічний оптимізм тощо. [3, с. 272].

Педагогічна деонтологія вчить ставитися до учня чи колеги не як до об'єкт, своїх спостережень і педагогічних дій, а як до особистості зі своїм духовним світом, своїми бажаннями, сподіваннями, надіями, острахами. Ігнорування або пряме порушення деонтологічних принципів не тільки знижує ефективність педагогічних зусиль, а й може завдати не виправданої шкоди психічному, моральному або фізичному здоров'ю дитини. Принцип "не зашкодь" в педагогіці має не менш глибокий сенс, ніж у медицині. «Слово, дія педагога виконують не лише освітню, виховну, інформаційну, а й фізіологічну функції. Саме тому педагог повинен навчатися володіти педагогічною технікою, не завдаючи шкоди здоров'ю дитини. [3, с 272].

Ідеї відомих педагогів – як підґрунтя вітчизняної деонтології.

Задовго до введення терміну "деонтологія" основні принципи, які регламентують поведінку і дії педагога у спілкуванні з вихованцями, були відпрацьовані багатьма поколіннями вчителів, наставників від давньої Греції до наших часів. На формування вітчизняної педагогічної деонтології великий вплив мали Г. Сковорода, С. Русова, К.Ушинський, Я. Корчак, А. Макаренко, В. Сухомлинський. Ось тільки декілька ідей великих педагогів, які стали підґрунтям вітчизняної педагогічної деонтології:

- "...треба завжди пам'ятати правило: якомога більше вимог до вихованця, якомога більше поваги до нього (А.Макаренко);
- "Виховання дітей потребує найсерйознішого тону, найпростішого і щирого. В цих якостях повинна полягати найвища правда вашого життя" (А. Макаренко);
- "Мудрість влади педагога – це передусім його здатність все розуміти" (В. Сухомлинський);
- "Бути річкою, в якій зливаються гаряче серце й холодний розум, не

допускати поспішних, непродуманих рішень – це одна з вічних гілок педагогічної майстерності” (В. Сухомлинський) [1. с. 768].

Основні завдання педагогічної деонтології:

- вивчення принципів поведінки педагогічних працівників, спрямованих на ефективне виконання професійних і посадових обов'язків;
- вивчення різноманіття відносин у системах „вчитель-учень”, педагог-педагог”;
- "педагог-батьки" для встановлення правильних стосунків, які ведуть до успіху;
- вивчення несприятливих чинників педагогічного процесу з метою мінімізації їх впливу на розвиток дітей;
- пошуки шляхів усунення шкідливих наслідків недоброякісної педагогічної роботи [7, с. 344].

На основі принципів положень і педагогічних закономірностей розробляються правила обов'язкової посадової поведінки, які згодом оформляються у відповідних інструкціях, кодексах, статутах (Статут школи, Правила внутрішнього розпорядку тощо). На відміну моральних правил, деонтологічні нормативи визначаються інструкціями і наказами.

Список використаних джерел

1. Хрестоматія з української класичної педагогіки К. Ушинський, С. Русова, А. Макаренко, Г. Ващенко, В. Сухомлинський: навч. Посібник для студентів вищих навч. закл./ Уклад В. П. Кравець, О. І. Лишко. – К. : Грамота, 2008. – 768 с.
2. Кусий Ю. О. Педагогічна деонтологія // Шкільний світ, №21, листопад, 1998.
3. Андреев В. И. Педагогическая этика: спецкурс для нравственного саморазвития / В.И.Андреев. – Казань: Центр инновационных технологий, 2002. – 272 с.
4. Березовська Л. Д. Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина XIX – XX ст.): хрестоматія / Л. Д. Березовська та ін.; упоряд.: Л. Д. Березовська . – К.: Наук. світ, 2003. – 418 с.
5. Блощинська В. А. Етика. Практикум: навч. посіб./ В. А. Блощинська. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 248 с.
6. Бобир О. Етикет учителя: навч.-метод. посіб./ О. Бобир. – К.: Ленвіт, 2004. – 192 с.
7. Васянович Г. П. Педагогічна етика: навч.-метод. посіб. / Г. П. Васянович. – Львів: Норма, 2005. – с.344.

Дубініна Світлана,

*студентка 748 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Науковий керівник: *Тимченко А.А., доктор філософії у галузі освіти, доцент
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

У сучасних умовах розвитку педагогічної науки, реалізації концепції Нової української школи виникає необхідність поліпшення підготовки майбутніх вчителів за рахунок постійного відновлення знань, способів діяльності й творчих здібностей. Це вносить корективи в мету і завдання педагогічної освіти, які полягають в необхідності підготовки висококваліфікованих, здатних до творчості, готових до вирішення нестандартних проблем професійного характеру фахівців. У такий спосіб перед системою вищої освіти виникає проблема в здійсненні важливого впливу на розвиток творчої особистості студента і формування нового змісту підготовки випускників вищих навчальних закладів до багатофункціональної педагогічної діяльності.

Перспективи суспільства вимагають у студентів розвитку високого рівня пізнавальної активності в процесі їх професійної підготовки. Одним з головних факторів, що забезпечує розвиток складних завдань професійної підготовки, на думку видатних учених, є активізація пізнавальної діяльності студентів. Залучення студентів до активної творчої роботи, створення умов для всебічної реалізації в навчальному процесі важливих якостей студентів, які стануть основою професійного становлення [1].

У даній статті ми ставимо за мету дослідити та визначити шляхи і методи активізації пізнавальної діяльності студентів, майбутніх вчителів початкової школи.

Психологічні аспекти даної проблеми висвітлені у працях Л.С. Виготського, П. Я. Гальперіна, В. В. Давидова, О. М. Леонтьєва, А. М. Матюшкіна, С. Л. Рубінштейна, Н. Ф. Талізінної та інших. Дидактичні та гносеологічні аспекти активності навчально-пізнавальної діяльності проаналізовані у дослідженнях Л. П. Арістової, С. П. Величка, А. І. Павленка, Б. І. Коротяєва, І. Ф. Харламова, Т. І. Шамової та інших. Активізація мислення учнів у контексті проблемного навчання розглядається у працях І. Я. Лернера, М. І. Махмутова, В. І. Лозової, А. М. Матюшкіна та інших. Проблема управління активною навчально-пізнавальною діяльністю висвітлена у роботах

П. С. Атаманчука, Б. І. Коротяєва, В. І. Лозової, В. О. Онищука, Т. І. Шамової та інших. Внутрішні стимули активності в учінні розглядали Г. С. Костюк, О. М. Леонтьєв, С. Л. Рубінштейн, Н. М. Зверєва та інші.

Проблема активізації пізнавальної діяльності студентів вимагає пошуку нових підходів до подальшого вдосконалення форм, методів і засобів навчання. Значна кількість психолого-педагогічних досліджень присвячена проблемі формування пізнавального інтересу та пізнавальної активності, які є складовими компонентами пізнавальної діяльності. Пропагуючи активізацію, самостійність, інтерес до знань сучасна дидактика разом з тим критично переосмислювала й уточнювала теоретичні положення з цього питання видатних педагогів минулого [3]. Питання розвитку активності особистості та навчально-пізнавальної діяльності знайшли своє відображення в наукових дослідженнях відомих вчених-педагогів минулого. Одними з перших звернули увагу на необхідність „вчити дітей мислити” були Я.А. Коменський і В.О. Сухомлинський. У свій час на важливості забезпечення активності суб'єкта в навчальній діяльності неодноразово підкреслював К.Д. Ушинський.

Для глибокого оволодіння матеріалом навчальних програм циклу спеціальних дисциплін студентам необхідно постійно вдосконалювати свої знання, виробляти навички дослідника, активізувати пізнавальну діяльність. Процес навчальної діяльності у вищих навчальних закладах сьогодні усе більше направляється на збільшення самостійної роботи студентів, що базується на активній навчально-пізнавальній діяльності.

Слід відзначити, що пізнавальна активність є складовою мотиваційного компоненту навчання та однією з головних умов, як вважають вчені, розумового розвитку, тому що інтелектуальна сфера успішно розвивається лише за умови присутності і розвитку пізнавальних потреб. Вченими засвідчено на скільки важливо враховувати в ході навчально-виховного процесу власну активність учня, і стимулювати її розвиток [2].

Існують різні підходи до визначення типів, рівнів, структурних елементів і основних форм прояву пізнавальної активності. Сам термін "пізнавальна активність" має різні тлумачення в педагогічній літературі. Так Т.І.Шамова говорить про взаємозв'язок активності як діяльності та активності як риси характеру. В.І.Лозова називає пізнавальну активність умовою духовного розвитку особистості, засобом поліпшення і в той же час показником навчально-виховного процесу.

Таке розуміння сутності пізнавальної діяльності студентів стало основою для підняття питання про розгляд шляхів і методів її активізації як

самостійного виду навчання, тому що саме за цих умов виконується його особлива роль у процесі навчання.

Формування пізнавальної активності студентів педагогічних спеціальностей досить складна і багатогранна педагогічна проблема, над вирішенням якої учені працюють вже кілька століть. Постійна трансформація (нагромадження) знань впродовж життя стає необхідного для конкурентноспроможного фахівця. У зв'язку із цим змінюється підхід до модернізації вищої школи, до навчання в цілому. Нині особливої уваги набула не проста передача студентові певних знань, але й вироблення в нього потреби поповнювати їх, формувати способи діяльності й творчі здатності в процесі навчання. Адже знання, здобуті у вищому навчальному закладі - не вершина освіченості, а тільки поштовх до подальшої безперервної самоосвіти.

Виходячи з аналізу стану питання виникає необхідність пошуку та впровадження шляхів і методів активізації пізнавальної діяльності, які максимально активізуватимуть навчальний процес і сформуують активну, творчу, свідому й самостійну особистість.

Практика свідчить, що продуктивні здібності можливо сформувати за умови активної навчальної діяльності студента. Сучасний студент, який має доступ до різноманітних джерел інформації, перестає цікавитися навчальним процесом, бо не знаходить у ньому шляхів і форм реалізації власних пізнавальних потреб і можливостей. В ході проведенного анкетування (84 студенти педагогічного коледжу) встановили, що причиною цього, на думку студентів є ряд суто педагогічних проблем:

1) недостатньо ефективно організовується самостійна робота, у якій студент може максимально розвивати власну особистість і самореалізовуватися, виявляти власну активність і розкривати власну творчість, набуваючи при цьому необхідних знань (78%);

2) недостатнє практичне використання сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій як дидактичних засобів активізації та індивідуалізації навчально-пізнавальної діяльності студентів (67%);

3) недостатньо розкриті методи педагогічних досліджень, виявлених закономірностей та приклади їхнього застосування у сучасній педагогіці (88%);

4) відсутність обладнання, яке відповідає сучасним науковим досягненням і суттєво впливає на активність навчально-пізнавальної діяльності (55,8%).

Результати анкетування було оприлюднено та обговорено на засіданні предметно-циклової комісії викладачів психолого-педагогічних дисциплін.

Було прийнято рішення щодо реалізації шляхів і методів активізації пізнавальної діяльності під час вивчення педагогічних дисциплін: впровадження в навчальний процес тестової форми контролю якості знань студентів; організації самостійної навчальної роботи студентів; правильної постановки цілей і завдань перед вивченням навчального матеріалу психолого-педагогічних дисципліни; проблемного навчання як постійно діючої складової викладання матеріалу дисципліни; технічних засобів навчання і мультимедійного обладнання під час лекційних занять; оснащених і добре обладнаних аудиторій; електронних навчально-методичних посібників і конспектів лекцій; візуального супроводу лекційного матеріалу у вигляді структурно-логічних схем; обов'язкових домашніх завдань з методичними вказівками в електронному і друкованому виді, які розміщені в бібліотеках коледжу та доступні для студента протягом вивчення навчальних дисциплін; контрольних-залікових завдань у тестовій формі; методичних вказівок для виконання практичних занять, а також роздаткового матеріалу.

Саме вони будуть сприяти активізації пізнавальної діяльності студентів і позитивно впливатимуть на формування висококваліфікованих фахівців .

Список використаних джерел

1. Пономарьова Г. Ф. Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів ВНЗ на заняттях із педагогіки / Г. Ф. Пономарьова, І. О. Степанець. – Харків : ФО-П Шейніна О. В., 2010. – 214 с. 7.
2. Психолого-педагогічні аспекти реалізації сучасних методів навчання у вищій школі : навч. посіб. / за ред. М. В. Артюшиної, О. М. Котикової, Г. М. Романової. – К. : КНЕУ, 2007. – 528 с. 8. Садова Т. А. Активізація пізнавальної діяльності студентів як умова підвищення якості навчального процесу / Т. А. Садова // Наука і освіта. – 2008. – № 1–2. – С. 27–30.
3. Слепкань З. В. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі / З.В. Слепкань. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2000. – 180 с.

Дідан Маряна,

*студентка 348 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Науковий керівник: *Маруцак В. С. , доктор філософії у галузі освіти, доцент
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РУХЛИВОЇ ГРИ

Розвиток зв'язного мовлення відіграє провідну роль у процесі розвитку дитини і займає центральне місце в загальній системі роботи з формування мови в дитячому садку. Зв'язне мовлення має надзвичайне значення для розвитку інтелекту та самосвідомості дитини, воно позитивно впливає на формування таких її важливих особистісних якостей, як доброзичливість, комунікабельність, креативність, компетентність, ініціативність [1, с. 5].

Аналіз наукових досліджень свідчить, що проблема розвитку зв'язного мовлення за допомогою українських народних рухливих ігор була актуальною. Вона досліджувалася класиками наукової думки і сучасними науковцями в різних аспектах: психологічному (Г. Леушина, Л. Виготський, Т. Піроженко та ін.); лінгвістичному (Т. Ладиженська, Л. Щерба, М. Плющ та ін.); педагогічному (В. Захарченко, Є.І. Тихеева, О. Ушакова та ін.); лінгводидактичному (А. Богущ, М. Вашуленко, Н. Гавриш та ін.).

Окремі аспекти використання українських народних рухливих ігор в навчанні дітей дошкільного віку порушено у працях Л. Бондаренко, В. Вільчковського, В. Верховинця, В. Скуратівського, О. Яницької, А. Усової та ін. Упродовж останнього десятиріччя в центрі уваги багатьох досліджень є розвиток зв'язного мовлення [2, с. 97].

Однією з невід'ємних складових навчально-виховного процесу в дитячому дошкільному закладі є навчання дітей мовленню. Відомо, що гра є всебічним засобом розвитку дитини та виступає як засіб фізичного виховання і як метод організації дитячого колективу. Через ігрову діяльність дошкільник входить у світ знань, оволодіває духовними цінностями. Граючись діти відчувають радість від реалізації своїх фізичних і розумових сил, що є невід'ємною умовою розвитку.

Будучи важливим засобом надбання і передачі соціального досвіду, українські народні рухливі ігри входять у всі сфери виховної роботи, емоційно

збагачуючи особистість, викликаючи потребу до творчої діяльності та підвищення мовленнєвого розвитку.

Рухливі ігри дуже важливі для розвитку зв'язного мовлення дитини. Цінність їх не лише в тому, що вони розвивають рухи дітей, а й у тому, що спонукають дітей міркувати, бути активними, спілкуватися з героями та досягти успіхів. Завдяки цим іграм дитина розвиває свою звуковимову і мову, й легше побудувати монолог чи діалог.

Українські народні рухливі ігри є важливим засобом виховання дітей, сприяють розширенню знань про навколишній світ, забезпечують естетичну насолоду від виконання рухів, поєднання з приспівками, примовками, створюють передумови для закріплення рухових навичок та розвитку зв'язного мовлення.

За допомогою народних ігор діти в старшому дошкільному віці опановують перші елементи грамоти, розвивають слух, завчають мелодику української мови, скоромовки, вірші, лічилки, заклички. Українська народна гра – це своєрідна школа рухів, естетики та етики, уміння приймати найдоцільніше й раптове рішення, це школа фізичного гарту, витривалості, сили, спритності, товариських, людських стосунків [3, с. 201].

Цікавий зміст, сюжет емоційна насиченість, елементи змагань, гра у команді, виконання рухів у незвичних, часто комічних ситуаціях та зусилля, з ними пов'язані, викликають у дітей позитивні емоції, почуття свободи, покращують настрій, задовольняють потребу дитини в рухах, сприяють збагаченню рухового досвіду. Радісна атмосфера рухливої гри є надзвичайно цінною для фізичного і психічного здоров'я кожної дитини.

Власне українська народна рухлива гра має важливе значення не лише для розвитку фізкультурно-оздоровчих процесів, але й для розвитку зв'язного мовлення дітей, вона акумулює у собі значні перспективи інтеграції різних видів діяльності дітей.

У ході гри діти мають можливість діяти, конкретні дії зумовлюють мовленнєву активність дошкільника і водночас спрямовують розвиток гри. Саме у грі розвивається уміння дитини переносити функції, способи дії з одного предмета на інший, що має вирішальну значущість для розвитку наочно-образного мислення та розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку.

Дитина словом позначає свої дії, осмислюючи їх у такий спосіб, словом вона користується, щоб доповнити дії, виразити свої думки і почуття. У грі між дітьми встановлюється надзвичайно насичений мовленнєвий зв'язок, що має

можливість виходу за межі конкретної ситуації.

Гра – перехідна проміжна ланка між повною залежністю мовлення від речей і предметних дій за свободою слова. Граючись, вони не лише маніпулюють іграшками, а й пояснюють, що саме роблять. Без пояснень, які надають нового змісту предметам і діям, неможливе ні осмислення ролей, ні освоєння умовного простору гри. Причому це пояснення кимось адресоване. Без домовленості та взаємного розуміння гра розпадається [2, с.98-99].

Отже, використання українських народних рухливих ігор, під час навчання не тільки відповідає психологічним потребам цього віку, а й створює оптимальні умови для формування багатьох процесів, потрібних для розвитку мовлення.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри ситуації, вправи : навч.-метод. посіб. / А. М. Богуш, Н. І Луцан. – К. : Видавничий дім «Слово», 2008. – 256 с.
2. Луцан Н. І. Розвиток мовлення в ігровій діяльності дошкільників // Обрії. Науково-педагогічний журнал. – 2004. №2(19). – С.97-100.
3. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка. – К. ІЗМН, 1997. – 232 с.

Ворона Карина, Пастушенко Яна,

студентки 348 групи факультету дошкільної та початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Науковий керівник: Марущак В. С. , доктор філософії у галузі освіти, доцент

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

МОВЛЕННЯ ЯК ЗАПОРУКА РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

Одне з головних завдань сучасної освіти – розвиток творчої особистості дитини. Це завдання є дуже важливим для майбутнього дитини. Розвиток творчої особистості допомагає їй самореалізовуватись та самовизначатись. Важливим фактором для ставлення такої особистості є мова та мовлення.

Мовлення, як засіб розвитку творчої особистості, описувалось в працях К. Ушинського, Л. Виготського, А. Богуш. Не оминув даної теми й видатний педагог В. Сухомлинський. Вивчаючи дитину, допомагаючи їй реалізувати себе в навколишньому світі, він зазначив що безпосереднє спілкування дітей між собою має значний вплив на їх подальший розвиток.

Мова формує людську духовність, відчуття краси слова й образу. Рідне слово є знаряддям для кожної людини. В. Сухомлинський писав: «Тільки той

може осягнути своїм розумом і серцем красу, велич і могутність Батьківщини, хто збагнув відтінки й пахощі рідного слова, хто дорожить ним, як честю рідної матері, як колискою, як добрим ім'ям своєї родини...».

Василь Олександрович відводив чільне місце даній проблемі у своїй педагогічній діяльності. Для нього творчо особистість була ідеалом, тому що вона могла глибоко розуміти навколишній світ. Повноцінним навчанням педагог називав навчання, яке розвиває словниковий запас дитини, робить її обізнанішою в усіх сферах життєдіяльності. Працюючи з дітьми, учений перш за все переймався розвитком їхнього мовлення, для чого застосовував красу навколишнього: серед природи, багаті на живі образи, легше думати, краще уявляти, швидше підбирати слова з найтоншими відтінками. «Я прагнув, щоб перш ніж розгорнути книжку, по складах прочитати перше слово, діти прочитали сторінки найпрекраснішої у світі книги – книги природи».

В. Сухомлинський визначає шляхи розвитку мовлення у природі. Це перш за все спостереження й екскурсії у навколишньому світі, що створюють можливість послухати, побачити, зрозуміти світ, що оточує дитину. Педагог висвітлює їх як «подорожі у природу» – це зустріч дня і ночі, «подорож у хмари», слухання співу пташок, цвіркунів, шелоту вітру, спостереження зоряного неба тощо. Доцільно використовувати також екскурсії до водойм, за місто, за село, «подорожі у світ праці», під час яких діти звертають увагу на важку роботу, яку виконує людина, починає захоплюватись нею. Таке пізнання світу впливає не лише на розум, а й на почуття, викликає «емоційне пробудження» дітей, спонукає до фантазування, «...Білі пухнасті хмарки були для них світом дивних відкриттів, ..., ...у них діти бачили звірів, казкових велетнів: дитяча фантазія швидкокрилим птахом линула в захмарені далі, за сині моря й ліси, в далекі невідомі країни». Світ природи збуджує допитливу дитячу думку, породжує їхню мовленнєву активність. Що таке Сонце? Чому воно Світить? Звідки воно з'явилося? Чому його не видно вночі? Де ночують хмари? – нескінченні запитання дітей.

Чудодійним методом розвитку мовлення дітей називає В. Сухомлинський казку. Це «ключик», за допомогою якого відкривається двері до пізнання народної мови, «...свіжий вітер, що роздмухує вогник дитячої думки і мовлення». Завдяки казці дитина пізнає світ не тільки розумом, а й серцем, звертає увагу на події та явища середовища, висловлює своє, неповторне, ставлення до них. Початкове виховання дитини відбувається також у казці. Казка – невичерпне джерело патріотичного виховання вже тому, що вона створена народом. В. Сухомлинський наголошував, що створені народом

казкові герої живуть багато століть і доносять до душі й розуму дитини невичерпний творчий дух трудового народу, його погляди на життя, традиції, прагнення. Казки – це духовні багатства всього народу та їх культури, пізнаючи які дитина пізнає серцем рідний народ.

В своїй практиці Василь Олександрович поєднував спостереження з розповідями казок. Таким чином він намагався підсилити емоційне сприймання казки своєрідним казковим оточенням. Якщо немає можливості розповідати казки серед природи, то Сухомлинський пропонує робити це хоча б у спеціально обладнаній «Кімнаті казок», щоб все в ній нагадувало дитині про казку.

Поетична творчість, за В. Сухомлинським, – найвищий ступінь мовленнєвої культури, яка являє собою саму сутність людської культури. Вона доступна кожному і звеличує людину. У зв'язку з цим дуже важливо виховати в кожній дитині цю найтоншу сферу творчості. Вчитель має зробити так, щоб дитина відчувала радість поетичного натхнення, збудити в її серці живе джерело поетичної творчості – це така сама важлива справа, вважає В. Сухомлинський, як і навчити дитину читати, чи розв'язувати приклади. Виконання цього вкрай важливого завдання покладено насамперед на вчителів, саме до них найчастіше звертається досвідчений педагог: «Відкрийте перед дитячими очима найтонші відтінки рідного слова, донесіть до дитячого серця чарівні пахощі, дивовижну музику зеленого луку, теплого бору, літнього дощу, осіннього туману, тонких павутинок бабиного літа, – і заграють, запалають ясні зірочки живої думки. Спалахне вогник творчості, задзвенять найтонші струни потаємних куточків дитячого серця, і рідним словом своїм дитина створить яскравий образ. Стане рідне слово в духовному житті дитини гострим різцем і тонким пензлем, ласкавими обіймами і гнівною зброєю. Полюбить дитина рідну мову – безцінне духовне багатство свого народу – і знатиме її».

Тож, звернувшись до природи, казок та поезії В. Сухомлинський розвивав в дітей мовлення. Та не лише це було метою видатного педагога. Розвиток творчої особистості дитина, за допомогою збагачення словникового запасу, ось що було важливим для Василя Олександровича. Адже кожна доросла людина має нести в собі щось більше, аніж певний набір знань. Людина має надихатись усім, що її оточує та творити щось своє, незбагнене іншим. А це бажання уявляти, фантазувати має сформуватись ще в ранньому віці.

Список використаних джерел

1. Зотова О. Ідеї творчості в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського / О. Зотова. – К., 2012.

2. Сухомлинський В.О. Вибрані тори: в 5 т. / В.О. Сухомлинський. – К.:Радянська школа, 1976–1977. Т. 3. – 1977. – 670 с.
3. Сухомлинский В.А. Избр. пед. сочинения : в 3-х т. / В. А. Сухомлинский. – М. : Педагогика, 1979. – Т. 1. – 584 с.
4. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. – К.: Радянська школа, 1988.– 288 с.

Балюк Діана

студентка 248 групи факультету дошкільної та початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Науковий керівник: *Марущак В. С. , доктор філософії у галузі освіти, доцент*

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Мовна культура фахівця початкової освіти - це її візитна картка незалежно від віку та посади. Учитель, який не вміє правильно висловити свою думку, який не користується виражальними мовними засобами, неспроможний дібрати лексичні вирази відповідно до конкретної ситуації не користується авторитетом серед учнів та колег. Адже педагоги прищеплюють школярам основи мовної культури. Мова живе в мовленні, без нього вона не може здійснювати своєї комунікативної функції. Проте і мовлення, а відтак і мовленнєва комунікативна діяльність неможливі без мови, її словникового складу, фонетичних законів, правил граматики. Дослідник І. Синиця вказує на «мову в дії», що охоплює аудіювання, говоріння (в тому числі так зване внутрішнє мовлення – мовчазну розмову із самим собою), читання (вголос і про себе), письмо [2,с.68].

Правильно й чисто говорити своєю мовою може кожний, аби тільки було бажання. Це не є перевагою вчених-лінгвістів, письменників або вчителів-мовників, це – не тільки ознака, а й обов'язок кожної культурної людини. Культурними в нас мусять бути всі, незалежно від того, працює людина розумово чи фізично [1, с.15].

Проте взірцем правильності мовлення має бути вчитель. Він повинен володіти здоровим, неупередженим відчуттям мови, постійно стежити за змінами, які відбуваються в нормах вимови, наголошування, слововживання у зв'язку з глибшим вивченням загальнонародної мови, тенденцією до взаємозбагачення національних мов, вирівнюванням діалектів. Мовний режим повинен бути єдиним для всіх шкільних підручників, усіх педагогів, мовним етикетом повинні володіти учні й вчителі.

У школі готується майбутній громадянин - творець матеріальних і культурних цінностей, людина активної позиції. Логічна, точна мова, вміння вибрати темп, тон мовлення, інтонацію бесіди, здатність не лише словом, а й його змістом, естетикою вплинути на слухача повинні бути внутрішньою потребою вчителя.

Багатство й різноманітність мовлення вчителя – джерело збагачення мови учня, чистота й досконалість; образність мови вчителя – запорука поваги учня до естетичних цінностей, створених засобами мови.

Мовлення вчителя повинно відзначатися такими ознаками:

- 1) правильністю - орфоепічною, граматичною, орфографічною, пунктуаційною;
- 2) виразністю - змістовою, інтонаційною, візуальною;
- 3) чистотою, що не допускає штучності, фальшивого професіоналізму;
- 4) лаконізмом при збереженні змістової вичерпності, різноманітності засобів для висвітлення теми.

Проблема формування правильності мовлення вчителя початкових класів не була предметом спеціального дослідження, хоча у деяких аспектах вона вивчалася у працях відомих українських науковців і методистів.

Аналіз комунікативних якостей мовлення знаходимо у мовознавчих студіях О. Синявського, І. Чередниченка, Л. Булаховського, Р. Будагова, М.Пилинського, Б. Головіна, С. Гурвича та інших.

Правильність мовлення вчителя сучасної української школи розглядалися у багатьох посібниках таких авторів: І. Ощипко, Н. Бабич, В. Жовтобрюх, О. Муромцевої, О. Сербенської, С. Дорошенка та інших.

Крім цього, проблема формування правильності досліджувалась і в науково-методичних статтях, зокрема М. Жовтобрюха, О. Біляєва, Р. Колесникової, М. Леонової тощо.

Культура мовлення є сумарною оцінкою якості мови чи оцінкою окремих її рівнів та аспектів. «Під культурою мови розуміється чітко виражена тенденція до розвитку в літературній мові якостей, які вимагаються її спеціальною функцією». Такі якості називають комунікативними якостями мови, інколи критеріями, критеріями удосконалення мови, комунікативними ознаками, основними вимогами до мовлення. Комунікативні якості мови – це реальні властивості її змістової і формальної сторони. Саме система цих властивостей визначає ступінь комунікативної досконалості мови.

Розуміння одних якостей мови у сучасній науці більш чи менш склалося (правильність, точність, логічність, чистота), розуміння інших лише окреслилося (дієвість, естетичність, емоційність, змістовність). Окремі якості

відомі з давніх часів, розглядалися в риториках, при цьому кожна епоха і кожна наука про національну мову вносила у цей розгляд щось своє. Так, у 1927 році український професор М. Сулим зазначав: «...єсть кілька однакових вимог до всіх чисто стилів: ясність, зрозумілість, чистота й правильність мови» [3, с. 42]. Однак лише в останні три десятиліття, у зв'язку зі становленням науки про культуру мови, вчені впритул підійшли до питання про ознаки, якості культури мовлення.

Отже, вчитель не повинен помилятися, бо виправити враження про фаховий рівень знань, про загальну ерудицію важко. Тому проблема формування у майбутніх учителів початкових класів правильності мовлення як основної комунікативної ознаки є актуальною.

Список використаних джерел

1. Антоненко–Давидович Б. Як ми говоримо. – К., 1997. – 252 с.
2. Синиця І.О. Психологія усного мовлення молодших школярів (монолог).– К.: 1974.–158с.
3. Сулим М. Українська фраза. Коротенькі начерки. – Харків: Рух, 1927. – 64с.

Калачинська Олена, Матвієнко Катерина,

*студентки 748 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Науковий керівник: *Паришук С. М., доктор філософії у галузі освіти,
доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ОТМ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Загальнокультурна грамотність – здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва. Ця компетентність передбачає глибоке розуміння власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших.

Відродження України неможливе без пробудження національної свідомості українського народу, насамперед підростаючого покоління. В Україні освіта з кожним роком енергійно набуває національного характеру: вона спрямована на втілення в життя української національної ідеї. Цілі і зміст сучасної освіти важливо підпорядкувати системі національних інтересів, ідей, головним цінностям духового скарбу українського народу - національним звичаями, традиціям і обрядам.

Сучасна школа потребує нових підходів до виховання. Діти молодшого шкільного віку найкраще піддаються вихованню, оскільки в цей час закладаються основи особистості, її майбутнього характеру. Надається спрямованість її розумового, морального та естетичного розвитку. Знання та вміння, накопичені дитиною в цьому віці, пізніше стають основою для формування стійких моральних звичок і переконань, високих життєвих ідеалів. Їх захоплює все яскраве, цікаве, тому що вони мислять відчуттями, звуками, барвами.

Заняття мистецтвом сприяє загальному художньому розвитку дитини. Таких тверджень дотримується С. Анікін, який вважає, що художнє виховання це: і багатоцільовий процес який, позитивно впливає, відповідно до завдань суспільства щодо формування підростаючого покоління; і процес формування естетичних якостей особистостей (здібностей сприймати, оцінювати та створювати прекрасне, умінь та навичок художньої діяльності, художнього смаку). Автор доводить, що художнє виховання необхідно розглядати як головну складову процесу мистецького розвитку і є важливою складовою процесу загального розвитку сутнісних якостей особистості.

На культуру дітей дуже впливає саме мистецтво: відвідування музеїв, галерей, знайомство з історією мистецтва та художньою спадщиною нашого народу. Величезна увага зосереджується на тому, що до сприйняття мистецтва діти готуються поступово, завдяки розвитку уяви, знайомству з елементами мистецтва, вихованню почуття форми, гармонії, фарб. В цьому відношенні нова школа зможе зробити дуже багато, за умови її повного перетворення.

Завдяки заняттям мистецтвом збагачується емоційне життя людини, розвиваються задатки, здібності та таланти дитини. Творча діяльність сприяє позитивному художньому розвитку особистості. Сучасний навчальний заклад має стати осередком виховання справжньої духовності, плекання творчої особистості, виховання людини, що характеризується високою емоційно-естетичною культурою.

Сапсай Анна, Урсалова Наталія

студентки 748 групи факультету дошкільної та початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Науковий керівник: *Паршук С. М., доктор філософії у галузі освіти, доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Проблема формування комунікативної компетентності майбутніх учителів є надзвичайно гострою в умовах глобалізації сучасного суспільства, адже педагогічна діяльність викладача пов'язана, насамперед, із комунікативними процесами в навчально-виховному середовищі і поза ним. І саме від ефективності здійснення педагогом означених процесів залежить рівень сформованості мовлення в учнів. Під комунікативною компетентністю майбутнього вчителя, в тому числі початкових класів, ми розуміємо інтегративне особистісне утворення, яке виявляється в процесі педагогічної комунікації як здатність актуалізувати та застосовувати отриманий досвід комунікативної діяльності та індивідуально-психологічні якості викладача для досягнення цілей навчання і виховання та розв'язання комунікативних задач, що постають перед вчителем в процесі педагогічного спілкування в навчально-виховному середовищі і поза ним.

Інтерес вітчизняних науковців до проблеми формування комунікативної компетентності студентів-майбутніх учителів в останні роки активно зростає.

Способи ефективного розв'язання питань розвитку комунікативно-компетентної особистості розробляються науковцями-методистами з української мови, серед яких: М. Вашуленко, Т. Донченко, Л. Паламар, М. Пентилюк, О. Хорошковська. Актуальні питання проблеми формування комунікативної компетентності знайшли висвітлення в роботах українських та російських педагогів і психологів: Н. Бібік, А. Богуш, Г. Бушуєва, О. Волченко, О. Головка, Т. Григор'єва, М. Заброцький, В. Звягінцев, І. Зимня, Н. Кічук, Ю. Крижанська, Н. Кузьміна, О. Леонт'єв, А. Маркова, Л. Петровська, Т. Путиловська, В. Сластьонін, О. Семенов, Ю. Федоренко та ін.

Комунікативна компетентність інтерпретується вченими як здатність людини встановлювати та підтримувати необхідні контакти з іншими людьми. До її складу входить певна сукупність знань та умінь, що забезпечують ефективний перебіг комунікативного процесу. Комунікативна компетентність розглядається як ступінь оволодіння певними нормами спілкування, поведінки, як результат навчання, засвоєння соціально-психологічних еталонів, стандартів, стереотипів поведінки, оволодіння технікою спілкування.

Під поняттям «формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи» розуміємо цілеспрямований процес вироблення та засвоєння цінностей, теоретичних знань, вироблення комунікативних умінь, навичок і здібностей, набуття позитивного комунікативного досвіду в процесі вирішення комунікативних завдань.

Формування комунікативної компетентності спрямоване на розвиток культури мовленнєвого спілкування, засвоєння мовленнєвого етикету та етичних норм спілкування. Головна мета мовного навчання в початковій школі – формування в учнів комунікативної компетенції, базою якої є комунікативні вміння, сформовані на основі мовленнєвих умінь і навичок.

Щодо проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів, слід зазначити, що Державний стандарт початкової загальної освіти вимагає професійної підготовки майбутніх педагогів на основі комунікативно-діяльнісного підходу. Адже сучасний вчитель повинен ще у стінах вузу навчитися не лише вирішувати різноманітні професійні завдання у стандартних умовах, а й стати спеціалістом, здатним підходити до справи творчо.

Встановлено що у педагогічній науці до цього часу не вироблено єдиного підходу до визначення складових комунікативної компетентності.

Щодо практичного застосування, то найбільший інтерес має комунікативна компетентність учителя початкової школи, що є основою

ефективної організації навчально-виховного процесу.

Згідно вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики професійної підготовки фахівця початкової ланки освіти до формування комунікативної компетентності, майбутній учитель, усвідомлюючи педагогічне спілкування як єдність функціонально-рольової та особистісно зорієнтованої поведінки вчителя, спираючись на знання про стилі та рівні педагогічного спілкування, повинен уміти:

- аналізувати, прогнозувати і вирішувати комунікативні задачі з метою налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії в навчально-виховному процесі;

- визначати та проектувати основні етапи педагогічного спілкування з метою налагодження продуктивності взаємодії між учнями та вчителем у процесі навчання;

- підтримувати оптимальний ритм та умови ефективного педагогічного спілкування з метою плідного управління спілкуванням у педагогічному процесі;

- аналізувати спілкування, що відбулося, та моделювати нові комунікативні задачі з метою уточнення здійсненої процедури спілкування та прогнозування майбутньої взаємодії;

- формувати індивідуальний стиль спілкування з метою досягнення відповідності між стилем спілкування й особистістю;

- вдосконалювати власну комунікативну культуру і будувати стосунки з учнями як суб'єкт-суб'єктну взаємодію з метою забезпечення творчого розвитку суб'єктів навчально-виховного процесу.

Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи є цілеспрямованим процесом вироблення та засвоєння цінностей, теоретичних знань, вироблення комунікативних умінь, навичок і здібностей, набуття позитивного комунікативного досвіду в процесі систематичного вирішення комунікативних завдань під час педагогічної практики та аудиторних заняттях.

Бордунова Анастасія, Дмитренко Анна,

*студентки 458 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

**Науковий керівник: Паришук С. М., доктор філософії у галузі освіти,
доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського**

ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОЇ ГРАМОТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Сьогодні, коли у шкільне життя починають впроваджуватися стандарти початкової освіти, постає необхідність у зміні підходів до організації та здійснення професійно-педагогічної діяльності. Формування загальнокультурної грамотності є однією із компетентностей нової української школи, яка по-іншому трактує умови навчання молодших школярів. Згідно цьому, основною ідеєю є відхід від фактологічного навчання шкільних предметів, коли дітей змушують заучувати сам предмет, а не навички, які він дає.

На наш погляд, засоби трудового навчання найбільше формують та розвивають загальнокультурну грамотність учнів початкових класів.

Проблемі формування загальнокультурної грамотності учнів початкових класів засобами трудового навчання присвячені дослідження таких вчених: Н. Волкова, О. Пометун, Г. Атанов, В. Голобородько, В. Гнедешева.

Новий державний стандарт «Нова українська школа» передбачає навчання дітей 10 компетенцій. Основною ідеєю є відхід від фактологічного навчання шкільних предметів, коли дітей змушують заучувати сам предмет, а не навички, які він дає. Згідно з стандартом, діти отримуватимуть саме навички і вчитимуться вирішувати проблеми. Все це буде відбуватися в по-новому облаштованій школі, з новими правилами взаємодії вчителя та дитини.

Серед переліку компетентностей є загальнокультурна грамотність. Це здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні смаки, висловлювати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва.

Ми вважаємо, що за допомогою засобів трудового навчання загальнокультурна грамотність активізується і є дієвим у навчально-виховному процесі.

На уроках трудового навчання учні опановують трудові уміння й навички, ознайомлюються з найпростішими матеріалами і їх властивостями, інструментами. Учні 1-2 класів працюють з папером, тканиною, пластиліном, ознайомлюються з властивостями цих матеріалів. У процесі праці діти

з'ясовують основні етапи трудового процесу: усвідомлюють мету трудового завдання, добирають відповідний матеріал та інструмент для виконання трудового завдання, вимірюють і розмічають матеріал за заданими розмірами.

Також в 1 та 2 класах учні засвоюють елементарні способи монтажу: вчаться з'єднувати деталі виробів за допомогою клею, гвіздків, пазів у виробках. Так виховується увага, спостережливість, розвивається самостійне мислення, творче ставлення до праці.

У 2-3 класах учні працюють з тканиною – шиють, вишивають, в'яжуть; виконують картонажні, палітурні роботи; ознайомлюються з новими інструментами, пристроями; набувають навичок технічного моделювання; вчаться конструювати деякі прості технічні пристрої та ін.

Уроки праці в початкових класах досягають своєї навчальної і виховної мети, якщо вони активізують мислення учнів, вимагають самостійності в роботі. Засобом активізації уроків праці може бути вступна інструктивна бесіда на початку уроку, в якій чітко розкрито зміст трудового завдання, послідовність його виконання. Бесіда мобілізує увагу учнів, збуджує їх інтерес, активізує мислительну діяльність, забезпечує самостійне виконання поставленого завдання. Цьому можуть сприяти також поточний інструктаж і контроль учителя.

Учитель повинен давати учням можливість самим здогадуватись, як здійснити поставлене перед ними трудове завдання, проводити спеціальні вправи, які сприяють формуванню навичок самостійного обдумування завдання, виробленню вміння творчо розв'язувати його. Естетичне виховання в праці - це виховання у школярів естетичного відношення до праці, до її умов, суспільної спрямованості, результатів, організації праці. Ефективне естетичне виховання дітей може забезпечити не випадкова епізодична дія на школярів, а система естетичного виховання на уроках трудового навчання.

Уроки трудового навчання спрямовані до досвіду естетичної, точніше, художньої діяльності школярів. В програмі трудового навчання основний аспект в області естетичного виховання зроблений на формування естетичного смаку. З цією метою вчитель систематично роз'яснює особливості красивих і доцільних форм виробів, способів їх одержання, знайомить їх з елементами технічної естетики, з використанням в деяких виробках народних орнаментів, тощо. Крім того, вчитель повинен уміти виділяти елементи красивого в змісті навчального предмету і донести їх до учнів, пробудити інтерес до праці, сформувати трудові уміння і навички в тій мірі, щоб сам процес праці давав естетичну насолоду.

Таким чином, в процесі трудового навчання учитель озброює учнів не лише політехнічними, але і естетичними знаннями, уміннями і навичками творчої діяльності, розкриває перед ними естетичні властивості праці, вчить в процесі праці створювати красу, формує уміння любити і берегти її, виховує погляди на працю як на творчість.

Естетичне виховання молодших школярів, яке спрямовує на формування в учнів культури трудових дій, допомагає учням не лише відчувати красу процесу праці дорослих, але і глибше цінувати прояви уміння в своїй праці.

Список використаних джерел

1. Безена І. М. Соціокультурні аспекти самоактуалізації особистості школяра в контексті структурних змін в освіті/ І.М. Безена // Філософія і політологія в контексті сучасної культури: науковий Дніпропетровський національний університет, 2016, Випуск 2(11), ISSN 23124342 – С. 24-31.
2. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: К.: Видавництво А.С.К., 2004. - 192с.
3. <http://www.novapedahohika.com/noloms-803-5.html>

Андрєєва Галина, Павленко Людмила

*студентки 448 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Науковий керівник: *Рехтета Л. О., доктор філософії у галузі освіти,
доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ТА ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

На сьогоднішній день фізичний розвиток та формування здорового способу життя молодших школярів є актуальною проблемою. На цю тему написані праці відомих педагогів: В. Бехтерева, В. Белова, С. Боткіна, Ф. Василюка, І. Гундарова, Ж. Ламетри, В. Лищука, Ю. Лісіцина, Н. Напівніна, Г. Царегородцева, І. Бежа, М. Мухіна, В. Риндак, Т. Челпаченко, В. Шахненко та багатьох інших. Формування здорового способу життя молодших школярів з педагогічного досвіду В. Сухомлинського досліджують В. Бабич, Н. Безлюдна, В. Горащук, Л. Носенко, Г. Шевченко та ін.

Здоров'я – стан живого організму, при якому організм у цілому і всі органи здатні виконувати свої життєві функції. В «Енциклопедії освіти» здоров'я визначається як «динамічний стан організму, який характеризується високим енергетичним потенціалом, оптимальними адаптаційними реакціями на зміни довкілля, що забезпечує гармонійний фізичний, психоемоційний і соціальний розвиток особистості, її активне довголіття, повноцінне життя, ефективну протидію захворюванням» [1].

Здоровий спосіб життя – це спосіб життєдіяльності людини, метою якого є формування, збереження і зміцнення здоров'я.

Виділено чотири основні взаємозалежні складові:

- фізична;
- психічна;
- соціальна;
- духовна складові здоров'я [2].

Вагомою характеристикою фізичної складової здоров'я є рівень фізичного розвитку індивіда, стан пульсу, температури тіла, частоти дихання, спроможність людини ефективно виконувати певні дії, пристосовуватись до змін навколишнього середовища, ефективно протидіяти хвороботворним чинникам.

Дуже важливою є психічна складова здоров'я, яка визначає розвиток людини як особистості, забезпечує її душевне благополуччя і розкривається

через розвиток основних функцій психіки людини, відбувається за допомогою відчуттів, сприйняття, уваги, пам'яті, мислення, уяви, мовлення. Добре самопочуття, відсутність захворювань сприяють веселому оптимістичному настрою, прагненню до продуктивного, насиченого життя.

Соціальна складова здоров'я проявляється через взаємодію людини із соціальним середовищем, через ототожнення особи з певними соціальними групами (сім'я, родина, клас, громада, професійна спільнота тощо). Відповідний соціальний статус людини дозволяє створювати оптимальні для формування, збереження і зміцнення здоров'я умови, суттєво позначається на її емоційному благополуччі.

Духовна складова здоров'я є певною вершиною, яка складає все найкраще в людині, завдяки чому людський індивід стає особистістю і розкривається через поєднання вироблення певних правил культури поведінки, спілкування і мовлення у взаємодії з рідними, близькими і незнайомими людьми.

Хороше майбутнє людини значною мірою залежить від стану всіх складових здоров'я (фізична, соціальна, психічна, духовна), від вміння берегти здоров'я і життя за будь-яких життєвих ситуацій[2].

На основі цього можна стверджувати, що завдання сучасної школи та сім'ї – сформувати у дітей потребу цінувати власне здоров'я і життя як найвищу індивідуальну та соціальну цінність.

Основними шляхами формування здорового способу життя у молодших школярів є виховання у сім'ї та навчальний процес у школі. Особливості способу та стилю життя сімей, існуючі в сім'ях традиції про дотримання принципів здорового способу життя, погляди батьків щодо виховання дітей, їх ставлення до здоров'я є дієвими чинниками мікросоціуму сім'ї, що значною мірою впливають на формування дитячого здоров'я.

Школа має забезпечувати засвоєння учнями комплексу конкретних знань про здоровий спосіб життя, зокрема, про прості та дійові заходи протидії організму інфекціям; значення гігієни, дотримання чистоти, правильного харчування для здоров'я людини; необхідність вакцинації для профілактики хвороб, про правильну поставу учнів, гігієну їх опорно-рухового апарату, органів слуху та зору. Важливим напрямом педагогічної діяльності має бути також і навчання учнів гігієни розумової праці з метою уникнення перевантажень [2].

Важливу роль у цьому відіграє предмет «Основи здоров'я», уроки фізичної культури, у процесі вивчення яких учні повинні отримати необхідний обсяг знань і практичних навичок щодо ведення такого способу життя, який би

в повній мірі забезпечував збереження здоров'я.

Отже, фізичний розвиток та формування здорового способу життя молодших школярів значною мірою залежить від виховання в сім'ї та навчального процесу у школі, адже з самого дитинства потрібно сформувати у дітей потребу цінувати власне здоров'я і життя як найвищу індивідуальну та соціальну цінність.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія освіти: АПН України. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Полулях А. Формування здорового способу життя школярів засобами фізичного виховання в умовах ступеневої освіти // Фізичне виховання в школі. – 2002. – №4. – С.38.

Дмитренко Анна, Русавська Наталія,

студентки 458 групи факультету дошкільної та початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Науковий керівник: *Рехтета Л. О., доктор філософії у галузі освіти, доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Здоров'я – це не лише відсутність хвороби, а й фізична, соціальна, психологічна гармонія людини, доброзичливе, спокійне відношення з людьми, з природою, з самим собою.

Питання формування здоров'язбережувальної компетентності в системі вітчизняної освіти розкривають П. Матвієнко, М. Малашенко, Н. Москаленко, С. Крамаренко, А. Ляшенко, В. Ільченко. Науковці загострюють увагу на проблемі зміцнення здоров'я школярів, вказують на окремі кроки у вирішенні цієї проблеми.

Розвиток ідей здорового способу життя вимагає визначення основних його компонентів. Більшість науковців і практиків вважають, що здоровий спосіб життя включає трудову діяльність, оптимальний руховий режим, відмову від шкідливих звичок, особисту гігієну, загартування, раціональне харчування та режим дня.

Розглянемо шляхи формування здорового способу життя молодших школярів.

Фізичне виховання – це органічна частина загального процесу виховання, соціально-педагогічний процес, спрямований на зміцнення здоров'я,

гармонійний розвиток форм і функцій людського організму.

Основні засоби фізичного виховання – виконання фізичних вправ, загартування організму, гігієна праці та побуту.

Фізичну культуру школяра слід розглядати не тільки як заняття руховими вправами і процедурами загартування. Поняття «фізична культура» включає ще і широкий коло розумінь, які відносяться до занять про правильний режим раціонального харчування, дотримання правил гігієни, вироблення корисних звичок. Можна сказати, що фізична культура школяра – це принцип його відношення до свого здоров'я, до розвитку і збереженню можливостей свого організму. На основі цього принципу будується повсякденне життя учнів, в якому фізична культура являється складовою частиною загальної культури.

Такі задачі фізичної культури закладені в шкільній навчальній програмі. В ній ставиться завдання виховувати навички культури поведінки, а також формувати у школярів поняття про те, що турбота людини про своє здоров'я, фізичний розвиток і підготовленість є не тільки його особистою справою, але і сприяє вивченню школярами теоретичних знань із фізичної культури, фізіології та гігієни.

Правильне фізичне виховання великою мірою сприяє повноцінному психічному розвитку дитини та вдосконаленню її рухових функцій. Організм всебічно розвивається, якщо систематично зазнає дії різноманітних фізичних навантажень, зокрема фізичних вправ.

Згідно з «Положенням про фізичне виховання учнів загальноосвітньої школи», система занять школярів фізкультурою і спортом включає такі пов'язані між собою форми:

- уроки фізичної культури;
- фізкультурно-оздоровчі заходи протягом шкільного дня (гімнастика перед уроками, фізкультурні хвилинки під час уроків, ігри й фізичні вправи на перервах і в режимі продовженого дня);
- позакласна спортивно-масова робота (заняття в гуртках фізичної культури і спортивних секціях, спортивні змагання);
- позашкільна спортивно-масова робота та фізкультурно-оздоровчі заходи за місцем проживання учнів (заняття в дитячо-юнацьких спортивних школах, туристичних гуртках і т.д.);
- самостійні заняття учнів фізичними вправами вдома, на пришкільних і дворових майданчиках, стадіонах та інше.

Отже, здоров'я – це найвища людська цінність. Це найважливіший фактор працездатності і гармонійного розвитку людського, а особливо дитячого

організму.

Систематичні заняття фізкультурою позитивно впливають на розвиток учнів в школі та сім'ї, спонукають їх дотримуватися правильного режиму і вимог гігієни.

Список використаних джерел

1. Малашенко М. П. Шляхи реалізації здоров'язбережувальних освітніх технологій у початковій школі / М. П. Малашенко // Основи здоров'я. – 2012. – №2. – С. 8-10.
2. Рехтета Л. О. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховному процесі / Л. О. Рехтета // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. – Чернігів : ЧНПУ, 2017. – №143. – С. 308-312.

Маткєєва Ірина, Ліптуга Володимир,

студентки 258 групи факультету дошкільної та початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Науковий керівник: Рехтета Л. О., доктор філософії у галузі освіти,

доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Здоров'я людини завжди розглядалось як одна з найвищих цінностей суспільства, що становить основу економічного та духовного розвитку держави. Здоров'я – це єдиний засіб, який дає людині можливість досягти високої мети – реалізації всіх закладених у ній від народження талантів і здібностей.

Питання формування та виховання потреб у здоровому способі життя дітей відбито у працях А. Алчевської, С. Боткіна, Г. Ващенко, Д. Локка, І. Мечникова, М. Пирогова, С. Русової, К. Ушинського. Здоров'язберігаючому вихованню присвячені наукові доробки вітчизняних та зарубіжних філософів, медиків та психологів (М. Амосов, Г. Апанасенко, Є. Бойченко, К. Бондаревська, Г. Борисов, І. Брехман, О. Ващенко, М. Віленський, ін.).

Як засвідчують результати досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців Б. Ананьєва, Л. Божович, Л. Виготського, Г. Костюка, С. Кондратюка молодший шкільний вік є сприятливим періодом для набуття життєвих умінь та навичок, що в свою чергу визначає завдання сучасної школи – сформувати в учнів потребу цінувати своє здоров'я та життя як найвищу індивідуальну та суспільну цінність. Результат буде значно успішнішим при створенні та реалізації наступних педагогічних умов:

– робота з батьками з метою підвищення їх компетентності в питаннях щодо здорового способу життя та покращення соціальнопедагогічних умов забезпечення збереження та зміцнення здоров'я дітей та їх гармонійного розвитку;

– формування у школярів комплексу знань та конкретних навичок здорового способу життя;

– активізація участі батьків у спільній діяльності дітей та дорослих при формуванні здорового способу життя;

– створення предметно-розвиваючого середовища, здатного розвивати особистість молодшого школяра;

– систематичність, безперервність та послідовність навчання та виховання молодших школярів у процесі формування здорового способу життя;

– зміна різних видів діяльності в режимі дня кожного молодшого школяра;

– виховання у школярів негативного ставлення до антисоціальних проявів: тютюнопаління, алкоголізм, наркоманія;

– організація навчально-виховного процесу та оздоровчої роботи у навчальний та позаурочний час із залученням вчителів початкових класів та батьків.

На думку А. Антонової та Н. Поліщук, структура здоров'язбережувальної компетентності повинна містити низку життєвих навичок, що сприяють формуванню здорового способу життя [1, с.27-31]:

1. Життєві навички, що сприяють фізичному здоров'ю:

- навички раціонального харчування;
- навички рухової активності;
- санітарно-гігієнічні навички;

2. Життєві навички, що сприяють соціальному здоров'ю:

- навички ефективного спілкування;
- навички співчуття;
- навички розв'язування конфліктів;
- навички спільної діяльності та співробітництва;

3. Життєві навички, що сприяють духовному та психічному здоров'ю:

- самоусвідомлення та самооцінка;
- навички самоконтролю;
- мотивація успіху та тренування волі;
- аналіз проблем і прийняття рішень;

Погоджуюсь з думкою С. Попова що в поняття здоровий спосіб життя

входять наступні складові [4, с.103]:

1. Раціональне харчування.
2. Фізична культура.
3. Загальна гігієна організму.
4. Загартування.
5. Відмова від шкідливих звичок.

Педагоги початкових класів в освітньому процесі повинні сформувати основні уміння та навички, навчити дитину робити вибір, що не зашкодить її здоров'ю та життю в цілому, сформувати уміння і навички в учнів молодших класів правильного загартовування організму. Важливо з самого дитинства сформувати основні уміння, навички та звички здорового способу життя, які з часом перетворюються у важливу складову загальної культури людини і цим самим вплинуть на формування здорового способу життя суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Антонова О.Є. Здоров'язберігаюча компетентність особистості як наукова проблема (аналіз поняття) / Полісся, 2011. – С.27-31.
2. Мазуренко Л. Формування навичок здорового способу життя у молодших школярів в позакласний час / Л Мазуренко. – К. :Шк. Світ, 2008. – 128 с.
3. Поліщук В. П. ВІЛ/СНІД та формування здорового способу життя: навч. посіб. / В. П. Поліщук, О. В. Молчанець, Г. В. Коротєєва. – К. : 2008. – 175 с.
4. Попов С. В. Валеология в школе и дома (О физическом благополучии школьников). – СПб, 1997. – 256 с.

Ковальчук Ольга, Маринець Світлана,

студентки 448 групи факультету дошкільної та початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Науковий керівник: *Рехтета Л. О., доктор філософії у галузі освіти, доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Формування здорового способу життя школярів є предметом пильної уваги вчених науковців. Це питання досліджували О.Вакуленко, Ю.Гавриленко, О.Дубогай, С.Жупанін, С.Лапаєнко, О.Мельник, С.Свириденко, А.Турчак, які розглядали питання змісту, форм і методів виховання здорового способу життя учнів у навчально-виховному процесі школи, в позаурочній і позашкільній роботі з дітьми та молоддю тощо. [4]

До чинників, які негативно впливають на здоров'я школярів, вчені (Е. Вайнер, К. Іванова, А. Куликов) відносять перевантаження дітей навчальними

заняттями, авторитарний стиль взаємин педагога і учнів, недостатнє врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей у навчанні та вихованні, гіподинамію та ін. У сучасних умовах розвитку вітчизняної школи стає очевидним, що успішне вирішення проблеми збереження та зміцнення здоров'я учнів багато в чому залежить від спільних зусиль батьків і вчителів [3].

До науково-педагогічних аспектів збереження та зміцнення здоров'я школярів, включають положення про здоров'я людини. Під здоров'ям людини розуміємо врівноважений стан організму, який характеризується його оптимальним функціонуванням на фізичному, психічному і моральному рівнях [1]. Здоров'я представляє особистісну і суспільну цінність, а здоровий спосіб життя виражається через спосіб життєдіяльності людини, який сприяє ефективному виконанню людиною своїх функцій. в оптимальних для здоров'я умовах.

Тому навчально-виховний процес в загальноосвітній школі І ступеню проходить з урахуванням пізнавальних і вікових можливостей, потреб учнів, визначає зміст загальної початкової освіти, спрямовує його на формування і розвиток духовно-моральних та інтелектуальних цінностей молодших школярів. Наскільки успішно будуть сформовані й закріплені в свідомості учнів навички здорового способу життя, залежить його подальший розвиток

Наші дослідження дають підстави стверджувати, що результат буде значно успішнішим при створенні та реалізації наступних педагогічних умов:

- робота з батьками з метою підвищення їх компетентності в питаннях щодо здорового способу життя та покращення соціально-педагогічних умов забезпечення збереження та зміцнення здоров'я дітей та їх гармонійного розвитку;

- формування у школярів комплексу знань та конкретних навичок здорового способу життя;

- активізація участі батьків у спільній діяльності дітей та дорослих при формуванні здорового способу життя;

- створення предметно-розвиваючого середовища, здатного розвивати особистість молодшого школяра;

- систематичність, безперервність та послідовність навчання та виховання молодших школярів у процесі формування здорового способу життя;

- зміна різних видів діяльності в режимі дня кожного молодшого школяра;

- виховання у школярів негативного ставлення до антисоціальних проявів: тютюнопаління, алкоголізм, наркоманія;

- демонстрація власної поведінки, скерованої на самозбереження здоров'я та здорового способу життя;
- спеціальна підготовка кадрів у навчальних закладах та системі післядипломної педагогічно освіти;
- наявність творчих здібностей педагога по формуванню розвиваючих цілей та завдань навчання та виховання в області здоров'я;
- організація навчально-виховного процесу та оздоровчої роботи у навчальний та позаурочний час із залученням вчителів початкових класів, батьків та медичних працівників.

Дотриманні всіх цих умов здорового способу життя створює великі можливості для зміцнення та підтримки здоров'я, для збереження працездатності та фізичної активності.

Стереотип поведінки людини в повсякденному житті з точки зору гігієни харчування, режиму, рухової активності тощо виробляється на основі аргументованих знань, які й є мотивацією здорового способу життя

Окрім того, формування навичок здорового способу життя дітей молодшого шкільного віку залежить від соціального середовища, в якому вони знаходяться – це сім'я та школа. Тому як від батьків, так і від педагогів залежить, яким буде здоров'я дитини в майбутньому. Саме у молодшому шкільному віці закладається майбутній потенціал здоров'я дорослої людини.

Педагоги початкових класів під час освітнього процесу повинні сформувати основні уміння та навички, навчити дитину робити вибір, що не зашкодить її здоров'ю та життю в цілому, сформувати уміння і навички в учнів молодших класів правильного загартовування організму.

Важливо з самого дитинства сформувати основні уміння, навички та звички здорового способу життя, які з часом перетворюються у важливу складову загальної культури людини і цим самим вплинуть на формування здорового способу життя суспільства в цілому.

Список використаних джерел

1. Бондар Т. С. Здоров'я школярів: практичні матеріали для повсякденної роботи педагога. – Упоряд. Т.С. Бондар. – Х.: Веста, 2009. – 192 с
2. Качур Б. М. Особливості формування навичок здорового способу життя в учнів молодших класів [Текст] / Качур Б. М., Шеян М. О. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. - 2015 - №35 - С.78-80
3. Височан Л. Формування основ здорового способу життя в учнів молодших класів/ [Текст] / Л. Височан // Гірська школа українських Карпат - 2015 - №12-13 - С.241-243
4. Халло О. Є. Формування здорового способу життя учнів початкової школи [Електронний ресурс]. Режим доступу - [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/pspo_2013_39\(4\)_48.pdf](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/pspo_2013_39(4)_48.pdf)

Мартінова Ольга, Загоруйко Ольга,

*студентки 448 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Науковий керівник: *Рехтета Л. О., доктор філософії у галузі освіти,
доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

За останні роки проблема збереження здоров'я дітей молодшого шкільного віку, їх оздоровлення та профілактика найбільш розповсюджених «шкільних» хвороб є предметом фундаментальних наукових досліджень. Значення фізичного виховання у формуванні соціально активної особистості вивчали фахівці у галузі педагогіки, фізичної культури і спорту.

Можна сказати, що фізична культура школяра – це принцип його відношення до свого здоров'я, до розвитку і збереженню можливостей свого організму. На основі цього принципу будується повсякденне життя учнів, в якому фізична культура являється складовою частиною загальної культури.

В програмі ставиться завдання виховувати навички культури поведінки, а також формувати у школярів поняття про те, що турбота людини про своє здоров'я, фізичний розвиток і підготовленість є не тільки його особистою справою, але і сприяє вивченню школярами теоретичних знань із фізичної культури, фізіології та гігієни[1].

Принцип всебічного і гармонійного розвитку організму передбачає забезпечення планомірного й цілеспрямованого розвитку всіх його органів та систем і фізичних якостей.

Правильне фізичне виховання багато в чому сприяє повноцінному психічному розвитку дитини та вдосконаленню її рухових функцій.

Організм всебічно розвивається, якщо систематично зазнає дії різноманітних фізичних навантажень, зокрема фізичних вправ. Відомо, що в організмі є понад 630 м'язів і 230 суглобів. Їхнє нормальне функціонування передбачає інтенсивне і систематичне навантаження кожного з них. Однак у виконанні певної вправи бере участь лише обмежена кількість м'язів і суглобів. Тому для оптимального фізичного розвитку необхідно використовувати комплекс різноманітних вправ, які б забезпечували функціонування всіх м'язів і суглобів.

Чим більше м'язів бере участь у виконанні конкретної фізичної вправи, тим істотніші фізіологічні (в органах) і біохімічні (в клітинах) зрушення

відбуваються в організмі, тим ефективніший їхній вплив на всебічний фізичний розвиток дитини [1].

Систематичні заняття фізичними вправами позитивно впливають на розвиток учнів в школі та сім'ї, спонукають їх дотримуватися правильного режиму і вимог гігієни.

Уроки фізичної культури є основною формою фізичного виховання учнів. Вони обов'язкові для всіх школярів (за винятком тих, хто за станом здоров'я віднесений до спеціальної медичної групи). Уроки повинні активно сприяти успішному здійсненню позакласної і позашкільної роботи з фізичного виховання, формуванню в учнів інтересу і звички до занять фізичними вправами в повсякденному житті. Необхідно підвищувати вплив уроків фізкультури на вдосконалення інших форм фізичного виховання. Відомо, що навіть при якісному проведенні уроків їх безпосередній вплив на фізичний розвиток учнів недостатній. Науковими дослідженнями встановлено, що урок фізкультури забезпечує в середньому лише 11% гігієнічної норми рухової активності школяра. У зв'язку з цим, необхідно збагачувати і правильно поєднувати різні форми фізичного виховання учнів і фізкультурно-оздоровчої роботи [1].

Гімнастика проходить в школі протягом 20 хвилин перед початком уроків. Це сприяє вирішенню конкретних освітніх та організаційних цілей. На відміну від ранкової гімнастики, гімнастики до уроків, є деякі обмеження (виконується в шкільній формі). Однак все це не применшує його властивостей з розвитку фізичної культури учнів. Не секрет, що для більшості учнів середніх шкіл, ранкові вправи вдома не є обов'язковим.

Фізкультхвилинки під час уроків сприяють підвищенню розумової й фізичної працездатності учнів. Видатний російський вчений-педагог К.Д. Ушинський зазначив: «Дайте дитині трохи порухатися, і вона знову подарує вам 10 хвилин уваги, а десять хвилин жвавої уваги, якщо ви зуміли їх використати, дадуть вам більше, ніж цілий тиждень напівсонних занять» [2].

У зв'язку з цим вчені рекомендують відводити на кожному уроці, особливо третьому і наступних, 1-2 хв. для проведення фізкультхвилинки. Перед її початком провітрюється класна кімната. Потім під керівництвом учителя учні виконують ряд фізичних вправ. Особлива увага приділяється тим вправам, які допомагають запобігти негативному впливу сидячого способу життя на фізичний розвиток дитини (порушенню постави і деформації будови тіла), сприяють більшому насиченню організму киснем [3].

Перерви мають проводитися на свіжому повітрі і взимку. При цьому

дітям слід постійно рухатись, а вправи виконувати більш інтенсивно. Бажано, щоб усі фізкультурно-оздоровчі засоби на великих перервах здійснювалися в ігровій, а якщо рівень підготовленості учнів приблизно однаковий, то і в змагальній формі. На перервах потрібно організовувати тільки вже засвоєні учнями ігри чи рухові дії.

Отже, щоденне проведення в школі гімнастики перед заняттями, фізкультхвилинок і рухливих перерв сприяє підвищенню не тільки фізичної, а й розумової працездатності учнів.

Список використаних джерел

1. Борисенко А., Цвек С. Руховий режим учнів початкових класів: Навчально-методичний посібник. – К.: Радянська школа, 1989. – 190 с.
2. Полулях А. Формування здорового способу життя школярів засобами фізичного виховання в умовах ступеневої освіти //Фізичне виховання в школі. – 2002. - №4. – С. 35 – 38.
3. Рехтета Л.О. Підготовка майбутнього вчителя початкової школи до використання здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховному процесі: Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка. – Чернігів: ЧНПУ, 2017. – 380 с.

Громова Катерина,

*студентка 458 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Науковий керівник: *Авраменко К. Б., доктор філософії у галузі освіти,
доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

МАТЕМАТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

На сучасному етапі розвитку суспільства, на шляху інтеграції України до Європейського простору, переході до ринкової економіки, що характеризується стрімким зростанням обсягу наукової інформації і високоінтелектуальними технологіями виробництва, демократичне суспільство вимагає від школи значних змін у підготовці школярів до життя.

Останнім часом у математиці як науці відбулись кардинальні зміни. Математичний апарат став більш різноманітним і гнучким. Математичні моделі явищ природи, технічних і економічних процесів стали більш повноцінними, точніше та глибше відображають природу речей. Тому шкільна математична освіта має бути орієнтована на виховання предметного мислення, яке в своєму розвинутому вигляді означає здатність створювати математичні структури, вміння аналізувати їх властивості, а також інтерпретувати результати аналізу.

Головна мета вчителя – сформувати в учнів вміння бачити й застосовувати математику в реальному житті; розуміти зміст і метод математичного моделювання, вміння будувати математичну модель, досліджувати її методами математики, інтерпретувати отримані результати, мати високий рівень математичної грамотності.

Таким чином, нова українська школа повинна готувати учнів до повноцінного життя в світі високих технологій. Вона має ефективно допомогти школяреві розкрити та розвинути особистісний потенціал, сформувати стійкі компетентності, що необхідні при досягненні життєвого успіху.

На вимогу сьогодення використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій потребує кожна сфера діяльності людини, тому і актуальним є перехід від знаннєвого до компетентнісного підходу у навчанні, формування нового змісту освіти та створення сучасного освітнього середовища, де кінцевим результатом навчання математики є сформовані предметні та ключові компетентності учнів. Компетентність – інтегрована здатність особистості, набута у процесі навчання, що охоплює: знання, вміння, навички, досвід, цінності та ставлення, які можуть цілісно реалізуватися на

практиці.

Відповідно до концепції Нової української школи, математична компетентність (грамотність) молодшого школяра передбачає наступне:

Уміння: оперувати числовою інформацією, геометричними об'єктами на площині та в просторі; встановлювати відношення між реальними об'єктами навколишньої дійсності (природними, культурними, технічними тощо); розв'язувати задачі, зокрема практичного змісту; будувати і досліджувати найпростіші математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ, інтерпретувати та оцінювати результати; прогнозувати в контексті навчальних та практичних задач; використовувати математичні методи в життєвих ситуаціях.

Ставлення: усвідомлення значення математики для повноцінного життя сучасному суспільству, розвитку технологічного, економічного й оборонного потенціалу держави, успішного вивчення інших дисциплін.

Отже, математична компетентність визначається рівнями навчальних досягнень, для яких суттєвим є набуття математичних умінь.

Михайленко Наталія,

студентки 748 групи факультету дошкільної та початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Науковий керівник: *Авраменко К. Б., доктор філософії у галузі освіти, доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

РЕАЛІЗАЦІЯ ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ

На сьогодні в Україні триває процес реформування освітньої системи, спрямований на розвиток та набуття особистістю якісних здатностей, приведення вітчизняних критеріїв та стандартів освіти у відповідність до європейських вимог. Презентованість використання поняття «компетентнісний підхід» у нормативно-правових і концептуальних документах, у наукових розвідках вітчизняних і зарубіжних педагогів свідчить, що цей підхід стає реалією сучасної освіти та активно реалізується в навчально-виховному процесі, оскільки вирішення завдань сучасної школи потребує істотного посилення самостійної й продуктивної діяльності тих, хто навчається, розвитку їхніх особистісних якостей і творчих здібностей.

Компетентнісний підхід у системі освіти є предметом наукового дослідження В. Байденка, Н. Бібік, В. Болотова, Г. Гаврищак, Г. Головань,

І. Зимньої, О. Овчарук, О. Пометун, С. Трубачова, О. Хуторського та ін.

На думку вчених, компетентнісний підхід у всіх аспектах найглибше відображає процес модернізації вищої освіти як у всіх європейських країнах, так і в Україні зокрема. Як зазначає О. Овчарук: «Нинішня освіта повинна формувати у молоді уміння оперувати новими технологіями та знаннями, бути готовими змінюватися та пристосовуватися до нових потреб ринку праці, оперувати і управляти інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, навчатися упродовж життя. Україну, як європейську країну, не можуть оминати всі вищеназвані процеси» [6, с. 16].

Формування математичної компетентності полягає у засвоєнні понять і навчанні не окремих розумових операцій у випадковому, стихійному порядку, а системі дій, створенні постійного розвивального математичного середовища, завдяки якому учень, аналізуючи, порівнюючи, синтезуючи, узагальнюючи, конкретизуючи фактичний матеріал, отримує з нього інформацію і може застосувати навчальний досвід на практиці та в інших сферах.

Особистісно орієнтована система навчання дозволяє розглядати сучасний урок математики в початковій школі як результат взаємодії двох аспектів:

- методичного, який стосується побудови системи навчальних завдань – ланцюжка вправ, що природно приводять учня до «відкриття» нового поняття чи способу дії, полегшують його усвідомлення і засвоєння, дозволяють формувати математичні компетентності;

- психолого-дидактичного, що безпосередньо пов'язуються з організацією навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів за допомогою ефективного використання навчальних технологій.

Особливе місце під час взаємодії методичного та психолого-дидактичного аспектів уроку математики посідає цілепокладання. Воно має пронизувати весь процес навчання на уроці та виконувати функції мотивації діяльності учнів. Організація цілепокладання включає діяльність школяра, діяльність учителя та їхню спільну діяльність, оскільки неможливо реалізувати нові освітні цілі, якщо учень пасивно засвоює навчальний матеріал. Необхідно спрямовувати його навчально-пізнавальну діяльність до самостійного пошуку, в процесі якого здобувається досвід цілепокладання, рефлексивної самоорганізації і самооцінки, досвід комунікативної взаємодії.

Метою навчання математики в початковій школі є формування у молодших школярів загальнопредметних (ключових) та спеціальних (математичних) компетентностей. До математичних компетентностей належать уміння виконувати усні та письмові обчислення, розв'язувати сюжетні задачі,

робити найпростіші геометричні побудови, обчислювати площу прямокутника та периметр многокутників, розв'язувати рівняння, користуватися математичною термінологією тощо.

Загальна мета навчання математики в початковій школі має впливати на навчальну, виховну і розвивальну цілі кожного уроку.

Навчальна мета визначається з урахуванням місця даного уроку в системі уроків у межах засвоєння певної теми. Використовуються формулювання: розкрити, ознайомити, закріпити, сформувати вміння, навчити оцінювати свою діяльність, які потім впливатимуть на вибір методів, засобів і форм навчання.

Крім навчальних цілей до уроку слід формулювати цілі виховання та розвитку. Виховні цілі на уроках математики доцільно пов'язувати з особливостями математичної науки та спрямувати на формування гуманних почуттів у дітей, їхнього позитивного ставлення до навколишньої дійсності.

Розвивальні цілі уроків визначаються відповідно до конкретного навчального матеріалу, з урахуванням вимог програми формування загальнонавчальних умінь і навичок в учнів початкової школи, що безпосередньо пов'язана з розвитком ключових компетентностей молодших школярів.

Формулюючи розвивальну мету уроку математики, доцільно передбачати: розвиток сприймання, уваги, пам'яті, логічного мислення, формування прийомів розумових дій (порівняння, аналізу, синтезу, абстрагування, класифікації, узагальнення), розвиток математичного мовлення.

Сучасний урок математики в психолого-дидактичному аспекті слід розуміти як такий, що передбачає організацію навчальної діяльності учнів, націлену на успіх за рахунок їхньої власної активності. Організація повноцінної розумової навчально-пізнавальної діяльності учнів, для максимального забезпечення їхньої активності, стає можливою завдяки доцільному використанню різних навчальних технологій. Серед них:

- технологія організації навчального співробітництва (побудова навчання на основі активної взаємодії всіх учасників навчального процесу, де вчитель і учні виступають партнерами);
- технологія формування загальнонавчальних умінь і навичок молодших школярів (формування умінь самостійно здобувати знання, щоб успішно просуватися на всіх етапах навчальної діяльності);
- технологія диференційованого навчання (включення молодших школярів у навчальну діяльність відповідно до актуального рівня готовності і зони найближчого розвитку);

- технологія організації навчальної проектної діяльності (самостійна пошуково-творча діяльність учнів, яка може бути як індивідуальною, так і груповою, у процесі якої дитина вчиться не тільки здобувати знання, а й застосовувати їх на практиці);

- ігрова навчальна технологія (побудова навчального процесу шляхом заохочення учня до навчання через участь у грі);

- технологія досягнення обов'язкових навчальних результатів (продуктивна організація навчання молодших школярів з метою досягнення цілей, що зазначені в Державному стандарті початкової загальної освіти).

Отже, головне завдання вчителя – розвиток здібностей і навичок учнів, підвищення престижу знань, формування математичних компетентностей, вміле використання випускниками початкової ланки набутих у процесі навчання вмінь і практичних навичок у подальшому навчанні та повсякденному житті. Вчитель повинен знайти шлях до особистості учнів через звернення до їх життєвого досвіду, через підбір задач прикладного змісту, через використання історичного матеріалу, що викликає інтерес учнів до предмета, формує у них певні компетентності.

Таким чином, одним із найважливіших чинників успішного запровадження компетентнісного підходу в навчанні математики є готовність до реалізації поставленої мети вчителя нової української школи.

Список використаних джерел

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / О. В. Овчарук // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. (під заг. ред. О. В. Овчарук.) – К. 2004. – 111 с.
2. Трубачева С. В. Умови реалізації компетентнісного підходу в навчальному процесі / С. В. Трубачева // К.: К.І.С., 2004. – С. 53-58.
3. Хоружа Л. Л. Компетентнісний підхід в освіті: ретроспективний погляд на розвиток ідеї / Л. Л. Хоружа // Педагогічна освіта : теорія і практика : збірник наукових праць – К. : КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2007. – № 7. – (Серія "Психологія. Педагогіка"). – 202 с.
4. Локшина О. І. Європейська довідкова система як інструмент запровадження компетентнісного підходу в освіту країн – членів Європейського Союзу / О. І. Локшина // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 1. – С. 131–142.
5. Рибалко Ю. В. Компетентнісний підхід у науково-педагогічній літературі / Ю. В. Рибалко // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2012. – Вип. 35. – С. 392.
6. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – С. 15-24.

Куракова Олена, Могилевська Оксана,
студентки 458 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського
Науковий керівник: *Авраменко К. Б., доктор філософії у галузі освіти,*
доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВОГО МЕТОДУ У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У зв'язку з переходом до навчання в школі з шести років підвищується інтерес до питань методики з різних предметів, у тому числі й математики. Комбінуючи різні прийоми, форми, засоби, властиві початковій ланці освіти, не слід забувати про досягнення вітчизняної педагогіки. Тому педагогам треба так збалансувати всі види навчальної діяльності дітей, щоб у них поступово зникла ця диспропорція, і поряд з ігровими розвивалися пізнавальні та соціальні мотиви учіння.

Досвідчені вчителі добре знають, яке велике значення має ігровий метод навчання. Однак більшість їх застосування гри на уроці розуміють буквально, що неправильно і потребує уточнення.

Ігровий метод полягає у наданні особливої форми пізнавальному завданню шляхом введення одного чи декількох елементів гри. Такими елементами можуть бути сюжет, форма діяльності учнів, настанова на виграш, на досягнення певної мети. На жаль, на більшості уроків ігровий елемент зводиться лише до настанов на виграш. Це пояснюється специфікою самого предмета, а також особливостями сприймання, мислення.

Ігровий сюжет можна ввести, вклавши завдання, запитання в уста казкових персонажів. В такий спосіб можна провести бесіду, організувати практичну діяльність дітей, сформулювати певні математичні поняття.

Так завдяки ігровому сюжету полегшується сприймання нового поняття, концентрується увага на його основних ознаках. Ігрові елементи допомагають усвідомити зміст бесіди, особливо на етапі закріплення вивченого. Справді, одна справа, коли вчитель просто дає завдання за підручником: виміряти довжину відрізків, визначити найдовший(найкоротший). Та зовсім по-іншому вони сприймуть це завдання, якщо супроводити його розповіддю: «В лісовій школі урок математики проводив Михайло Потапович. Звірята вчилися креслити і вимірювати відрізки...».

Інший вид ігрової ситуації – надання відповідної форми діяльності учнів, тобто введення елементів сюжетно-рольової гри. Її важливість у тому, що вона імітує діяльність дорослої людини. Засвоюючи різні математичні поняття, учні

увяляють себе учасниками певних подій, спеціалістами різних професій, навіть можуть виконувати «роль» числа, знака, арифметичної дії тощо. Залежно від дидактичної мети уроку, його змісту, індивідуальних особливостей дітей, їхнього розвитку до такої гри можна залучати одного учня, групу або клас. Вона доцільна тоді, коли треба практично показати дітям застосування набутих знань, як, наприклад, сюжетно – рольова гра «Знайди своє місце» у вивчені теми «Кількісна і порядкова лічба».

– Уявіть собі, що прийшли до кінотеатру, – звертається класовод. – Перед вами – його за (показує набірне полотно). Кожна кишенька – це стілець. Полічіть, скільки стільців у першому ряду тощо. (Через деякий час призначається інший контролер). Діти по черзі «перевіряють» квитки: інші учні стежать, чи правильно знайдено місце.

Другий варіант гри – діти одержують квитки у касі, називають ряд і місце, кладуть свої картки у кишеньки набірного полотна. Або: у кожного – картка із зображенням тварин. Кожна тварина глядач, а учень – контролер. Він повинен показати ряд і місце глядачеві. «купивши» квиток у касира, першокласник голосно називає числа і кладе картку із зображенням тварини у кишеньку набірного полотна.

Наступний ігровий елемент – настанова на виграш. У цьому разі завдання доцільно виконувати у формі змагання (Хто швидше? Хто більше? і т. д.) наприклад: «Назви предмет за певною ознакою». Гра призначена для того, щоб навчити дітей правильно вживати терміни, що позначають властивості предметів: колір, розмір, матеріал. Учасники мають швидко за вказаною ознакою назвати відповідний предмет. Скажімо, вчитель зазначає колір предмета – «червоний», а викликані учні називають по черзі: «червоний прапор, червоний помідор, червоне яблуко, червона сорочка» тощо. Виграє та команда, яка назве більше предметів. Швидкість – важлива вимога будь - якого змагання, але не вирішальна. Головне правильність результатів. Тому має значення форма, в якій вони оцінюються. Особливо тут не можна скупитися на схвальне слово. Однак цього не достатньо. Треба пояснити дітям і допущені помилки. Найдоцільніше скористатися методикою, що її запропонував Ш. Амонашвілі:

1. Доброзичливе ставлення до учня як до особистості.
2. Позитивне оцінювання його зусиль, спрямованих на розв'язування завдання(якщо навіть нема позитивного результату).
3. Конкретний аналіз утруднень школярів і допущених ними помилок.
4. Конкретні вказівки щодо поліпшення результату.

Вчитель оцінює дії учнів так: «У грі ти поведився добре, але поки що не все

зробив правильно. Наступного разу, я впевнена, ти зможеш виконати завдання краще, ніж сьогодні». Переможців слід відзначити зірочками, значками.

Отже, використовуючи ігрові ситуації на уроках математики слід дотримуватися таких вимог: ігрове завдання має збігатися за змістом із навчальним (ігровою є тільки форма його постановки); за змістом гра повинна відповідати дидактичній меті уроку; бути посильною для кожного учня; мати простий спосіб виготовлення і використання роздаткового матеріалу; правила гри прості і чітко сформульовані; підсумок – чіткий і справедливий; до гри потрібно залучати всіх учнів.

Склянова Юлія,

студентка 748 групи факультету дошкільної та початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Науковий керівник: *Авраменко К. Б., доктор філософії у галузі освіти,*

доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Дай мені рибку, і я буду їсти її весь день,

Навчи мене ловити рибку, і я буду їсти її протягом всього життя.

Східна народна мудрість

Школа – це живий організм, чуйно реагує на всі зміни, що відбуваються в соціальному, політичному та економічному житті країни. Одне з найголовніших завдань сучасної школи – навчити дітей самостійно вчитися. Ця вимога диктується об'єктивною реальністю: які б знання, і в якому б обсязі не отримували учні, ці знання мають незворотну тенденцію застарівати, відставати від потреб життя. Ось чому необхідно сформувати і розвинути у школярів вміння здобувати знання самостійно, здобувати їх з різних джерел інформації, володіти різноманітністю видів і прийомів навчання [6].

Пріоритетним напрямком державної політики в сучасній освіті є особистісна орієнтація. Сьогодні школа намагається повернутися до індивідуальності кожної дитини. Створюються умови для розвитку та реалізації її нахилів та здібностей. [5].

Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є проектна діяльність. Даний метод не є відкриттям нашого часу: він виник ще на початку ХХ століття в США. Джерела його виникнення пов'язані з ідеями гуманістичного напрямку у

філософії та освіти, з розробками американського філософа і педагога Джона Дьюї та його учня В. Килпатрика. Основна ідея методу: навчання на активній основі, через доцільну діяльність учня, пов'язуючи його з особистим інтересом саме в цьому знанні.

Метод проектів – один з найсучасніших способів навчання, він здатний захопити і педагога, і учнів. Даний вид діяльності дозволяє учням формувати вміння розглядати проблему в цілісності зв'язків і характеристик, а також встановлювати причинно-наслідкові зразки, шукати нові рішення, переносити знання з різних областей для вирішення проблеми.

Суть навчальних проектів – у функціонуванні системи дидактичних засобів (мети, змісту, методів тощо), якими здійснюється послідовне моделювання процесу розв'язування проблемних задач і ситуацій, що вимагають пошуків, досліджень, співпраці [2, с. 299].

Українська дидактика в останні роки збагатилася напрацюваннями з організації проектної діяльності учнів (І. Єрмаков, Г. Сазоненко, О. Онопрієнко, В. Тименко, А. Цимбалару та ін.), що сприяє впровадженню методів проектів у практику початкової освіти [3, с. 204].

Педагоги, використовуючи на своїх уроках навчальні проекти, позитивно відгукуються про ефективність застосування даної технології, тому що навіть найважчі уроки стають цікавішими та захопливими. Психологічна грамотність і компетентність учителя вкрай важливі для організації проектної діяльності учнів. Керівник повинен бути комунікабельним, емпатійним, толерантним. Педагогічна професія – одна з найбільш творчих. Від педагога очікують не тільки досконалого володіння предметом, який він викладає, а й володінням педагогічною психологією, мистецтвом акторської майстерності. Вчитель впливає на учнів яскравістю власної індивідуальності. Самоцінність особистості важлива у цій технології як в жодній іншій [4].

У сучасній школі можна виділити чотири основні напрями ефективного використання навчальних проектів:

- проект як метод навчання на уроці;
- проектні технології дистанційного навчання;
- для формування дослідницьких навичок школярів у позаурочній роботі;
- як метод організації дослідницької діяльності вчителя.

Метод проектів знаходить все більше поширення у системі освіти різних країн світу. Причини цього явища, як вважають дослідники, криються не тільки у сфері педагогіки, але й у сфері соціальної, а саме:

- необхідність навчити учнів здобувати знання самостійно,

використовуючи їх для вирішення нових пізнавальних і практичних задач;

- актуальність розвитку в учнів комунікативних навичок, умінь працювати в різноманітних групах, виконувати соціальні ролі (лідера, виконавця, посередника і т. ін.), долати конфліктні ситуації;

- значущість для діяльності людини умінь користуватися дослідницькими методами: збирати необхідну інформацію, аналізувати її з різних точок зору, висувати гіпотези, робити висновки.

Використання навчальних проектів у загальноосвітній школі I ступеня має свою специфіку: слід враховувати вікові та психологічні особливості учнів. Усі етапи проектної діяльності повинні ретельно контролюватися вчителями, оскільки і теоретичних, і практичних знань та вмінь у молодших школярів ще мало. Проекти для початкових класів у більшості випадків мають бути короткотривалі.

Залучення молодших школярів до навчальних проектів сприяє формуванню в них таких компетентностей:

- уміння працювати в колективі;
- уміння розділяти відповідальність;
- аналізувати результати діяльності;
- відчувати себе членом команди;
- навички аналітичного погляду на інформацію;
- здатність до адекватної самооцінки.

Проект – це індивідуальна, частіше групова або колективна діяльність школярів, яка спрямована на створення певного унікального кінцевого продукту. Проект розглядають як «п'ять П»: проблема, планування, пошук інформації, продукт, презентація.

Шосте «П» проекту – його портфоліо, тобто папка, у якій зібрані всі робочі матеріали (чернетки, плани, звіти тощо).

Основне завдання навчальних проектів – це озброєння молодших школярів інструментарієм для вирішення проблем, пошуку та досліджень у життєвих ситуаціях. Проект як форма «вимагає» оформлення результатів для пред'явлення його оточуючим. Відповідно виникає необхідність використовувати предметні навички як засіб реалізації проекту. Таким чином, проектна організація освітнього процесу задає умови для інтеграції предметного вмісту; розвитку користувальних навичок в інформаційних технологіях; формування комунікативних компетентностей. Завершеність проекту як реалізація задуму та як відчужений результат є механізмом формування в дитини здатності бачити власну дію збоку.

Проектна діяльність припускає послідовність відносно обмежених одних від одного завершених проектів. Великою перевагою проектної діяльності є вміння, які набувають учні, а саме: планувати свою роботу, попередньо прораховуючи можливі результати; використовувати багато джерел інформації; самостійно збирати і накопичувати матеріал; аналізувати, спів ставляти факти, аргументувати свою думку; приймати рішення; установлювати соціальні контакти (розподіляти обов'язки, взаємодіяти один з одним); створювати «кінцевий продукт» – матеріальний носій проектної діяльності (доповідь, реферат, фільм, календар, журнал, проспект, сценарій); підготувати цикл занять з тем, які цікавили б учнів початкових класів; представляти створене перед аудиторією; оцінювати себе та інших.

Особливості навчальних проектів молодших школярів:

- Робота у проекті розпочинається з чіткого формулювання мети проекту, завдань та планування дій.
- Найбільш важливою частиною плану є покрокова розробка проекту, в якій вказаний перелік конкретних дій з вказівкою виходів, термінів, відповідальних.
- Обирається форма проектної діяльності: індивідуальна, групова, колективна.
- Робота у проекті передбачає пошук інформації, яка потім буде оброблятися, систематизуватися, узагальнюватися, адаптуватися для подальшого використання.
- Результатом роботи над проектом є якийсь певний кінцевий продукт. Наприклад: газета, книга, листівка, виставка малюнків, колективне панно, твір, комп'ютерна презентація, стаття у газету, реклама, віртуальний музей, фотоальбом, збірка власних творів, вистава, свято, концерт, рольова гра, екскурсія, тематична міні-збірка, сценка, дослідницька робота тощо).
- Робота у проекті закінчується презентацією його кінцевого продукту.

В початковій школі навчальний проект спрямований на розвиток навичок співробітництва й ділового спілкування в колективі, тому передбачаються сполучення індивідуальної самостійної роботи із груповими заняттями, обговореннями дискусійних питань, наявності елементів дослідницької методики, направлений на створення учнями кінцевого продукту (результату) їх власної творчості. Така технологія для початківців цікава насамперед спробою зорієнтуватися на особистісні інтереси учня, будувати навчання на активній основі через діяльність дітей з певною метою, що вимагає використання дослідницьких та пошукових методик, творчості, роботи з

різними джерелами. Особистість молодшого школяра повинна навчитися адаптуватися в умовах, що змінюються, бачити проблеми, вміти аналізувати їх, знаходити шляхи розв'язання, вміти працювати з інформацією, бо це є неодмінною складовою навчання в середній та старшій школі.

Використання навчальних проектів у початковій школі дозволяє:

Учням – оволодіти значним арсеналом методів дослідження (аналіз літератури, пошук джерел інформації, збір та обробка даних, висунення гіпотез та методів їх вирішення тощо) [1].

Учителю – надати пріоритет різним видам самостійної діяльності учнів.

Отже, системне застосування навчальних проектів у початковій школі привчає учнів самостійно вчитися, критично мислити, але також планувати своє подальше життя.

Список використаних джерел

1. Використання проектної технології у початковій школі // http://allbest.ru/pedagogics/00224557_0.html//
2. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підручн. / О. Я. Савченко. – К.: Грамота. 2012. – 504 с.
3. Інформаційно-методичне забезпечення проектно-технологічної діяльності вчителя / Л. М. Забродська, О. В. Онопрієнко, А. Д. Цимбалару, Л. Л. Хоружа. – Х.: Основа, 2007. – 204 с.
4. Освітні технології. Навч.-метод. посібник // За ред. Пехоти О. – К.: А.С.К., 2002. – С. 148–150.
5. М. Чабайовська. Організація проектної діяльності молодших школярів у процесі проведення позаурочної роботи з літературного читання. «Початкова школа». – К.: «Преса України», 2014. – С. 4–5.
6. Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи. – Х.: Основа, 2008. – 171 с.

Гречиха Олена,

*студентка 748 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*
Науковий керівник: *Білявська Т. М., доктор філософії у галузі гуманітарних
наук, доцент Миколаївського національного університету імені
В. О. Сухомлинського*

КУЛЬТУРА ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ ЯК ПОКАЗНИК ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Традиційно науковці розглядають спілкування як базову категорію соціальної психології та визначають як взаємодію двох чи більше осіб з метою обміну пізнавальною, емоційно-оцінюючою та іншою інформацією. Наприкінці 60-х – на початку 70-х років ХХ століття в науковому обігу з'явилося поняття «педагогічне спілкування». Однак, варто наголосити, що «педагогічне спілкування», «професійно-педагогічне спілкування» стали предметом спеціальних наукових розвідок на межі 70-80-х років ХХ століття. Одними з перших особливості педагогічного спілкування почали вивчати О. Бодальов, В. Куніцина, С. Кондратьєв, В. Роздобудько та ін.

Не втратило це питання актуальності й у наш час, оскільки спостерігаємо тенденцію зміни функціональної структури впливу педагога на учня. Так, якщо протягом усієї історії людства в ній значно переважав інформаційний аспект, то сьогодні, у зв'язку з розвитком засобів масової комунікації, педагог втрачає вагому позицію як джерело нової інформації. У межах школи починає помітно переважати інший зміст ролі педагога. Зокрема педагога вважають як основним «провідником» у царині знань. У вищих навчальних закладах інформаційна функція викладача попри все зберігається на досить високому рівні. Однак з появою нових підручників, використанням комп'ютерних технологій навчання спілкування з викладачем також може втрачати своєї актуальності. Проте повинен активізуватися процес передачі учневі функцій самоконтролю, самоорганізації, самооцінки. У цьому контексті видається необхідним звернути увагу на рівень мовної культури учасників процесу спілкування.

Культура спілкування підпорядкована загальноприйнятим нормам літературної мови – орфоепічним, акцентологічним, лексичним, фразеологічним, морфологічним, синтаксичним. Культура мовленнєвої поведінки зумовлена доцільним вибором та організацією мовленнєвих засобів, які в кожній конкретній ситуації спілкування при дотриманні лінгвістичних і етичних норм дозволяють ефективно вирішувати комунікативні задачі. Однак,

кожний акт професійної комунікативної взаємодії вимагає нестандартної мовленнєвої поведінки, оскільки будується з урахуванням певних ситуацій спілкування, індивідуальності партнера, з яким відбувається спілкування, його емоційного стану, характеру відносин, які склалися між партнерами. Але науковці наголошують, що культура спілкування – це передусім грамотність побудови фраз, простота і зрозумілість викладу. Це полягає у вмінні дібрати потрібні слова, синтаксичні конструкції, активному використанні основних компонентів виразності усного мовлення – тону, динаміки звучання голосу, темпу, пауз, наголосів, інтонації, дикції. Безсумнівно, для успішності професійної діяльності вчителя необхідним є професійне володіння технікою мовлення.

Таким чином, мова професійного спілкування є соціальним варіантом сучасної української літературної мови, яку використовують у межах певного спеціальності, зокрема й педагогічної. Тут важлива роль у формуванні культури спілкування майбутнього вчителя належить мовній освіті, яку отримує майбутній фахівець. Однак варто наголосити, що сучасна мовна освіта не повинна обмежуватися тільки лінгвістичним компонентом (який є одним із найважливіших у культурі педагогічного спілкування), а охоплювати широкий профіль етнолінгвістичних, соціальних, літературних, історичних аспектів.

Список використаних джерел

1. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посіб. / Волкова Н. П. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 256 с.
2. Мацько Л. І. Культура української фахової мови : навч. посіб. / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 360 с.
3. Мусатов С. Психологічний вимір педагогічної комунікації / С. Мусатов // Психолого-педагогічні та культурологічні питання гуманізації освіти: зб. наук. статей. – Рівне : Вид. О. Зень, 2007. – С. 74–81.
4. Рашкевич Ю.М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія / Ю. М. Рашкевич. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 168 с.

Слобозян Інна,

*студентка 748 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Науковий керівник: *Білявська Т. М. , доктор філософії у галузі гуманітарних наук, доцент Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У сучасному інформаційному суспільстві проблема комунікації є однією з найважливіших. Зокрема, це питання є вкрай актуальним в освітній сфері, де постає необхідність забезпечити підготовку людини до життя в межах певних зв'язків, відносин, комунікативних можливостей. Одним із джерел розвитку комунікативних можливостей особистості є професійно-педагогічна комунікація як особливий тип активного взаємообміну інформацією у професійній педагогічній діяльності педагогів. Так, дослідниця в галузі професійно-педагогічної комунікації Н. Волкова дає таке визначення цього поняття. Професійно-педагогічна комунікація (лат. *communicatio* – зв'язок, повідомлення) – це система безпосередніх чи опосередкованих зв'язків, взаємодій педагога, що реалізуються за допомогою вербальних і невербальних засобів, зокрема засобів комп'ютерної комунікації з метою взаємообміну інформацією, моделювання й управління процесом комунікації, регулювання педагогічних відносин [1, с. 32].

Професійно-педагогічна комунікація реалізується як система найрізноманітніших безпосередніх та опосередкованих зв'язків суб'єктів комунікації. Особливістю безпосередніх зв'язків суб'єктів комунікації є прямі контакти: «учитель – учень», «учитель – група учнів», «учитель – колектив учнів», «учитель – учитель», «учитель – група вчителів», «учитель – колектив учителів», «учитель – представник адміністрації», «учитель – соціальний педагог (психолог, батьки учня, представники громадськості, суб'єкти управління освітою, випадкові суб'єкти)» та ін. [1].

Опосередковані зв'язки передбачають участь посередника як передавача інформації. Вони роз'єднані в часі й віддалені у просторі: комп'ютер («учитель – комп'ютер – учитель», «учитель – комп'ютер – учень», «учитель – комп'ютер» та ін.), листування, телефонні розмови суб'єктів як передавачів інформації та ін.

Провідним суб'єктом професійно-педагогічної комунікації в початковій школі є вчитель, комунікативна діяльність якого має бути спрямована на виконання соціального замовлення – формування гармонійно розвиненої особистості молодших школярів. Як учасник певного акту комунікації, він повинен закладати на початковому етапі основи навчання, виховання та сприяти розвитку особистості. У цьому контексті постає питання визначення комунікативної мети учителя. Тут важливо наголосити, що мета вчителя повинна полягати не тільки в досягненні взаєморозуміння у спілкуванні з молодшими школярами, а й в ініціюванні всебічного, гармонійного розвитку учнів. Цього педагог може досягти за умови сприйняття учня як індивідуальності. Сучасний учитель повинен брати до уваги динамічні зміни, що відбуваються в суспільстві, враховувати складність і неоднозначність процесів навчання, виховання та розвитку, вміти визначати перспективи взаємодії, надавати учням впевненість щодо можливості успішного оволодіння знаннями. Отже, відповідно до сучасних вимог суспільства вчитель має усвідомлювати, що головна відповідальність за процес комунікації покладена саме на нього як фахівця, який може і повинен знайти фахове розв'язання будь-якої комунікативної ситуації.

Список використаних джерел

1. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посіб. / Волкова Н. П. – К. : ВЦ «Академія», 2006. – 256 с.
2. Мусатов С. Психологічний вимір педагогічної комунікації / С. Мусатов // Психолого-педагогічні та культурологічні питання гуманізації освіти: зб. наук. статей. – Рівне : Вид. О. Зень, 2007. – С. 74–81.
3. Сімоненко М. В. Полікультурна компетентність майбутнього вчителя як стандарт освіти європейського виміру [Електронний ресурс] / М. В. Сімоненко. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/6_NITSB_2010/Pedagogica/58322.doc.htm.

Яковець Оксана,

*студентки 748 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*
Науковий керівник: *Січко І. О., доктор філософії у галузі освіти, доцент
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

Вплив навколишнього середовища на розвиток людини здавна був предметом вивчення і дослідження педагогічної науки. Так, ще Жан-Жак Руссо вбачав резерв виховання, навчання і розвитку дитини у тісному взаємозв'язку з природним середовищем. К. Ушинський писав про природу як про одного з наймогутніших "агентів виховання людини". Основною ідеєю педагогічної концепції А.Дістервега була природодоцільність виховання, навчання і розвитку дітей, А. Макаренко і В. Сухомлинський у своїх роботах зазначали, що навколишнє середовище має особливе виховне значення в розвитку зростаючої людини.

Термін "екологія" був запропонований в 1866 р. німецьким ботаніком Е. Геккелем як назва розділу біології, що вивчає взаємозв'язки організмів між собою і з навколишнім середовищем. Під взаємозв'язками розглядається вплив середовища на організми та вплив організмів на середовище, оскільки саме організми сформували сучасне навколишнє середовище.

Орієнтовно з середини ХХ ст. предмет вивчення екології значно розширився і трансформувався у зв'язку з посиленням впливу людини на природу. Зміст терміну "екологія" набув соціально-політичного й філософського аспектів, а екологія стала розглядатися як інтегрована "соціально-природнича" наука, в якій виділено такі основні напрями: біоекологія, геоекологія, техноекоелогія, глобальна екологія, екологія людини, соціальна екологія, прикладна екологія.

Таким чином, наука "екологія" вивчає взаємодію живих організмів між собою і середовищем їх існування, вплив діяльності людини на навколишнє середовище, наслідки цієї діяльності, вивчає систему "природа - суспільство", охоплює питання спілкування людини з природою, розуміння необхідності її охорони та захисту.

Низку наукових праць присвячено екологічному вихованню учнів молодшого шкільного віку. Зокрема, Л. Салєєва, М. Сарібєков розробили методичні підходи до виховання в учнів початкових класів бережливого ставлення

до природи в процесі навчання. Л.П.Сімонова, Є.А.Гриньова обгрунтували педагогічні умови, які спрямовують на формування і розвиток у шестирічних учнів екологічних знань у процесі вивчення природознавства.

На екологічну освіту покладаються значні надії щодо виховання нової генерації людей з екологовідповідним мисленням, високою екологічною культурою, екологоцентричним підходом до створення умов для взаємин між людиною і природою. Це визначає необхідність формування в учнів початкової школи екологічно доцільного способу життя, вироблення екологічних умінь, що є складником природознавчої компетентності.

Формування екологічної компетентності ми розглядаємо як спеціально організовану діяльність, пов'язану із засвоєнням учнем способів дій у процесі розв'язання практичних і теоретичних задач екологічного змісту.

Компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Розрізняють два види компетентності – інтелектуальна та практична. Таким чином, частину компетентності пов'яжемо зі змістом екологічної інформації, іншу частину – з навчальною діяльністю школярів, характером її організації. У зв'язку з цим серед основних принципів формування екологічної компетентності молодших школярів ми виділяємо дві групи принципів, а саме:

Принципи відбору навчального матеріалу для формування екологічної компетентності:

- зв'язок екологічно спрямованої інформації з програмами різних навчальних предметів;
- особиста значущість змісту екологічної інформації;
- відповідність екологічної інформації віковим особливостям учнів, рівню розвитку їхньої пізнавальної сфери.

До принципів відбору методів формування екологічних компетентності віднесемо:

- забезпечення активної пізнавальної діяльності учнів;
- методи формування екологічної компетентності;
- спрямування методів формування екологічної компетентності;
- самостійність учнів;
- стимулювання інтересу до екологічного змісту засобами пізнавальних ігор, діалогічних і дослідницьких способів навчання;

- реалізація ідеї інтегрованого навчання із застосуванням методів формування екологічної компетентності;
- забезпечення розвитку екологічних і природоохоронної компетентності учнів;
- взаємозв'язок методів формування екологічної компетентності з формами колективної діяльності учнів на уроці та позакласній роботі.

У процесі формування екологічної компетентності у межах курсу уроків для стійкого розвитку учні вдаються до відкриття нового, дослідження, пошуку інформації. Кожна тема курсу починається з дослідження власних звичок, власного стилю життя, яке здійснюється за допомогою запитань, запропонованих у навчальному посібнику. Після цього учням пропонується також відшукати інформацію щодо проблеми.

Таке дослідження – це також спосіб ініціювати дискусію, учнівське обговорення, увійти в тему. Тільки в діяльності учень зможе щось зрозуміти, а потім щось змінити. Продовження досліджень у процесі вивчення теми сприяє поступовому усвідомленню кожним учнем того, що "мої розумні дії принесуть користь не тільки природі, людству, а й мені особисто".

Важливим аспектом уроків для стійкого розвитку є організація самостійної діяльності учнів, тому вчитель не може наказувати їм щось чи на них тиснути. Він намагається пробудити активність учнів, їх внутрішню силу і натхнення на екологічно доцільні дії. Учитель допомагає учням здобути персональний досвід пошуку та експериментування, роботи в парі з однокласником чи в команді, взаємопідтримки і взаємонавчання.

Характерною особливістю реалізації курсу є *інтеграція* змісту тематичних блоків із змістом предметів інваріантної частини навчального плану. Це важливо з огляду на те, що екологічні уміння в початковій школі формуються у процесі навчання різних предметів — природознавства, основ здоров'я, літературного читання, математики, трудового навчання та ін. Для прикладу наведемо перелік тем, суголосних зі змістом навчання природознавства й покажемо їх резерв для формування екологічних умінь.

Курсом передбачено організацію проектної діяльності. В учнів формуються уміння організувати себе та свою діяльність, що відображається у цілеспрямованості, обґрунтованій мотивації, плануванні діяльності, самостійності у прийнятті рішень, відповідальності за справу.

Таким чином, екологічна компетентність допоможе учням здійснити свідомий вибір способу власного життя, усвідомити необхідність збереження глобальної рівноваги та власної причетності до проблеми навколишнього середовища та життя суспільства. Виробити модель поведінки, що відповідає

потребам стійкого розвитку, сприймати екологічні проблеми як особистісно важливі, пов'язані із власною системою цінностей, а також бажанням діяти у цьому напрямі.

Сформованість екологічної компетентності є основою зміни мислення людини та переоцінки цінностей. Вона забезпечується внаслідок реалізації змісту екологічної інформації на основі інтеграції знань із різних сфер людської діяльності, ефективної організації пізнавальної активності учнів, в умовах позитивної і продуктивної міжособистісної взаємодії в класі.

Грущенко Валентина,

студентки 748 групи факультету дошкільної та початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Науковий керівник: *Січко І. О., доктор філософії у галузі освіти, доцент*

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ В ОСВІТІ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

Освіта для сталого розвитку (ОСР) відображає сенс первинного поняття “сталий розвиток”, що визначається як модель соціально-економічного розвитку, при якій досягається задоволення життєвих потреб нинішнього покоління людей без того, щоб майбутні покоління були позбавлені такої можливості через вичерпання природних ресурсів і деградацію навколишнього середовища. Сталий розвиток є комплексною проблемою, що охоплює економічні, екологічні та соціальні аспекти, тобто йдеться про розвиток, потрібний для задоволення потреб людей і поліпшення якості їх життя. Водночас розвиток повинен ґрунтуватися на ефективному та відповідальному використанні всіх наявних й обмежених ресурсів – природних, людських та економічних. Розробка і реалізація освітніх програм у галузі сталого розвитку з використанням сучасних підходів, які засновані на практичному досвіді наукових та прикладних проектів, адаптація міжнародного досвіду вирішення екологічних проблем відповідно до умов і потреб України, формування у молодого покоління почуття відповідальності за стан довкілля на основі глибоких знань, інноваційного мислення, творчості при розробці ресурсозберігаючих та природоохоронних технологій є найважливішими завданнями сучасної вищої школи. Особливу роль у виконанні цього завдання мають відігравати університети, оскільки саме в їх освітньому середовищі

створюються необхідні умови для розвитку і формування професійної екологічної компетентності студента.

Останнім часом ученими активно досліджується питання підготовки майбутнього фахівця на засадах компетентнісного підходу як найбільш ефективного для освітнього процесу, такого, що забезпечує підготовку фахівця відповідно до сучасних вимог суспільства. Питанням структури й особливостей професійних компетенцій у галузі освіти займалися О. Ануфрієва, Н. Бібік, А. Маркова, Л. Петухова, Дж. Равен, І. Родигіна, М. Степко, А. Хуторський та ін. Формуванню екологічної компетентності учнів і студентів присвячено дослідження О. Колонькової, Н. Пустовіт, О. Пруцакової, Л. Руденко, Л. Титаренко та ін. Екологічну компетентність як складову професійної компетентності досліджували Г. Бордовський, Л. Лук'янова, Н. Олійник, О. Пометун, С. Старовойт та ін.

Глобальні зміни, які відбуваються у світовому співтоваристві (стрімкий технологічний прогрес, збільшення антропогенного навантаження на природне середовище, накопичення відходів та вичерпність ресурсів тощо), з одного боку, посилюють включеність українського суспільства в загальносвітові процеси, а з іншого – загострюють потребу у висококваліфікованих і професійно компетентних фахівцях.

Екологічна компетентність є складовою професійної підготовки фахівця, під якою ми розуміємо: здатність особистості приймати рішення і діяти з мінімальною шкодою для довкілля; прояв екологічної культури особистості у її «зоні відповідальності» (тобто та частина довкілля, у якій кожна конкретна людина здійснює власну діяльність і тому може реально впливати на її стан); характеристику, що дає змогу сучасній особистості відповідально врегульовувати життєві ситуації, підпорядковуючи задоволення своїх потреб принципам сталого розвитку; здатність особистості до ситуативної діяльності у природному оточенні.

Указом Президента України № 5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020"» визначено чотири вектори руху: сталий розвиток країни; безпека держави, бізнесу та громадян; відповідальність і соціальна справедливість; гордість за Україну в Європі та світі [1].

Освіта для сталого розвитку повинна сприяти засвоєнню знань, умінь та переконань, які дають змогу ухвалювати та впроваджувати рішення на місцевому та глобальному рівнях, спрямовані на підвищення якісного рівня життя, що не загрожують можливостям наступних поколінь задовольняти свої потреби.

Виходячи з головної мети освіти для сталого розвитку – навчання молоді, дорослих управлінню якістю життя, формування екологічно-безпечної та екологічно-врівноваженої поведінки, збереження та покращення умов життя нинішніх та майбутніх поколінь, ВНЗ створює таке освітнє середовище, в якому ці поняття є свідомою потребою й мірилом освіченості, загальної культури, що досягається шляхом розвитку загальної креативності як професорсько-викладацького складу університету, так і студентів, методом активізації інтелектуального потенціалу, залученням до творчої діяльності, зростанням рівня компетентності особистості. Таким чином, концепція освіти для сталого розвитку передбачає створення умов для виконання освітою функцій випереджаючого чинника соціальних змін, інтеграцію принципів, цінностей та практик сталого розвитку у всі аспекти навчання та виховання ВНЗ.

Сутність компетентнісного підходу полягає у зміщенні акценту з процесу формування системи знань, умінь, навичок на розвиток екологічної компетентності, що відповідає і вимогам модернізації освіти в Україні, і сучасним підходам у європейських країнах до цієї проблеми. Компетентнісний підхід, орієнтований на вироблення власних моделей поведінки в різних ситуаціях, їх авторську апробацію, адаптацію до особливостей мислення, ціннісних орієнтацій особистості, інтегрує внутрішні і зовнішні компоненти поведінки, відображаючи не лише те, що можна означити словами "я знаю, як це зробити", а й те, що означене словами "я вмію і хочу застосувати це у конкретній ситуації", акцентує увагу на предметно-дієвому компоненті, який, на відміну від традиційного, знаннєвого, передбачає не засвоєння окремих знань і умінь, а оволодіння комплексною процедурою їх застосування для розв'язання актуальних, зокрема екологічних завдань.

Упровадження освіти для сталого розвитку передбачає зміщення акцентів від методів, орієнтованих на передачу інформації, до більш широкого впровадження активних методів опрацювання проблем і пошуку рішень, співробітництва вчителів і учнів. Окремо як ефективні і бажані в контексті освіти для сталого розвитку зазначені дискусії, роз'яснення ціннісних категорій, моделювання, екскурсії, рольові та імітаційні ігри. Їх доцільність визначається тим, що, передбачаючи велику самостійність учнів, вони сприяють активізації емоційної сфери особистості, що, у свою чергу, є ефективною умовою формування мотивів, ставлень, цінностей. Ігрові, проектні, інтерактивні технології є також найбільш ефективними у реалізації компетентнісного підходу. Згідно з положеннями Стратегії вчителі повинні не

лише вміти навчати учнів принципам сталого розвитку, а й самі бути прикладом життя і дії за ними.

Висновок. Таким чином, на основі певних педагогічних здобутків професійної підготовки у ВНЗ окреслено актуальні завдання, що потребують вирішення підвищення ефективності формування екологічної компетентності майбутніх учителів початкових класів: оновлення змісту і процесу підготовки вчителів, розробки відповідних інтегрованих навчальних курсів, які б не обмежувалися передачею інформації, а передбачали зміну моделей поведінки, стереотипів ставлення, позиції, розробки необхідної і різноманітної навчально-методичної літератури для майбутніх учителів початкових класів із питань екології і сталого розвитку. Впровадження освіти для сталого розвитку вимагає від кожного студента та викладача, глибокої духовної роботи, особистісного самовдосконалення.

Список використаних джерел

1. Указ Президента України № 5/2015 Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020" – Режим доступу <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>.
2. Крамаренко А. М. Формування еколого орієнтованого майбутнього фахівця початкової освіти: проблемні питання та результати наукових пошуків Крамаренко А. М., 2015. Режим доступу <http://orcid.org/0000-0001-7657-0112>
3. Формування екологічної компетентності школярів: наук.-метод. посібник /Н.А.Пустовіт, О.Л.Пруцакова, Л.Д.Руденко, О.О.Колонькова. – К.: «Педагогічна думка», 2008. – 64с.

Баль Анна,

*студентка 148 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського
Науковий керівник: Казанжи О. В., доктор філософії у галузі
гуманітарних наук, доцент Миколаївського національного університету імені
В. О. Сухомлинського*

ЗНАЧЕННЯ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У сучасній ситуації культурної глобалізації, технологізації суспільства, а також загостреної геополітичної ситуації в світі постає нагальна на перший план виходить проблема збереження загальнолюдських цінностей, тому одним з основних завдань нової школи є формування у дітей загальнолюдських духовних цінностей та орієнтирів. Серед них – доброта, любов до ближніх, патріотизм.

Демян'юк Т. дає таке визначення духовно-морального виховання: «Духовно-моральне виховання – організований цілеспрямований виховний процес сприяння духовно-моральному становленню особистості, що веде до опанування і прийняття дітьми ієрархії духовних цінностей» [1, с. 205]. Отже, основною метою духовно-морального виховання є пробудження в дитини бажання бути гуманною, толерантною, розвиток у неї розуміння різниці між хорошими й поганими вчинками.

Враховуючи те, що дитина завжди знаходиться перед вибором, то вся сутність виховання полягає у тому, щоб людина від природи водночас і зла, і добра, розвинула б в собі прихильність до Добра, потребу йти дорогою доброти, робила щоденний вибір на користь саме Добра. Один із шляхів формування загальнолюдських моральних цінностей на уроках реалізується через матеріал підручників із навчальних предметів. Особливо сприяють такій роботі з учнями літературні твори. У ході вивчення навчального предмету "Літературне читання" морально-етичний розвиток школярів, виховується дитяча особистість. Під час читання формується ставлення дитини до навколишньої дійсності, її громадянська позиція, збагачуються почуття, розвивається творча уява, значною мірою задовольняються пізнавальні інтереси молодшого школяра [2, с. 79].

Читання й розбір критичного матеріалу, оповідань, віршів, казок допомагають дітям зрозуміти й оцінити моральні вчинки людей. Тематика і зміст творів відображають різні сторони життя і діяльності школярів, розширюють світогляд, збагачують знання, сприяють засвоєнню

найважливіших загальнолюдських цінностей, вихованню кращих почуттів. Наприклад, виховання шанобливого ставлення до рідної мови спостерігається у творах Л. Забашти "Рідна мова", В. Лучука "Найрідніші слова", І. Січовика "Мова". Виховання патріотичних почуттів до Батьківщини – у творах А. Костецького "Батьківщина", М. Чернявського "Рідний край", Д. Чередниченка "Ріднікраєвиди". Виховання любові до рідної домівки, сім'ї простежується у творах І. Гнатюка "Наша хата", В. Лучука "Тільки мама", П. Осадчука "Я навчаюся у тата".

Отже, дитячим літературним творам належить важливе місце у вихованні молодших школярів, оскільки у них порушені важливі морально-етичні питання, робиться акцент на гуманістичному спрямуванні вчинків головних героїв творів.

Список використаних джерел

1. Дем'янюк Т. Д. Духовно-моральне виховання особистості : інноваційний підхід : [навчально-метод. посібник] / Дем'янюк Т. Д., Бех І. Д., Байрамова М.Г., Мельничук Л. С. // Інститут інноваційних технологій і змісту освіти ; Рівненський держ. гуманітарний ун-т. – К.: Волинські обереги, 2007. – 316 с.
2. Зайченко І. В. Педагогіка : [навч. посібник] / І. В. Зайченко. – К.: Освіта України, 2009. – 620 с.

Фістик Софія,

*студентка 148 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*
Науковий керівник: *Казанжи О. В., доктор філософії у галузі
гуманітарних наук, доцент Миколаївського національного університету імені
В. О. Сухомлинського*

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Сьогодні дуже актуальним є питання міжкультурного спілкування в умовах світових глобалізаційних процесів. Міжкультурна комунікація – це процес взаємного зв'язку та взаємодії представників різних культур. Це специфічна суб'єктна взаємодія, у якій відбувається обмін інформацією, досвідом, уміннями й навичками носіїв різних типів культур [2, с. 273], особлива форма спілкування представників двох чи більше різних культур або культурних співтовариств у ході обміном інформацією та культурними цінностями [3, с. 317]. Ф. Бацевич формулює кілька визначень цього поняття: з одного боку «міжкультурна комунікація» – це «процес спілкування людей, які належать до різних національних лінгвокультурних спільнот та мають різну

комунікативну компетенцію», з іншого – «увесь спектр можливих типів спілкування, який відбувається за межами можливих соціальних [1, с.82-83].

Осібне місце зараз належить навчанню й вихованню покоління активно включених у міжкультурну комунікацію особистостей, що вимагає підготовки нового фахівця. Фокшек А. справедливо зауважує, що саме професійна компетентність як складник готовності майбутнього вчителя до міжкультурної компетентності дає змогу правильно використовувати знання, уміння, навички, досвід, зберігати самоконтроль, створювати суб'єктні відносини, успішно виконувати свої обов'язки та ефективно управляти педагогічним процесом [4, с. 217]. Професійна компетентність – це не сума знань, умінь і навичок, а радше складна інтегрована якість особистості, що зумовлює можливість виконання діяльності з практичного їх втілення в управління педагогічним процесом на основі компетенцій, набутих майбутнім учителем під час навчання у вищому навчальному закладі. Отже, трансформація сучасної вищої педагогічної освіти відповідно до стандартів Європи передбачає підготовку компетентного фахівця, який є ключовою фігурою. Підкреслимо, що у формуванні готовності майбутніх учителів до міжкультурної компетентності важливо акцентувати увагу на якостях і властивостях особистості, що становлять основу педагогічної діяльності й успішного виконання професійних функцій. Адже саме процес формування міжкультурної компетентності передбачає якісні зміни в сучасному ставленні до світоглядних домінант життя й процесу навчання в університеті на підставі становлення адекватної ціннісної картини світу, усвідомлення пріоритетної ролі міжкультурного спілкування в полікультурному освітньому просторі. Актуальними напрямками подальшої розробки порушеної проблеми є дослідження впливу міжкультурної комунікації й міжкультурного спілкування на формування міжкультурної компетентності майбутнього вчителя педагогічного процесу й суб'єкта особистісного й професійного зростання.

Список використаних джерел

1. Бацевич Ф. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. Бацевич- К: Довіра, 2007 – С. 82-83
2. Подольська Є. А. Кредитно-модульний курс культурології : навч. посіб. / Є. А. Подольська, В. Д. Лихвар, Д. Є. Погорілий – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 273 с.
3. Тер-Мінасова С. Г. Мова і міжкультурна комунікація / С. Г. Термінасова. – М.: Російська мова, 2000 – 317 с.
4. Фокшек А. В. Професійна компетентність як складова підготовки майбутнього вчителя досуб'єктного управління / А. В. Фокшек // Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / Умань : ПП Жовтий О. О., 2011. – Випуск 4. – Ч.2. – 217 с.

Третьякова Віолетта,

студентка 148 групи факультету дошкільної та початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Науковий керівник: *Казанжи О. В., доктор філософії у галузі гуманітарних*

наук, доцент Миколаївського національного університету імені

В. О. Сухомлинського

ДІАЛОГ КУЛЬТУР ЯК ОСНОВА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Взаємодія культур, діалог між ними – найбільш сприятлива умова для розвитку міжнаціональних та міжетнічних відносин. Інтеграційні процеси у світі в цілому, перехід від біполярної до поліполярної співпраці, від діалогу до полілогу культур вимагають міжкультурного взаєморозуміння.

Проблеми діалогічних відносин займали багато місця в творах німецьких філософів І. Канта, І. Фіхте, Ф. Шеллінга, Й. Гердера. Видатний історик культури Й. Гердер (1744- 1803) вважав взаємодію культур засобом збереження культурного розмаїття та вважав культурну замкнутість шляхом до загибелі культури, тому одна культура має використовувати досвід іншої на шляху до прогресу [1, с.312].

Комунікацію (або діалог) між різними культурами трактують як «адекватне взаєморозуміння двох учасників комунікативного акту, які належать до різних національних культур» [4, с.26]. Тільки на засадах такого підходу мають будуватися відносини в сучасному полікультурному світі. В умовах сьогодення культурне взаєморозуміння між народами та окремими людьми веде до взаємного духовного відкриття і взаємопроникнення культур. У сучасному розумінні «діалог культур» має дуже широке значення, до якого входить не тільки спілкування між представниками культур, які територіально знаходяться дуже далеко один від одного, а й між представниками етнічних меншин та малих народів, які проживають на території однієї країни і створюють, таким чином, багатство національної культури. [2, с. 43]. Діалог культур» дає змогу особистості не тільки залучитися до вітчизняних і загальнолюдських цінностей, а й самовизначитися в світі культури, включитися в її творення і водночас удосконалювати себе як суб'єкта культури.

Слід зазначити, що термін «міжкультурна комунікація» певною мірою співвідноситься з поняттям «діалог культур». Найбільш вичерпний аналіз цього явища подано в працях В.Біблера, який наголошує на формуванні нового спільного соціуму культури – особливої соціальності, форми вільного

спілкування людей у силовому полі культури» [3, с.32]. Тож міжкультурна комунікація розвивається на основі діалогу як засади, на якій базується виникнення смислової і соціальної цілісності.

Отже, стабільність та благополуччя світу у третьому тисячолітті будуть залежати від здатності молодого покоління виявляти толерантність і повагу до інших культурних та соціальних відмінностей. Міжкультурна комунікація є підґрунтям для соціокультурних змін, індикатором розвитку культури, вона розкриває її здатність до сприйняття іншокультурних елементів на основі нових для певного соціокультурного організму форм; демонструє здатність транслювати свої цінності в інші культури.

Список використаних джерел

1. Абеляр П. Теологические трактаты: Пер. лат./ П. Абеляр / Вступ. ст., сост. Неретиной С. С. – М.: АОИГ, “Прогресс”, “Гнозис”, 1995. – 413 с.
2. Белих О. С. Світоглядна культура студентської молоді. – С. 37-56 // Формування духовної культури учнівської молоді засобами мистецтва: Монографія / О. С. Белих, Є. А. Зеленов, Т. Л. Антоненко, Г. П. Шевченко та інші. – Луганськ: Вид во СНУ ім. В. Даля, 2006. – 256 с.
3. Библер, В. С. Культура. Диалог культур (опыт определения) / В. С. Библер // Вопросы философии. – 1989. – № 6. – С. 31–43.
4. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. Методическое руководство / Е.Верещагин. – М.: Русский язык. 1983. – 269 с.

Сухарєва Софія,

*студентка 148 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Науковий керівник: *Казанжи О. В., доктор філософії у галузі
гуманітарних наук, доцент Миколаївського національного університету імені
В. О. Сухомлинського*

МІЖКУЛЬТУРНА ОСВІТА

ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Сьогодні орієнтир європейської спільноти на міжкультурну комунікацію та міжкультурну освіту є актуальним. Зі зміною геополітичної ситуації європейське суспільство стало більш мобільним. Сучасне соціально-економічне становище в Україні потребує високих вимог до якості вищої освіти, знань майбутніх фахівців усіх галузей науки й рівня їхньої професійної компетентності, а також міжкультурної компетентності, яка формується внаслідок процесу міжкультурної комунікації.

Характеристики особистості повинні відповідати успішному формуванню їхньої міжкультурної компетенції, особливо необхідних для міжкультурного спілкування особистісних якостей, таких, як: готовність розуміти психологічні стани суб'єктів навчання, вміння зрозуміти позицію іншого, виявити цікавість до його особистості, вміння й здатність подумки представляти, моделювати його внутрішній світ, інтерес до людини; вміння створити обстановку терпимості до несхожості з іншою людиною в навчальному спілкуванні; вміння надавати своїм емоціям не руйнівний, а конструктивний характер, високий ступінь саморегуляції, витримка й позитив; відкритість до пошуку нового, почуття нового, готовність до прийняття нового»[1, с. 24].

Міжкультурна освіта включає в себе поняття «міжкультурне навчання» та «міжкультурне виховання». Міжкультурне навчання – це не просто взаємодія з іншою культурою, а культурний розвиток того, хто навчається, формування його міжкультурної компетенції. Процес міжкультурного навчання ґрунтується на продуктивності взаємодії з іншою культурою та усвідомленні власної, дослідженні нових шляхів співіснування і співпраці з іншими культурами. Міжкультурне навчання – процес двобічний, який потребує пізнання чужого, а, відповідно, й свого власного. Це допомагає відчутти та усвідомити чужу культурну ідентичність, а, отже, краще зрозуміти і свою. Відповідно міжкультурне навчання можна визначити як розвиток здатності учня розпізнавати іншокультурні ознаки і аналізувати їх у порівнянні з рідною культурою для формування здатності до міжкультурної комунікації»[3, с. 46].

Міжкультурне виховання студентів розглядається як ознайомлення з іншою культурою, іншими моделями поведінки, за якими стоїть інші цінності та інший погляд на світ, що сприяє кращому розумінню того, що може існувати інша, відмінна від особистої, точка зору на об'єктивну реальність. Ознаками рівня міжкультурного виховання студентів є: готовність до сприйняття іншомовного способу мислення, толерантність та повага до інших культур, розвиток комунікативних вмінь щодо подолання мовних і культурних бар'єрів. Невід'ємним у міжкультурному вихованні, є точні, ґрунтовні знання інших культур. Основною метою міжкультурного виховання є «здатність до діалогу, створення умов для розвитку та взаємодії різних культур, у яких найбільш повно розкривається і усвідомлюється значимість власної культури, її цінностей та пріоритетів [3, с. 47].

Отже, міжкультурна освіта спрямована на «взаємне пізнання і збагачення як культур, так і людей, які творять ці культури» ,тобто міжкультурна освіта передбачає активну толерантну позицію суб'єкта однієї культури до суб'єкта

іншої культури. Міжкультурна освіта забезпечує не ізольоване існування, а взаємне зближення різних культур, їх інтеграцію, що ґрунтується на взаємній повазі до універсальних цінностей, спільних елементів культури й досвіду.

Список використаних джерел

1. Нікітіна Н. П., Нечаєва В. С. Технологія формування міжкультурної комунікації / Н. П. Нікітіна, В. С. Нечаєва // Наука та освіта - новий вимір. Педагогіка та психологія – Київ, 2015. – №40. – с.23-27.
2. Чжеюань Вей. Сутність і зміст міжкультурного виховання студентів// Чжеюань Вей // Неперервна професійна освіта: теорія і практика (– Київ, 2016.- №1-2. – ст. 46-47. – (Серія педагогічні науки)

Богачук Катерина,

*студентка 148 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*
Науковий керівник: *Казанжи О. В., доктор філософії у галузі
гуманітарних наук, доцент Миколаївського національного університету імені
В. О. Сухомлинського*

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК ОСНОВНА СКЛАДОВА МІЖКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ

Глобалізація протягом останніх десятиліть позначається на усіх сферах суспільства, на звичному життєвому укладі, світосприйнятті й переконаннях людини. Людина все більше підпадає під вплив різних культур, стає свідком, або й безпосереднім учасником далеких від її ментальності самовиявів і культурних демонстрацій, що зумовлює палітру небажаних станів особистості – від нерозуміння до незгоди. Утвердження толерантності у сучасному суспільстві є необхідною складовою його розвитку.

Який би смисл не вкладався у поняття толерантності, воно стверджується через виховання особистості, а отже через освіту як сферу, яка «олюднює знання» [10]. Ключовим завданням міжкультурної освіти є формування толерантності до представників інших культур. Толерантність є компонентом життєвої позиції зрілої особистості, яка має сформовану систему цінностей та інтересів і готовність їх захищати, але одночасно з повагою ставиться до позицій і цінностей інших людей, прагне їх зрозуміти, свідомо відмовляється від домінування чи насильства, визначає багатомірність і розмаїття людської культури. Ф. Бацевич виділяє поняття міжкультурної толерантності як терпимість, ставлення з розумінням (а часто з інтересом та симпатією) до

наявних відмінностей у комунікативній поведінці учасників міжкультурної комунікації, які залежать від відмінностей у рідних мовах і культурах їх носіїв. [3]. Розглянувши позиції різних авторів щодо проблеми толерантності, визначимо толерантність як активну позицію самодостатньої особистості, котра здатна знаходити баланс між відчуттям національної гордості та почуттям поваги до представника іншої культури.

Толерантність – це не поступка, поблажливість чи потурання. Толерантність – це насамперед активне ставлення, що формується на основі визнання універсальних прав та основних свобод людини [2].

Головне завдання освіти як суспільного інституту – виховання толерантності, яке здійснюється завдяки полікультурній освіті і вихованню завдяки самопізнанню і саморозвитку. Міжкультурна освіта об'єднує різні аспекти світобачення і дозволяє їм співіснувати, адже проблеми у спілкуванні можуть виникати не лише між різними етнічними групами. Культура у міжкультурному спілкуванні швидше передбачає наявність спільного виховання, формування світогляду, аніж спільного коріння. Освіта при цьому відіграє не останню роль.

Суспільство, що зазнає постійних трансформацій повинно бути готовим до діалогу як внутрішнього (між групового та міжетнічного) та зовнішнього (міжнаціонального). Процес вивчення міжкультурної компетентності супроводжується вивченням поняття толерантність як соціальна характеристика особистості є невід'ємною частиною фахової підготовки фахівця. Толерантність як складова саморозвитку особистості використання суспільного досвіду людства, що унебезпечуватиме від помилок, навчатиме ефективному співробітництву, взаємоповазі та взаєморозумінню – тобто забезпечуватиме принцип європейського симбіозу «навчитися жити разом» задля загальної злагоди й прогресивного суспільного розвитку. Проте головним в цьому процесі є саморозвиток особистості.

Список використаних джерел

1. Бацевич Ф. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. Бацевич- К: Довіра, 2007 – С. 82-83.
2. Декларація принципів толерантності // Педагогіка толерантності. – 2000. – № 3– 4.
3. Кремень В. Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум // В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2007. – 576 с.

Свистухіна Катерина,
*студентка 168-СК групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Науковий керівник: *Бублик А. Г., викладач кафедри початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ГУМАНІСТИЧНИЙ ПІДХІД В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО В АСПЕКТІ ФОРМУВАННЯ МІЖСОСБІСТИСНИХ СТОСУНКІВ МІЖ ВЧИТЕЛЕМ ТА УЧНЯМИ

Проблема розвитку та формування особистості один із найактуальніших соціальних аспектів суспільного життя і завжди потребує глибокого наукового дослідження психологічної сутності чинників цього процесу.

Особистість – соціально-психологічне поняття. Людина, яка характеризується рівнем розвитку психіки, здатністю до засвоєння соціального досвіду, а також можливістю спілкуватися з іншими людьми.

Особливу увагу на розвиток і формування особистості звертав видатний український педагог, погляди якого і сьогодні допомагають вчителям зрозуміти своїх вихованців, Василь Олександрович Сухомлинський. У працях «Шлях до серця дитини» (1963), «Воспитание личности в советской школе» (1965), «Як ми виховали мужнє покоління» (1960) педагог звертається саме до гуманістичного підходу.

Особистість дитини є найвищою цінністю життя, а тому гуманістична система ставить її в "епіцентр виховання"[1, с. 66].

Гуманізм педагогічної системи Василя Сухомлинського ґрунтується на положенні про те, як людина цінить своє життя, її права на свободу і гідність. У цьому виявляється неповторність індивідуальності. Він висунув і розвинув концепцію відносної автономії конкретної особи, її права на вибір на основі власної совісті.

В.О.Сухомлинський, розвиваючи дитячу індивідуальність, надавав великого значення чуйному ставленню до людини. У "Школі радості" його вихованці вивчали найперші кроки на шляху до людяності. Вони намагалися бачити горе, печаль, тривогу, сум, відчай, радість у людей, які оточують їх у повсякденному житті. Учні допомагали цим людям із внутрішніх почуттів, переживаючи при цьому неабияке задоволення. Таким чином дитина вчилася бути чуйним, небайдужим до інших, зрозуміти людей і оцінювати саму себе. Завдання вихователя – проникнути у світ дитини, бути її наставником і другом,

однодумцем, "переживати разом з нею радість перемоги і гіркоту втрати".

Василь Олександрович Сухомлинський писав, що школа має бути «царством допитливої і наполегливої думки» [4, с. 31]. Але увести в це царство примусово – це зламати дитину. Отже, головне завдання педагога – будувати його разом з дітьми. Василь Олександрович розвивав теорію активного, самостійного уміння. Він поєднував її з конкретними пошуками методик, які цілеспрямовано формують розум дитини.

Виховання дітей 6-10 років Сухомлинський називав «школою сердечності». Він говорив учителям і батькам про те, що треба вчити дітей бути добрими, милосердними, поважати інших. Цьому сприятиме те, що вихованці постійно повинні бачити гуманістичний зміст вчинків і поведінки людей, які її оточують: рідних, близьких, вчителів, дорослих. Дитина не повинна зростати байдужою, нечулою, черствою, безвідповідальною. Вона має рости у такому оточенні, де постійно піклуються про навколишнє середовище, доглядають і допомагають йому. У своїй спадщині Василь Сухомлинський переконує нас у тому, що у процесі творення добра, у дітей виховуються найкращі духовні риси – людяність та сердечність [2, с. 76].

Велика увага в педагогічних надбаннях вченого відводиться якостям особистості вчителя, його духовно-моральному стрижню в досягненні результату педагогічного впливу на особистість кожного вихованця. Насамперед, кожен педагог повинен бути наділеним глибоким знанням і розумінням гуманістичного підходу щодо виховання дітей, а також спроможністю вирішити сучасні виховні завдання [3, с. 23].

Таким чином, праці Василя Олександровича Сухомлинського, що стосуються проблем початкового навчання й розвитку дітей є актуальним джерелом наукових і практичних надбань. Кожному учителю необхідно поповнювати свій педагогічний досвід, а також взяти багато корисної інформації для гуманістичного розвитку особистості учня молодшої школи.

Список використаних джерел

1. Безлюдна М. Методично-процесуальне забезпечення розвивального навчання в емпіричному досвіді В. Сухомлинського / М. Безлюдна // Початкова школа, 2000. – №4. – С. 66-67.
2. Вознюк О. Наукова сутність педагогічної системи В.О. Сухомлинського / О. Вознюк // Наукові записки ТДПУ: Педагогіка, 2002. – №5. – С. 75-78.
3. Поліщук В. Функціонування школи як відкритої виховної системи у контексті поглядів В. Сухомлинського / В. Поліщук // Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка: Педагогіка, 2002. – №5. – С. 20-25.
4. Ткачук Л. Проблема розвитку позитивної самооцінки дитини у творчій спадщині В.Сухомлинського / Л. Ткачук // Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка: Педагогіка, 2002. – №5. – С. 28-32.

Стасюк Вікторія,

*студентка 168-СК групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Науковий керівник: *Бублик А. Г., викладач кафедри початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ПОЗИТИВНІ ВІДНОСИНИ В СИСТЕМІ «ВЧИТЕЛЬ - УЧЕНЬ» ТА УЧБОВА МОТИВАЦІЯ УЧНІВ

Особливу увагу звертає на себе вплив характеру взаємовідносин між учителем і учнем при формуванні навчальної мотивації. Вважається, що на якість спілкування між учнем і вчителем значно впливає якість мотивації навчальної діяльності.

Так, в ряді зарубіжних досліджень продемонстрована ключова роль мотивації у відносинах між учителем і учнем і їхнім впливом на академічні результати школярів.

Мотиваційні теоретики припускають, що сприйняття учнями їх відносин з вчителями має важливе значення у формуванні інтересу до викладання вчителем предмету і мотивації школярів вчитися краще. Так, наприклад, учні, які сприймають свої відносини з учителем, як позитивні, активніше беруть участь в житті школи і мають високий рівень успішності[3].

У зв'язку з цим можна зробити висновок, що відносини між учителем і учнем є потужним мотиваційним фактором (позитивним або негативним), що впливає не тільки на актуальні досягнення учнів, а й на розвиток мотивації майбутньому.

Однак успіхи в навчальній діяльності залежать не тільки від того, наскільки учень мотивований і які його уявлення про власну грамотності, а й від того, як він пояснює свої успіхи (атрибуції).

Вчення про атрибуції було запропоновано Б. Вайнером для пояснення мотивації, як сприймаються людиною причини інтерпретації свого успіху або невдачі при виконанні якого-небудь завдання.

Крім сприйнятих причин в атрибутивній моделі Б. Вайнера позначені очікування людини, а також емоційна реакція (власна і оточуючих), яка має суттєвий вплив на поведінку людини і його мотивацію. У зв'язку з цим стає важливим не тільки словесна і поведінкова реакція вчителя на результат учнів, а й невербальний прояв емоцій і почуттів по відношенню до них. Так, наприклад, учитель, який відчуває жалість або співчуття до учня, може сказати, що той не дуже здатний або кмітливий, а прояв учителем гніву по відношенню до учня і його роботі може показати те, що він мало старається.

Б. Вайнером визнається величезна роль вчителя в мотивації учнів. Він вважає, що перед учителем стоїть завдання не тільки допомогти учням досягти успіху, але і допомогти учням повірити, що саме їх здатності і зусилля є причиною цього успіху [1, С.299-300].

Не менш важливою, на наш погляд, є проблема взаємозв'язку між очікуваннями педагогів і академічними досягненнями учнів.

Існує точка зору, згідно з якою думка вчителя корелює з досягненнями учня: учитель хорошої думки про тих учнів, які добре вчаться. В основному це результат правильного сприйняття педагогом здібностей і досягнень своїх учнів.

На думку Розенталя та інших дослідників, педагоги переважно дивляться на тих учнів, чий потенціал високий, вони частіше посміхаються і схвально кивають їм. Вони частіше вчать їх, ставлять перед ними більш серйозні цілі, частіше викликають їх і надають їм більше часу для обдумування відповідей.

Вчителі менш вимогливі до погано встигаючих учнів, звертають на них менше уваги і тим, не менше, можуть частіше надавати їм допомогу, яку ті не просили. Таке ставлення вчителя, поєднане з почуттям жалю, передає учням думку про те, що їх слабкі результати викликані браком здібностей, що, швидше за все, ще більше погіршить ситуацію. Неефективна буває і надмірна похвала з боку вчителя [2].

З вище наведеного випливає, що відносини вчителів та учнів впливають на процес оцінювання учнів. При позитивному ставленні вчителів школярі виглядають більш успішні в навчанні в порівнянні з іншими учнями, до яких педагог ставиться менш позитивно. Таки чином, своєрідне позитивне підкріплення учнів, які проявляються в усмішці, схвальному кивку, зацікавленості вчителів, здатні підбадьорити учня, змусити його повірити в свої сили і вийти на більш високий рівень навчання, а значить і академічної успішності. Привітність і гостинність педагога - суттєвий вклад в формування навчальної мотивації школярів.

Таким чином, проведене теоретичне узагальнення даних дозволяє зробити висновок про те, що емоційна підтримка вчителів і керівництва академічних досягнень учнів дуже важливі для підвищення успішності школярів. З цього випливає, що вчинки вчителів повинні, перш за все, сприяти поліпшенню відносин в системі «вчитель - учень».

Список використаних джерел

1. Почебут Л. Г. Социальная психология: Учебник для вузов. Стандарт третьего поколения. – СПб.: Питер, 2017. – 400 с.: ил. – (Серия «Учебник для вузов»).
2. Rosenthal R. Pygmalion in the classroom. – Crown House Publishing, 2003, 268 p.

3. Rosenthal, R., & Jacobson, L. (1968). Pygmalion in the classroom: Teacher expectations and pupils' intellectual development. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Воронова Юлія,

*студентка 168-СК групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Науковий керівник: *Бублик А. Г., викладач кафедри початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

ТОЛЕРАНТНЕ СПІЛКУВАННЯ МІЖ ВЧИТЕЛЕМ ТА УЧНЕМ

У загальному контексті «толерантність» прийнято вважати якістю особистості, що на має на меті розуміння та прийняття точки зору іншого, або ж вміння дійти розумного компромісу, що переслідує мету культурного з'ясування розбіжностей [5].

Питання «толерантності» у педагогіці розглядали такі науковці, як О. Безносок, І. Бех, С. Бурдіна, І. Іванюк, В. Калошин, В. Шалін та ін., даний феномен вони охарактеризували як вміння прийняти інших такими, як вони є, вдаватись до взаємодії з ними через розвиток їхньої особистості, здатність запобігати конфліктних ситуацій або вирішувати їх без застосування насильницьких засобів як фізичного, так і психологічного характеру [3].

Толерантність можна розглядати як дію співробітництва, тобто форму взаємодії між вчителем та учнем, в процесі якої обидві сторони займають особливе положення один до одного на фоні взаєморозуміння, позитивного налаштування. Мотивом дії є прагнення до узгодження позицій обох сторін для досягнення цілей. Способом здійснення дії є свідоме приєднання партнера до своїх цілей та задач, вираження узгодження. Результат – досягнення стану співробітництва, продуктивне вирішення попередньо поставлених цілей [1,2]. Педагог, який буде орієнтуватися на толерантну дію, матиме змогу поставити себе та дітей у відповідну позицію, при цьому підтримуючи стан співробітництва та позитивне емоційне налаштування.

Педагог Ю. Тодорцева виділила три основні складові, за якими, на її думку, базується толерантне спілкування вчителя та учня: зміна освітянської парадигми освіти на культуротворчу висуває необхідність значного посилення як ролі самостійного навчання, так і самого учня [5].

Тобто, навчання має сенс тільки тоді, коли в процесі самонавчання кожного учня залучається його внутрішня сутність та удосконалена «Я – концепція». Таким чином, в старших класах учень спиратиметься на

самооцінку та самокритику. Педагоги не повинні забувати, що вони допомагають вчитися учням, тобто забезпечувати їх самостійну діяльність. Різниця між традиційною та толерантною система освіти полягає в тому, що перша дотримується правила «вчитель навчає», а друга – «учень вчиться».

Толерантність вчителя до учнів виявляється в тому, наскільки значущим, важливим і необхідним вважає для себе це навчання сам учень.

На думку В. Франкла, педагог що працює з дітьми за толерантною системою освіти, повинен забезпечити функціонування прав, обов'язків, свободи кожного учня ставлення і вчителя, і учня до оціночного компоненту в навчальному процесі [6].

Діалог, опіка та вибачення, співробітництво, саме ці засоби сприяють успішному налагодженню толерантних відносин між вчителем та учнем [4]. Так, на думку Ю. Тодорцевої, саме діалогічне спілкування є фундаментом толерантності та толерантних переконань. У діалозі переважають емоційний та когнітивний компоненти, що допомагають краще відчувати партнера, прийняти його таким, яким він є, адекватно оцінити себе. Діалог передбачає рівність позиції кожної зі сторін у спілкуванні, дає змогу виявити свою індивідуальність та ознайомитися зі своєрідністю іншого.

Спосіб співробітництва також має свої переваги, а саме: відсутність опору у взаємодії; відсутність примушення; відсутність необхідності використання влади; підтримання позитивних відчуттів вчителя та учня; бажання реалізації спільно прийнятих рішень [2].

Багато вчителів вважають, що якщо прибрати оцінки, зруйнується весь той фундамент, на якому тримається навчальний процес. Та все ж таки, можна погодитися з тим, що оцінка псує толерантне ставлення між вчителем та учнем. Педагог не завжди може об'єктивно оцінити роботу учня на уроці, цим самим віддаляючи свого вихованця від себе, що згодом переходить у недовіру та руйнує духовний розвиток дитини. Тож можемо сказати, що завданням справжнього толерантного педагога є спрямування дітей до адекватного сприйняття оцінювання виконаної ними роботи.

Список використаних джерел

1. Андреев М. Теоретичні основи формування педагогічної толерантності вчителів // Гуманізація навч. – виховн. процесу: Зб. наук. пр. Випуск XXX. За заг. ред В.І.Сипченка. – Слов'янськ: Видавн. центр СДПУ, 2006. – 198с.
2. Касьяненко М.Д. Педагогіка співробітництва. Навч. посібник. – К. : Вища школа, 1993. –139с.
3. Коджаспирова Г.М., Коджаспиров А.Ю. Педагогический словарь: Для студ.

вышш. и средн. пед. учебн. заведений. – М.: Изд. центр «Академия», 2000. – 176с.

4. Ложкін Г.В. Технології розв'язання конфліктів у пед. взаємодії: Навч. метод. посібник. – Луцьк, 2000. – 152с.

5. Тодорцева Ю.В. Формування толерантності майбутніх вчителів у процесі професійної підготовки: Дис. ... канд. пед. наук : 13. 00. 04. – Одеса, 2004. – 277с.

6. Франкл В. Человек в поисках смысла. – М.: Прогресс, 1990. – 360с.

Дремлюга Христина,

*студентка 248 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Науковий керівник: *Тарасюк А. М., викладач кафедри початкової
освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проектом нового Стандарту початкової освіти визначена мета початкової освіти. Метою початкової освіти є гармонійний розвиток дитини відповідно до її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, виховання загальнолюдських цінностей, підтримка життєвого оптимізму, розвиток самостійності, творчості та допитливості [1].

З огляду на мету початкової освіти, у сучасному вихованні актуальним є питання гармонійного розвитку особистості дитини. Саме тому виникає потреба у теоретичному обґрунтуванні та визначенні головних структурних компонентів гармонійного розвитку дитини молодшого шкільного віку.

О. Сороката дотримується думки, що ідеалом виховання виступає різнобічно та гармонійно розвинена, національно свідома, високоосвічена, життєво-компетентна, творча особистість, здатна до саморозвитку, самовдосконалення та ставить за мету виховання створення позитивного й гармонійного середовища, яке ґрунтується на демократичних засадах, співтворчості, консолідації зусиль педагогів, сім'ї та громадськості з метою забезпечення гармонійного розвитку учнів; формування системи цінностей, становлення особистості як творця і проектувальника власного життя, гармонізації та гуманізації відносин між особистістю та довкіллям [2].

Л. Помиткіна, визначає гармонійний розвиток особистості як збалансований, домірний розвиток її складових у цілісній психологічній структурі особистості, а саме підструктур спілкування, спрямованості, характеру, самосвідомості, досвіду, інтелекту, психофізіології.

На проблему гармонізації потреб і здібностей особистості, її фізичного, морального та духовного потенціалу вказує також Г. Костюк. Вчений відмічає, що в умовах поєднання навчання і праці виховується нова людина – з її потребами і здібностями, любов'ю до праці і новою трудовою мораллю, людина, у якої гармонійно поєднуюватимуться духовне багатство, моральна чистота і фізична досконалість.

Отже, підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що гармонійний розвиток особистості дитини залежить від зв'язку,

взаємозумовленості та нерозривності таких напрямків виховання як: фізичне, розумове, трудове, моральне, естетичне виховання.

Одним з головних напрямків розвитку особистості є фізичне виховання, яке сприяє зміцненню здоров'я та повноцінному фізичному розвитку особистості, а саме: розвитку основних рухових якостей (сили, вправності, витривалості та ін.), підвищенню розумової і фізичної працездатності, вихованню моральних якостей (сміливості, наполегливості, рішучості, дисциплінованості, відповідальності), гармонії тіла і духу, потреби у здоровому способі життя.

Розумове виховання спрямоване на розвиток пізнавальних мотивів особистості, культури мислення, раціональної організації навчальної праці, озброєння системою знань. У ході і в результаті засвоєння наукових знань формується науковий світогляд – теоретична засада, яка передбачає глибоке розуміння явищ природи, суспільного життя, праці і пізнання, їх пояснення і визначення власного ставлення до них: уміння свідомо будувати своє життя, працювати, органічно поєднуючи ідеї з практичними справами.

Трудове виховання формує працелюбну особистість, яка свідомо і творчо ставиться до праці, як життєвої потреби, вищої цінності людини і суспільства. У процесі трудового виховання учні засвоюють трудові уміння, навички культури розумової та фізичної праці, умілого господарювання, підприємництва. Праця має матеріальний результат, особистісну і соціальну спрямованість, організацію, включення до системи трудових відносин суспільства.

Моральне виховання вирішує такі завдання, як формування моральних понять, суджень, почуттів і переконань, навичок і звичок поведінки, що відповідають нормам суспільства. В основі морального виховання дітей лежать загальнолюдські цінності – моральні норми, які виробили люди в процесі історичного розвитку суспільства (чесність, порядність, справедливість, гуманізм, повага до старших, милосердя, совісність, толерантність, відповідальність, обов'язок, працелюбність, гідність) та нові норми, породжені сучасним розвитком суспільства: громадянськість, патріотизм, повага до державної символіки та ін.

Естетичне виховання передбачає художньо-естетичну освіченість і вироблення умінь творити прекрасне у повсякденному житті. Перша група завдань включає формування естетичних знань, поглядів, смаків, почуттів, ідеалів, які ґрунтуються на національній естетиці та кращих надбаннях цивілізації; друга — активну участь дитини у створенні прекрасного своїми

руками.

Таким чином, кожен з напрямків виховання ставить перед собою цілі та завдання, досягнення яких сприятиме розвитку особистості молодшого школяра. Саме тому перед вчителями початкової школи постає складне завдання: правильно організувати навчально-виховну роботу з дітьми молодшого шкільного віку, яка б комплексно вирішувала поставлені цілі та завдання напрямків виховної системи та сприяла гармонійному розвитку дітей молодшого шкільного віку. Це зумовлює необхідність пошуку шляхів оптимізації навчання і виховання та створення умов, які б сприяли гармонійному розвитку особистості дитини.

Список використаних джерел

1. Нова українська школа [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу до ресурсу: <http://nus.org.ua/library/> (дата звернення 16.11.2017) – Проект Державного стандарту початкової освіти.
2. Сороката О. Гармонійний розвиток кожного учня / О. Сороката // Шкільний світ. – 2015. – №5 (709). – С. 10 – 16.

Свирса Любов,

*студентка 348 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*
Науковий керівник: *Іванець Н. В., викладач кафедри початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*

Зміст поняття «полікультурна освіта» у вітчизняній та зарубіжній педагогіці

На сучасному етапі розвитку суспільства полікультурна освіта знаходиться в центрі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних педагогів. В останні десятиліття вона набула особливої популярності, яка пов'язана з наявністю об'єктивних соціально-економічних, соціокультурних і політико-правових передумов, зумовлених особливістю розвитку людства на початку нового тисячоліття. Тема розвитку полікультурної освіти залишається однією із головних тем на конференціях Європейського товариства порівняльної педагогіки. Причинами для запровадження полікультурного виховання та полікультурної освіти в Європі став великий вплив іммігрантів.

Інтеграційні процеси, які відбуваються у сучасному світі висувають перед системою освіти задачу підготовки дітей і молоді до життя в умовах полікультурного і багатонаціонального суспільства, формування в них позитивного відношення до людей різних національностей.

Першими дати визначення поняттю «полікультурна освіта» намагалися автори міжнародного педагогічного словника, виданого у Лондоні в 1977 році. Вони пояснювали термін «Multicultural education» як віддзеркалювання ідеалів культурного плюралізму у сфері освіти. Визначення поняття «Multicultural education» знаходимо в Міжнародній енциклопедії освіти, де воно трактується як «педагогічний процес, у якому репрезентується дві або більше культури, що відрізняються за мовною, етнічною, національною або расовою ознакою». Проте існують і інші думки, щодо того, де вперше з'явився термін «полікультурна освіта». Вітчизняний дослідник Є.Н. Кузьміч вважає, що цей термін вперше був ужитий у Канаді. Його автором є канадський прем'єр-міністр П.Трудо, який у 1971 році проголосив політику полікультурності та двомовності. Такої ж думки дотримується й німецький дослідник Г.Ауернхаймер. Він стверджує, що термін «мультикультурна освіта» вперше з'явився в канадській урядовій програмі.

Країною, яка має багатий досвід у становленні та розробці питань полікультурності є США. Процес активного розвитку полікультурної освіти в

США пов'язаний з прагненням різних соціальних груп до рівноправності, боротьбою проти расизму та дискримінації, рухом за права жінок, боротьбою за права сексуальних меншин, а також активною міграцією із азіатських, африканських та південноамериканських регіонів. Американські дослідники та педагоги першими звернулися до вирішення цієї проблеми.

Відома американська дослідниця теорії полікультурної освіти Г. Бейкер стверджувала, що полікультурна освіта в США є результатом багатьох міжнаціональних конфліктів. Вона вважала, що полікультурна освіта відповідає американським демократичним традиціям, за якими школа є важливим інститутом соціалізації, який покликаний допомагати представникам різних національних меншин.

У Британському довіднику з теорії культурної комунікації можна знайти детальніше тлумачення полікультурності. Під цим терміном визначається суспільство, яке містить численні різноманітні, але взаємозалежні культурні традиції, що часто асоціюються з різними етнічними компонентами цього суспільства. Із визнання суспільства мультикультурним впливають два основні наслідки: переосмислення уявлень про культурну єдність (цілісність) суспільства, що включає відмову від спроб «інтегрувати» різні етнічні групи, оскільки інтегрування передбачає перетворення на «невідрізнену» частку домінуючої культури; переосмислення поняття культурного різноманіття: слід враховувати владні відносини, відносини домінування між різними культурними (етнічними, соціальними) групами, аналізувати міжкультурні взаємини як такі між сильними(домінуючими) та слабкими (пригнобленими) культурами, а не просто стимулювати інтерес до екзотичного.

На початку ХХ століття ідею полікультурної освіти висували німецькі педагоги-гуманісти, засновники реформаторської Бременської школи Л. Гурлітт, Ф. Гансберг, Г. Шарельманн. До полікультурної освіти вони включали знання національної та світової культури, що сприяли розвитку загальнолюдської свідомості та ствердженню ідеї про єдиний світ. Вчені виступали на захист культурних відмінностей. Полікультурну освіту пов'язували зі свободою духовного розвитку особистості і народу.

Основні принципи полікультурності були сформульовані генеральним директором ЮНЕСКО Ф. Майором: виховання у душі відкритості й розуміння інших народів; постійна систематизація й інтеграція набутих знань, виявлення їх зв'язків з полі культурністю; формування впевненості у собі як особливо важливого феномену полікультурної свідомості; застосування нових педагогічних технологій оволодіння учнями навчальним матеріалом

полікультурного напрямку; формування в учнів почуття господаря рідного краю, творця власного життя, активного учасника подій сьогодення своєї вітчизни; стимулювання учнів постійно займатися самоосвітою і самовихованням, самореалізацією і самостійною науково-дослідницькою діяльністю з проблем полікультурності; вивчення результатів своєї роботи, постійне вдосконалення системи роботи щодо формування полікультурної компетентності.

Не менш важливими також є досягнення німецьких педагогів у галузі полікультурної освіти. Теорії полікультурного виховання та освіти в ФРН почали активно опрацьовуватись наприкінці 80-х років. На той час розвиток полікультурної освіти зводився до створення так званої «педагогіки для іноземців», яка була спрямована на реінтеграцію дітей іноземців на їх батьківщині після закінчення терміну перебування в Німеччині.

Прядка Анастасія,

студентка 348 групи факультету дошкільної та початкової освіти

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Науковий керівник: *Іванець Н. В., викладач кафедри початкової освіти*

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

МУЛЬТИКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Одним з найважливіших завдань вищої педагогічної школи є підготовка майбутніх учителів до реалізації ідей мультикультурної освіти в навчально – виховному процесі загальноосвітньої школи. На наш погляд, його виконання передбачає формування мультикультурної компетентності сучасного вчителя, під якою розуміють сукупність певних якостей особистості з високим рівнем інтелектуальних знань, професійно – педагогічних умінь і навичок, завдяки яким він може професійно працювати в умовах поліетнічного й багатокультурного суспільства.

Мультикультурна компетентність учителя формується на таких рівнях:

- когнітивному – знання національної культури, культури інших народів та світової культури;
- особистісно – ціннісному – національні й загальнолюдські цінності, особисті якості: гуманізм, національна самосвідомість, громадянська самосвідомість, толерантність);

- професійно – діяльнісному – вміння позитивного спілкування та взаємодії, вміння вести виховну роботу в полікультурному середовищі.

Пізнання інших культур, певною мірою проникнення в них і погляд на власну культуру крізь призму інших культурних форм сприяє усвідомленню багатомірності світу, його етнокультурної мозаїчності як атрибутивної якості, визначенню місця своєї культури в загальнолюдській цивілізації, а також вищої цінності людини як узагальнення поліфонічності, багатоманітності, єдності й гармонії світу.

Важливу роль у формуванні мультикультурної компетентності сучасного вчителя відіграють заходи громадсько – патріотичної спрямованості, вони виробляють єдину суспільно значущу мету – побудову громадянського суспільства як вищу форму соціального розвитку, спроможну на ділі гарантувати рівноправність народів та їхніх культур. Вироблення цієї мети у свідомості вчителів ми розглядаємо як одне з основних завдань вищої педагогічної школи, адже вона сприяє консолідації представників різних етнокультурних систем. Спрямованість на побудову громадянського суспільства передбачає сформованість у вчителя громадянської свідомості та активності, ідейної переконаності в потребі виховання школярів як громадян єдиної демократичної України.

Слід зазначити також, що успішному навчанню в умовах мультикультурності сприяють особистісні характеристики вчителя, такі як: толерантність, гнучкість, терпіння, розвиненість особистісної і культурної самосвідомості, рефлексивність, здатність до емпатії, до емоційної підтримки, ентузіазм і розвинене почуття гумору.

Мультикультурна компетентність учителя повинна містити в собі баланс культурних, національних і глобальних ідентифікацій; багатогранні знання у сфері культур і їхньої взаємодії; соціальну активність і бажання створити ще більш гуманну націю і світ, в якому ми існуємо.

Також мультикультурна компетентність проявляється в прагненні вчителя до максимального розвитку своєї індивідуальності; в умінні пристосовуватися до різних ситуацій; у володінні лідерськими якостями; в умінні розв'язувати конфлікти в різноманітних групах за допомогою інноваційних рішень; в направленості на соціальну справедливість і рівноправність для всіх громадян.

Більшість науковців визначають мультикультурну компетентність як сукупність характеристик вчителя, які виражаються в прагненні до здобуття знань про різні культури і взаємодії з представниками різних культур; в

осмисленні і розумінні установок і стереотипів; в устремлінні до розширення свого світогляду; в соціальній активності, направленій на подолання різних форм проявів соціальної несправедливості.

Отже, мультикультурна компетентність являється ключовою компетентністю в структурі професійно – педагогічної компетентності і представляє собою складний феномен, створений гуманістичними цінностями, позитивною етнічною само ідентифікацією і толерантністю свідомості особистості, системою знань у сфері культур і їхньої взаємодії, а також стратегій і методів навчання, які є найбільш ефективними для мультикультурного навчального середовища. Таким чином, мультикультурна компетентність є умовою ефективної педагогічної і міжособистісної взаємодії вчителя з іншими суб'єктам навчально – виховного процесу.

Мультикультурна компетентність сучасних педагогів починає формуватися ще під час навчання у ВУЗі. Організація навчальної діяльності повинна бути направлена на створення позитивного емоційно – мотиваційного фону і здійснюватися з урахуванням певного соціокультурного контексту.

Науменко Юлія,

*студентка 258 групи факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*
Науковий керівник: *Іванець Н. В., викладач кафедри початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*
СКЛАДОВІ КОМПЕТЕНТІСНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ

ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО УСПІШНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття компетентісної освіти, компетентності прийшло до нас з інших країн, де його широко вживають і досліджують тривалий час.

Зважаючи на те, що поняття «компетентність» є системним утворенням, можна виокремити підхід, запропонований відомим британським психологом Дж. Равеном. На його переконання компетентність – це специфічна здібність, необхідна для ефективного виконання в конкретній предметній сфері, яка охоплює фахові знання, предметні навички, способи мислення також розуміння відповідальності за свої дії.

Основу професійної підготовки вчителя нового покоління, на думку більшості вчених, становить оволодіння фундаментальними професійними знаннями, а саме теоретико – методичними знаннями в галузі гуманітарних,

світоглядних, власне професійних наук, оптимальним обсягом ідей, цінностей, уявлень, універсальними способами пізнання і практичної діяльності.

Основними компонентами професійної компетентності фахівця, які необхідно формувати у студента педагогічного вищого навчального закладу, визначені:

1. Знання – в більшості – логічна інформація про навколишній і внутрішній світ людини, зафіксована в свідомості.
2. Вміння – психічні утворення, які полягають у засвоєнні людиною способів і навиків діяльності.
3. Навички – дії, сформовані в процесі повторення і доведення до автоматизму.
4. Професійна позиція – система сформованих установок і орієнтацій, відношення і оцінок внутрішнього і навколишнього досвіду, реальності і перспектив, а також домагань, які визначають характер дій, поведінки.
5. Індивідуально – психологічні особливості людини – поєднання різних структурно – функціональних компонентів психіки, які визначають індивідуальність, стиль діяльності, поведінки і виявляються в якостях особистості.
6. Акмеологічні варіанти – внутрішні збудники, які обумовлюють потребу в саморозвитку, творчості та вдосконалення.

Домінуючим блоком професійної компетентності вчителя є такі системні характеристики: мотивація (спрямованість особистості та її види); якості (педагогічні здібності, характер і його риси, психологічні стани та процеси); інтегральні характеристики особистості (педагогічна самосвідомість, індивідуальний стиль, креативність).

Проблема професійної готовності майбутніх вчителів до педагогічної діяльності розглядалася П. Блонським, А. Макаренком, В. Сухомлинським, С. Шацьким переважно з позицій аналізу змісту підготовки до педагогічної діяльності в цілому та з точки зору обсягу засвоєних теоретичних знань та практичних умінь.

Професійна готовність учителя до педагогічної діяльності – це певний рівень розвитку особистісних та професійних якостей, а також наявність педагогічних здібностей у педагога.

Процес професійної підготовки майбутнього вчителя включає в себе процес педагогічної та психологічної підготовки. Фахівці (Харламов І., Підласий П.) визначають кілька рівнів професійного зростання вчителя: педагогічна вправність – педагогічна майстерність – педагогічна творчість –

педагогічне новаторство.

Педагогічна вправність – це рівень професіоналізму вчителя, який включає в себе високий рівень знань свого навчального предмета, володіння психолого-педагогічною теорією та системою навчально-виховних вмінь та навичок, а також досить розвинені професійно-особистісні якості, що в сукупності дозволяє достатньо кваліфіковано здійснювати навчання та виховання учнів.

Педагогічна майстерність проявляється в особливому відточенні методів і прийомів застосування психолого-педагогічної теорії на практиці.

Педагогічна творчість учителя – внесення в навчально-виховну діяльність тих чи інших методичних інновацій, раціоналізація прийомів та методів навчання та виховання без будь-яких змін у структурі педагогічного процесу.

Педагогічне новаторство – запровадження та реалізація нових, прогресивних ідей, принципів та прийомів у процес навчання та виховання і значно змінює і підвищує їх якість.

Готовність учителя проявляється в умінні планувати структуру своїх дій, здійснювати керівництво діяльністю учнів, доцільно застосовувати методи навчання і виховання у відповідності з певною ситуацією, в умінні керувати поведінкою й активністю учнів, знаходити контакт і правильний тон у взаємостосунках з ними, в умінні миттєво приймати рішення і знаходити найбільш ефективні засоби педагогічного впливу на них.

Сучасний студент, майбутній вчитель початкових класів, повинен відчувати прагнення і потребу усвідомити свою професійну і особистісну сутність, готовність до професійного самовдосконалення. Процес його професійної підготовки має здійснюватись індивідуально. Студент педагогічного вузу повинен обрати індивідуально прийнятну стратегію і тактику професійної діяльності, прийнятні педагогічні технології. Розуміння майбутнім вчителем своєї індивідуальної сутності, потреба мати свій власний стиль професійної діяльності і бути на передових рубежах науки, конкурентоздатним у сучасних соціально – економічних умовах змушує шукати оптимальні педагогічні технології для його підготовки.

Філімонова Тетяна,
аспірант кафедри дошкільної освіти
факультету дошкільної та початкової освіти
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ДО ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Патріотичне виховання громадян виступає надзвичайно важливим чинником у спрямуванні держави та соціуму до усвідомленого формування активного громадянського суспільства, забезпечення загального сталого розвитку і національної безпеки держави. Ефективність цього процесу залежить від послідовності проведення єдиної політики і скоординованості дій усіх соціальних інститутів, від їхньої функціональної готовності. Але вагомий внесок у формування та розвиток патріотичної свідомості, виховання в молоді громадянсько-патріотичних якостей мають зробити сучасні освітні заклади.

У сучасній психолого-педагогічній науці загальні питання професійної підготовки майбутніх педагогів висвітлювались у працях А. Алексюка, Н. Кічук, Л. Кондрашова, В. Кременя, В. Кузя, В. Кушніра, А. Ліненко, С. Литвиненко, С. Ніколаєнка, І. Підласого, В. Радула, О. Савченко, Р. Скульського, І. Смолюка, М. Ярмаченка та інших.

Проблемі патріотичного виховання, сутності таких понять, як «патріотична свідомість», «любов до Батьківщини», присвячені фундаментальні праці вчених-філософів В. Бичка, О. Забужка, І. Надільного, І. Стогнія, В. Шинкарука та ін. Для нашого дослідження цінними є роботи сучасних психологів: І. Бега, А. Богуш, М. Боришевського, В. Котирло, Ю. Трофімова, О. Чебикіна та інших, які в своїх наукових працях досліджують поняття «патріотизм».

О. Духнович зауважує, що: «Заскіпити любов до своєї народності», необхідно у ранньому віці дитини, бо «если чоловік од малости не приучиться народ свой любити, останет несклонним, равнодушным, предается индиферентизму, а индиферентизм есть наиболее зло в человечестве, ибо такой чоловік ні сюди, ні туди, бывает самолюбец, он, кромі себе самого, нічим не занимается і бывает опасний і бідственный, стыдятся народом своїм, стыдятся самого себе».

У власному докторському дослідженні Т. Танько подає одне з найбільш повних визначень поняття «професійної підготовки»: професійна підготовка – це система організаційних та педагогічних заходів, які забезпечують формування в особистості професійної спрямованості, системи знань, навичок,

умінь і професійної готовності, що, в свою чергу, визначається як суб'єктивний стан особистості, яка вважає себе здатною і підготовленою до виконання певної професійної діяльності та прагне її виконати [5].

За визначенням О. Абдулліної, професійна підготовка майбутнього педагога – це процес формування та збагачення настанов, знань і вмінь, що необхідні майбутньому фахівцю для адекватного виконання специфічних завдань навчально-виховного процесу [1, с. 40].

Аналізуючи праці вчених, І. Глазкова виділяє три складові професійної підготовки педагога: 1) психолого-педагогічна підготовка (Н. Кузьміна, О. Піскунов); взаємозв'язок теоретичної підготовки та педагогічної практики (О. Абдулліна, Л. Кондрашова), професійна освіта (В. Сластьонін, Н. Хмель); 2) спільна діяльність професорсько-викладацького складу зі студентами (М. Кобзев, В. Страхов); 3) професійно корисні види діяльності (С. Вершловський, Л. Лесохіна) [3].

Погоджуємося із думкою О. М. Семенов, що «якість системи професійної підготовки залежить від ступеня обґрунтованості мети навчання, змісту навчання і принципів організації і контролю навчального процесу у вищому педагогічному навчальному закладі» [4, с. 28].

Спираючись на проаналізовані наукові дослідження, В. Гриньова доводить, що "професійна підготовка майбутнього фахівця у вищому навчальному закладі передбачає сформованість професійної культури, значення якої на особистісному рівні виражається мірою освоєння необхідних професійних знань, навичок й умінь, професійного досвіду, ступенем інтеграції професійних і соціальних якостей особистості; здатністю застосовувати сукупність найбільш раціональних способів, прийомів роботи в різних ситуаціях, що складаються в процесі діяльності й забезпечують її високу ефективність [2, с. 77].

Організація професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів обумовлена галузевими стандартами вищої педагогічної освіти, складовою яких є освітньо-кваліфікаційні характеристики випускників (ОКХ) – галузеві нормативні документи, у яких узагальнюється зміст вищої освіти, тобто відображаються завдання вищої освіти та професійної підготовки, визначається місце фахівця й вимоги до його компетентності, соціально важливих властивостей та якостей. У свою чергу, освітньо-професійні програми (ОПП), що визначають нормативну частину змісту навчання, встановлюють вимоги до змісту, обсягу та рівня освітньої та професійної підготовки фахівця відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня певного

напряму підготовки, розроблені на основі освітньо-кваліфікаційних характеристик.

Ми проаналізували ОКХ бакалаврів галузі знань: 01 «Освіта», напряму підготовки: 012 «Дошкільна освіта». У зазначеному документі ще раз підкреслено, що дошкільна педагогіка – це наука про виховання і навчання дітей дошкільного віку, предметом якої є закономірності освітньо-виховної роботи з дітьми від народження до семи років, розроблення і прогнозування цієї роботи в дошкільних закладах, забезпечення єдності виховних впливів в них та в сім'ї.

Аналіз освітньо-кваліфікаційних характеристик дав нам змогу визначити, у якій мірі цикли дисциплін загальної підготовки, професійної підготовки, за вибором ВНЗ, вільного вибору студента, практичної підготовки спрямовані на формування професійної майстерності майбутніх фахівців дошкільної освіти, оволодіння ними загальних і професійних компетенцій, а також системою знань, умінь, здібностей і здатностей до виконання ними професійно-педагогічних функцій та вирішення для кожної з них завдань діяльності.

Освітньо-професійні програми підготовки майбутніх вихователів ДНЗ представлені, як було зазначено вище, трьома циклами навчальних дисциплін; до четвертого циклу входять вибіркові навчальні дисципліни – за вибором навчального закладу та за вибором студентів.

Аналіз навчального плану напряму підготовки «Дошкільна освіта», який є основним документом, що визначає зміст освіти цього напряму у вищому навчальному закладі, складається з циклів і блоків навчальних дисциплін:

I. Нормативна частина

1.1. Цикл загальної підготовки

1.2. Цикл професійної підготовки

II. Вибіркова частина

2.1. Дисципліни за вибором ВНЗ (фахова спеціалізація)

2.2. Дисципліни вільного вибору студента

III. Практична підготовка.

При вивченні перших двох циклів студенти одержують ґрунтовні знання з соціально-економічних і природничих наук. Особлива увага надається гуманітаризації та фундаментальній підготовці майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів, що є базою для їх професійного становлення як вихователів ДНЗ; важливості предметів гуманітарного та психолого-педагогічного циклу, що сприяє формуванню широкого світогляду, оволодінню загальнолюдськими, соціально-моральними та естетичними цінностями.

Навчальні дисципліни, як свідчить зміст кожної з них, опосередковано впливають на формування особистості майбутніх фахівців, на становлення їхньої майстерності. Це стосується блоків дисциплін загальної підготовки: філософії, історії та культури України, іноземної мови, української мови за професійним спрямуванням, університетські студії, а також професійної підготовки: нові інформаційні технології та ТЗН, основи дефектології та логопедії, вікова фізіологія та валеологія, основи екології та природознавства з методикою навчання, психологія загальна, психологія дитяча, психологія вікова, психологія педагогічна, етнопсихологія, педагогіка загальна, педагогічна творчість з психологією дитячої творчості, педагогіка дошкільна з історією педагогіки, дошкільна лінгводидактика, основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва, теорія та методика фізичного виховання та валеологічної освіти, теорія та методика формування елементарних математичних уявлень, теорія і методика музичного виховання, дитяча література, основи наукових досліджень, культура мовлення та виразного читання.

Отже, зміст підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у ВНЗ зазначено в освітньо-кваліфікаційній характеристиці й освітньо-професійній програмі підготовки фахівців певної спеціальності. В цих документах відображаються цілі освітньої та професійної підготовки фахівця, визначається місце фахівця в структурі господарства держави, вимоги до його компетентності, соціально важливих властивостей та якостей. Освітньо-кваліфікаційна характеристика «встановлює галузеві кваліфікаційні вимоги до професійної діяльності випускника вищого навчального закладу».

Список використаних джерел

1. Абдуллина О. А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования / О. А. Абдуллина. – М. : Просвещение, 1990. – 141 с.
2. Гриньова В. М. Про співвідношення понять «професіоналізм», «професійна культура», «професійна компетентність», «професійна підготовка» / В. М. Гриньова // Педагогіка та психологія. – 2014. – Вип. 45. – С. 75-84.
3. Пуховська Л. П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і розбіжності. Монографія. – К.: Вища школа, 1997. – 179 с.
4. Семенов О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: Монографія. – Суми : ВВП «Мрія – 1» ТОВ, 2005. – 404 с.
5. Танько Т. П. Теорія та практика музично-педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів у педагогічних університетах : дис. на здоб. наук. ступеня д-ра пед. наук за спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Т. П. Танько ; – ХДПУ ім. Г. С. Сковороди. – Х. : Б. в., 2004. – 503 с.

Жодна частина цих публікацій не може бути відтворена в будь-якому вигляді та будь-якими засобами без попередньої згоди з авторами
Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідність за достовірність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей.